

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Annette Lõoke

**KAPITALIÜHINGU LIIKMETE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE
NÕUDED JA NENDE RIKKUMISE TAGAJÄRJED**

Magistritöö

Juhendaja
PhD Margit Vutt

Tartu
2022

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Koosoleku kokkukutsumise teade ja sellele esitatavad nõuded.....	9
1.1. Koosoleku kokkukutsumise teate olemus.....	9
1.2. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise viisid.....	10
1.2.1. Osanike koosoleku ja aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise teate edastamise nõuded	10
1.2.2. Koosoleku teate saatmise nõuded osanike nimekirja või aktsiaraamatusse kantud aadressile.....	13
1.2.3. Koosoleku teate saatmise nõuded osaniku või aktsionäri elektronposti aadressile	17
1.2.4. Tulundusühistu liikmete üldkoosoleku kokkukutsumise teate saatmise nõuded.	21
1.3. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaeg	23
1.3.1. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtajast üldiselt.....	23
1.3.2. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaja arvutamine	26
1.3.3. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaja arvutamise erisused postiaadressi ning elektronposti aadressi kasutamisel	27
1.4. Koosoleku kokkukutsumise teate sisu nõuded	31
1.4.1. Teate sisule esitatavad üldised nõuded	31
1.4.2. Koosoleku toimumiskohale ning toimumisajale esitatavad nõuded.....	33
1.4.3. Koosoleku päevakorra ja selle muutmisele esitatavad nõuded.....	36
2. Koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine ja selle kõrvaldamise võimalused	42
2.1. Koosoleku kokkukutsumise nõuete olulisest rikkumisest üldiselt.....	42
2.2. Koosoleku kokkukutsumise teate saatmise nõuete oluline rikkumine	45
2.3. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamistähtaja nõuete oluline rikkumine.....	51
2.4. Koosoleku kokkukutsumise teate sisu nõuete oluline rikkumine.....	54
2.4.1. Koosoleku kokkukutsumise teate sisu olulisest rikkumisest üldiselt	54
2.4.2. Koosoleku toimumiskoha nõuete oluline rikkumine	55

2.4.3. Koosoleku päevakorra teatavakstegemise nõuete oluline rikkumine	57
2.5. Koosoleku kokkukutsumise korra nõudeid rikkudes tehtud otsuse tühisuse kõrvaldamine.....	63
Kokkuvõte.....	68
Requirements for Convening the Meeting of Members of a Capital Company and the Consequences of Breaching the Requirements.....	73
Lühendid	79
Kasutatud kirjandus	81
Kasutatud õigusaktid.....	84
Kasutatud kohtupraktika	86
Riigikohtu lahendid.....	86
Ringkonnakohtute lahendid	86
Maakohtute lahendid.....	87

Sissejuhatus

Iga eraõiguslik juriidiline isik, sealhulgas kapitaliühing, vajab õiguskäibes osalemiseks seadusega ettenähtud organite olemasolu. Õiguskirjanduse kohaselt on eraõigusliku juriidilise isiku kõrgeimaks juhtimistasandiks osanike, aktsionäride või liikmete koosolek,¹ mida õiguskirjanduses on nimetatud ka foorumiks.² Kuigi seaduses kasutatakse läbivalt terminit „koosolek“, ei tähenda see seda, et osanikud, aktsionärid ning liikmed peavadki kõik ühingu seotud otsused võtma vastu koosolekul. Seda põhjusel, et Eesti seadusandja on eraõiguslikele juriidilistele isikutele näinud ette täiendavad võimalused, kuidas võtta otsuseid vastu koosolekut kokku kutsumata.³ Eeltoodust tulenevalt on osanikel, aktsionäridel ning liikmetel õigus valida, kas nad korraldavad otsuste vastuvõtmiseks koosoleku või mitte. Samas on õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et kui otsuse vastuvõtmiseks ei ole ilmtingimata osanike, aktsionäride või liikmete arutelu vaja ning küsimus, mis arutluse all on, on oma olemuselt pigem tehniline, ei ole koosoleku pidamine tingimata vajalik ega mõttekas.⁴

Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et osanike, aktsionäride ja liikmete koosoleku regulatsiooni eesmärgiks on ühest küljest julgustada osanikke, aktsionäre ja liikmeid olema äriühingus aktiivsed ning teisest küljest tagada neile paremad võimalused tegutsemaks kui äriühingu kõrgeim otsustusorgan.⁵ See on ka põhjus, miks on oluline, et äriühingu liikmete koosolekul osalemise õigus oleks seadusega garanteeritud. Õiguskirjanduses on koosolekul osalemise õiguse kohta öeldud, et koosolekul osalevad isikud peavad olema informeeritud, kus ja millal koosolek toimub ning teadma, mille üle hakatakse koosolekul otsustama. Ainult nii on ühingu liikmetel võimalus ennast koosolekuks ette valmistada ning informeeritult

¹ Saare, K. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. – *Juridica* 2010/VII, lk 482.

² Saare, K. jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015, äärenr 369.

³ Näiteks osanikel on õigus võtta otsuseid vastu ka kirja teel hääletades (Äriseadustik, edaspidi: ÄS, § 173 lg-d 1 – 4) või teha kirjalikke otsuseid (ÄS § 173 lg-d 6 – 7). Samasugune õigus on ka aktsionäridel, st et ka aktsionärid võivad võtta otsuseid vastu kas kirja teel hääletades (ÄS § 299¹) või teha kirjalikke otsuseid (ÄS § 305). Tulundusühistuseadus (edaspidi: TÜS) § 53 annab ka tulundusühistu liikmetele võimaluse teha otsuseid üldkoosolekut kokku kutsumata, kuid erinevalt osaühingu ning aktsiaseltsi regulatsioonist, ei ole TÜS-is erinevaid võimalusi välja toodud.

⁴ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 886.

⁵ Vutt, A., Vutt, M. Shareholders' Draft Resolutions in Estonian Company Law: An Example of Unreasonable Transposition of the Shareholders Rights Directive. – *Juridica International* 2018/27, lk 70. – https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?url=2018_27_69_shareholders-draft-resolutions-in-estonian-company-law-an-example-of-unreasonable-transposition-of-the-shareholder-rights-directive (10.11.2021).

hääletada.⁶ Kõige detailsemalt reguleerib seadus aktsiaseltsi üldkoosoleku kokkukutsumise korda. Selle põhjuseid on mitmeid. Esiteks tuleneb see asjaolust, et Eesti võttis 2009. aastal üle Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu poolt 11. juuli 2007. aastal vastu võetud direktiivi nr 2007/37/EÜ noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta.⁷ Teisalt seetõttu, et aktsionärid ei osale ise vahetult äriühingu juhtimises, vaid nende roll on aktsiaseltsis pigem investoriks olemine. Reguleerides üldkoosoleku kokkukutsumist aktsiaseltsi puhul detailsemalt kui muude eraõiguslike juriidiliste isikute puhul, üritatakse muuta aktsionärid, kes muidu on üksnes investorid, aktsiaseltsi juhtimises osalejateks. Oluline on veel märkida, et õiguskirjanduse kohaselt on üldkoosolek ainus koht, kus aktsionäril on võimalik saada aktsiaseltsis toimuva kohta teavet.⁸

Nagu eelnevalt märgitud, võtavad osanikud, aktsionärid ning liikmed koosolekul vastu otsuseid. Kohtupraktikas on rõhutatud, et vastuvõetud otsusega väljendavad otsuse vastu võtnud liikmed enda tahet.⁹ Nii õiguskirjanduses¹⁰ kui ka kohtupraktikas¹¹ on väljendatud seisukohta, et koosolekul vastuvõetud otsus on oma olemuselt mitmepoolne tehing tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹² § 67 lg 2 kolmanda lause mõttes. Samas on õiguskirjanduses leitud, et hoolimata sellest, et otsus on mitmepoolne tehing, ei ole otsuse puhul tegemist lepinguga.¹³ Seda on põhjendatud asjaoluga, et kui lepingu puhul on lepingupoolte tahe enamasti vastassuunaline, siis otsuse puhul on tegemist ühesuunalise tahtega. Ühesuunaline tahe väljendub selles, et osanike, aktsionäride ning liikmete tahe on suunatud otsuse tegemisele, olles eelduslikult ühine.¹⁴ Riigikohus on väljendanud seisukohta, et otsuse kui mitmepoolse tehingu puhul ei ole oluline mitte tahteavalduste kokkulangemine, vaid selle eripäraks on

⁶ Käerdi, M. jt. Ühinguõiguse revisjon. Analüüs-kontseptsioon. Tallinn: Justiitsministeerium 2018, lk 528. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf (11.10.2021).

⁷ 11. juuli 2007. aasta Euroopa Parlamendi ja Euroopa direktiiv nr 2007/36/EÜ noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. – ELT L 184, lk 1 – 31. – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2007.184.01.0017.01.EST&toc=OJ%3AL%3A2007%3A184%3AFULL (13.10.2021).

⁸ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 1972.

⁹ RKTko 3-2-1-72-13, p 21.

¹⁰ Varul, P. jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Tallinn: Juura 2010, § 67 komm, p 3.3.2.

¹¹ RKTko 3-2-1-38-06, p 10; RKTko 3-2-1-157-10, p 12; RKTko 3-2-1-55-14, p 20; RKTko 3-2-1-72-13, p 21.

¹² Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 22.03.2021, 8. (Edaspidi: TsÜS).

¹³ Varul, P. jt (viide 10), § 67 komm, p 3.3.2.

¹⁴ Vutt, M. Osaniku ja aktsionäri hääletamiskohustus kui hääle kohtulahendiga asendamise eeldus. – Juridica 2017/6, lk 392.

enamuse põhimõte.¹⁵ See tähendab seda, et vastuvõetud otsus loetakse kehtivaks ka nende osanike, aktsionäride ning liikmete suhtes, kes väljendasid vastu võetud otsusega teistsugust tahet.¹⁶

Käesoleva magistritöö raames uuritakse kapitaliühingute koosolekute problemaatikat, keskendudes eelkõige aktsiaseltsi ning osaühingu regulatsioonidele, sest just need on kõige levinumad ühinguvormid. Lisaks kapitaliühingutele analüüsib töö autor ka tulundusühistu regulatsiooni. Seda põhjusel, et õiguskirjanduse kohaselt¹⁷ on tulundusühistu puhul tegemist kapitaliühingu ning isikuühingu¹⁸ vahevormiks oleva ühinguga. Tulundusühistu, aktsiaseltsi ning osaühingu regulatsioonide omavahelise võrdlemise kaudu saab analüüsida, kui sarnaselt või erinevalt on seadusandja vaatluse all olevaid äriühinguid reguleerinud.

Magistritöö eesmärgiks on uurida, millised on kapitaliühingute koosoleku kokkukutsumise peamised elemendid ning millised nõuded on seadusandja neile kehtestanud. Lisaks eeltoodule on töö eesmärgiks analüüsida põhilisi koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise juhtumeid ning teha kindlaks, kas seaduse ja kohtupraktika alusel on üldse võimalik teha vahet, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millal mitteolulise rikkumisega.

Seaduse kohaselt saavad äriühingutes otsuseid vastu võtta nii osanikud, aktsionärid ja liikmed kui ka juhtorganid (eelkõige nõukogu). Võttes arvesse magistritööle seatud mahu piirangut, uuritakse antud töö raames vaid seda, kuidas võtavad otsuseid vastu osanikud, aktsionärid ning liikmed.

Magistritöö aktuaalsus seisneb selles, et praktikas on koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine üks kõige levinum otsuse kehtivuse vaidlustamise aluseid. Sellest tulenevalt on vaja selgeks teha, millised on üldse koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõuded, mille rikkumine võib endaga kaasa tuua koosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse ning kas igasuguse koosoleku kokkukutsumisele kehtestatud nõude mittejärgimist saab pidada oluliseks rikkumiseks. Lisaks eeltoodule saab antud töö raames teha kindlaks, kas osaühingule,

¹⁵ RKTko 3-2-1-157-10, p 12.

¹⁶ RKTko 3-2-1-72-13, p 21.

¹⁷ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 119.

¹⁸ Isikuühinguteks on täisühing ning usaldusühing.

aktsiaseltsile ning tulundusühistule on seadusega ette nähtud samasugused koosoleku kokkukutsumise nõuded või esineb neil siiski teatud erinevusi.

Eesti eraõiguse normide kujundamisel on väga palju eeskju võetud Saksa õigusest. Sellest tulenevalt võrreldakse antud magistritöö raames Eesti õigust Saksa õigusega. Eesti ning Saksa õiguse omavahelise võrdlemise kaudu uurib töö autor, kas võrdlusalused riigid on samu küsimusi reguleerinud sarnaselt või pigem erinevalt. Kui Eesti õiguses analüüsitakse lisaks kapitaliühingutele ka tulundusühistut, siis Saksa õigust uurides keskendub töö autor ainult Saksa aktsiaseltsi ning osaühingu regulatsioonidele. Saksa õiguses on aktsiaseltsi puudutavad küsimused reguleeritud aktsiaseltsi seaduses (sks *Aktiengesetz*¹⁹ ehk AktG) ning osaühingut puudutavad küsimused piiratud vastutusega äriühingu seaduses (sks *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*²⁰ ehk GmbHG). Lisaks võrdlevale meetodile kasutatakse töö koostamisel ka kvalitatiivset meetodit. See väljendub selles, et töö autor analüüsib empiirilisel Eesti kohtupraktikat, et välja selgitada, mida on erinevates kohtuastmetes peetud koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks ning millised on olnud kohtute seisukohad koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise kõrvaldamise osas.

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis analüüsitakse, millised on kapitaliühingute koosoleku kokkukutsumise peamised elemendid ning millised nõuded on seadusandja neile kehtestanud. Teises peatükis uuritakse, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning kuidas on võimalik koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist kõrvaldada.

Töö koostamisel on kasutatud asjakohast eesti-, inglise-, ja saksakeelset teaduskirjandust, Eesti esimese, teise ja kolmanda astme kohtupraktikat ning Eesti ja Saksa õigusakte. Kohtupraktika valim, mida antud töö raames analüüsitakse, moodustub lahenditest, mis sisaldavad osaühingut, aktsiaseltsi ning tulundusühistut reguleerivates seadustes välja toodud koosoleku

¹⁹ Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 61 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist. – <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/BJNR010890965.html> (25.11.2021).

²⁰ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 64 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html> (25.11.2021).

kokkukutsumise korda reguleerivaid sätteid. Vaatluse all on kõik osaühingu, aktsiaseltsi ning tulundusühistu koosolekute pidamise problemaatikat puudutavad jõustunud kohtuotsused, sest ühinguõiguslikes vaidlustes ei ole varasemalt välja öeldud seisukohad ning põhimõtted ajas väga muutunud. Mõnede küsimuste puhul on töös toodud asjakohaseid näiteid ka mittetulundusühingute üldkoosolekutega seotud kohtupraktikat, sest teatud küsimused on kõikides eraõiguslike juriidiliste isikute seadustes ühtemoodi reguleeritud.

Autorile teadaolevalt ei ole käesoleva magistritööga samal teemal varasemalt magistritööd kirjutatud. 2020. aastal kirjutas Kirti Jürimäe magistritöö,²¹ kus uuriti, millistele nõuetele peab koosoleku kokkukutsumise teade vastama, kuid käesolev magistritöö erineb Kirti Jürimäe poolt kirjutatud magistritööst selle poolest, et antud töö raames keskendutakse pigem sellele, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millised on sellise rikkumise kõrvaldamise võimalused.

Märksõnad: eraõigus, äriõigus, eraõiguslikud juriidilised isikud.

²¹ Jürimäe, K. Osanike otsuste tegemist reguleerivate normide kohustuslikkus ja võimalus neist põhikirjaga kõrvale kalduda. Magistritöö. Juhendaja *dr.iur* Andres Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2020. – https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68138/jurimae_kirti.pdf?sequence=1&isAllowed=y (28.02.2022).

1. Koosoleku kokkukutsumise teade ja sellele esitatavad nõuded

1.1. Koosoleku kokkukutsumise teate olemus

Osanike, aktsionäride ning liikmete üheks olulisemaks õiguseks on koosolekul osalemisõigus. Kohtupraktikas on osalemisõiguse osas väljendatud seisukohta, et igal osanikul, aktsionäril ning liikmel on õigus teada, kus ja millal koosolek toimub, mis küsimuste üle hakatakse koosolekul arutlema ning õigus osaleda otsuste vastuvõtmisel, andes oma hääle otsuse poolt või vastu.²² Eeltoodu tagamiseks on seadus näinud imperatiivselt ette, et koosoleku toimumisest tuleb kõiki osanikke, aktsionäre ning liikmeid teavitada.²³ See on ka põhjus, miks koosoleku kokkukutsumise teatel on väga oluline roll koosoleku kokkukutsumisel. Õiguskirjanduses on öeldud, et koosoleku kokkukutsumise teade on osanike, aktsionäride ning liikmete jaoks keskseks informatsiooni allikaks, mille eesmärgiks on anda vajalikku teavet koosoleku toimumise kohta, aga ka muud seaduses sätestatud informatsiooni, et osanik, aktsionär ning liige saaks oma osalemisõigust teostada.²⁴

Nõuded, mis koosoleku kokkukutsumise teate saatmisele ning selle sisule on sätestatud, tulenevad igale eraõiguslikule juriidilisele isikule vastavalt juriidilise isiku liigi kohta käivast seadusest. Osaühingu puhul on koosoleku kokkukutsumise teate kohta käivad nõuded sätestatud ÄS²⁵ §-s 172, aktsiaseltsi puhul ÄS §-s 294 ning tulundusühistu puhul TÜS²⁶ §-s 41. Tegemist on kriteeriumitega, millest iga eraõiguslik juriidiline isik peab kinni pidama, sest selle alusel tuvastatakse, kas koosoleku kokkukutsumise korda on oluliselt rikutud või mitte. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et näiteks olukorras, kus koosoleku kokkukutsumise teade jääb mõnele liikmele saatmata, on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega.²⁷ Koosoleku kokkukutsumise korda on oluliselt rikutud ning vastuvõetud otsus

²² RKTko 3-2-1-10-17, p 13.

²³ RKTko 3-2-1-72-13, p 23.

²⁴ Käerdi, M. jt, lk 528. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuu-kontseptsioon.pdf (13.10.2021).

²⁵ Äriseadustik. – RT I, 23.11.2021, 2.

²⁶ Tulundusühituseadus. – RT I, 23.05.2020.

²⁷ RKTko 3-2-1-82-02, p 20; HMKo 21.12.2012, 2-11-17700, p 7; HMKo 19.04.2017, 2-16-17496.

on tühine ka siis, kui koosoleku kokkukutsumise teatel esinevad seadusest tulenevad puudused või kõrvalekalded.²⁸

Riigikohtu tsiviilkolleegium tegi 8. oktoobril 2008. aastal kohtuotsuse numbriga 3-2-1-65-08, milles asus seisukohale, et osanike koosoleku kokkukutsumise teadet reguleerivad sätted ÄS § 172 lg 1 ning ÄS § 172 lg 2 näevad koosoleku kokkukutsumisele ette minimaalsed nõuded. Minimaalsete nõuete eesmärgiks on tagada, et osanikud oleksid seoses koosoleku kokkukutsumisega kaitstud. Samas leidis kohus ka seda, et osaühing võib seaduses koosoleku kokkukutsumise teatele ette nähtud minimaalsetest nõuetest kõrvale kalduda ning näha põhikirjaga ette seadusest hoopis rangemad nõuded.²⁹ Käesoleva töö autor juhib tähelepanu sellele, et kohtu seisukoha alusel ei tohi osaühingu põhikirjas koosoleku kokkukutsumise teatele ette näha seadusest leebemaid kriteeriume. Magistritöö autori hinnangul kohalduvad eeltoodud põhimõtted ka teiste eraõiguslike juriidiliste isikute suhtes. Autori seesugust seisukohta kinnitab ka õiguskirjandus, kus on leitud, et ÄS §§-d 290¹ – 305 kujutavad endas miinimumstandardit, millest ei tohi põhikirjaga aktsionäri kahjuks kõrvale kalduda. See tähendab seda, et põhikirjaga võib aktsionäride õigusi üksnes suurendada.³⁰

1.2. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise viisid

1.2.1. Osanike koosoleku ja aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise teate edastamise nõuded

Kapitaliühingute puhul ei ole Eesti seadusandja näinud koosoleku kokkukutsumise teate edastamiseks ette ühte konkreetset viisi, vaid ta on sätestanud alternatiivsed võimalused. Osaühingu puhul on selline regulatsioon sätestatud ÄS §-s 172 lg 1 II lauses ning aktsiaseltsi puhul saab antud põhimõtteeni jõuda ÄS § 294 lõike 1 I lause ning ÄS § 294 lõike 1¹ alusel. See

²⁸ Koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks võib pidada ka seda, kui koosoleku kutsub kokku isik, kes ei ole selleks õigustatud, kuid töös analüüsitavast kohtupraktikast ei nähtu, et selline probleem oleks tekkinud.

²⁹ RKTKo 3-2-1-65-08, p 20; vt ka TMKo 31.03.2015, 2-14-55558, p 7.

³⁰ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 1717.

tähendab seda, et osaühingul ning aktsiaseltsil on õigus valida, kas anda osanikele ning aktsionäridele koosoleku toimumisest teada osanike nimekirja või aktsiaraamatusse kantud aadressi või elektronposti aadressi vahendusel. Riigikohtu tsiviilkolleegium on mitmes kohtuotsuses, mis on puudutanud osaühingut, asunud seisukohale, et kui koosolekut kokkukutsuv isik on teate edastamiseks kasutanud vähemalt ühte eelmainitud võimalustest, on osaühing järginud seadusega ette nähtud koosoleku kokkukutsumise teate edastamise korda.³¹ Hoolimata asjaolust, et eelnevalt välja toodud kohtuotsused on seotud osaühinguga, on töö autor seisukohal, et antud põhimõtet saab kohaldada ka aktsiaseltsi puhul, võttes arvesse ÄS § 294 lg 1¹ sätestatud erisust, mille kohaselt loetakse elektrooniliselt edastatud teade aktsionäridele kättesaamiseks alles siis, kui aktsionär on dokumendi kättesaamise kohta saatnud juhatusele omapoolse kinnituse.

Seevastu Saksa õiguses tuleneb GmbHG § 51 lõikest 1 I lausest põhimõte, mille kohaselt on osaühingu juhatuse liikmetel kohustus saata kõikidele osanikele koosoleku kokkukutsumise teade tähtitud kirja vahendusel. Eeltoodust järeldub, et erinevalt Eesti õigusest, ei ole Saksa seadusandja osaühingu regulatsioonis koosoleku kokkukutsumise teate edastamiseks sätestanud alternatiivseid võimalusi, vaid teade tuleb kindlasti saata osanike aadressile. Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et tulenevalt tähtitud kirja olemusest, peab koosoleku kokkukutsumise teade olema kätte toimetatav ja vormistatud kirjalikult paber kandjal, mistõttu ei ole koosoleku kokkukutsumise teadet lubatud edastada e-posti, faksi või muu tekstivormi kaudu.³² Samas on Saksa õiguskirjanduses lisatud, et seadusega ettenähtud koosoleku kokkukutsumise teate edastamise vorminõue ei ole kohustuslik.³³ See tähendab seda, et osaühingul on õigus näha põhikirjaga ette, et koosoleku kokkukutsumise teade tuleb tähtitud kirja asemel edastada hoopis elektrooniliste sidevahendite vahendusel – e-posti või faksi teel. Lisaks eelnevale on Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et osaühing võib põhikirjaga näha ette ka seda, et koosoleku kokkukutsumise teade tuleb tähtitud kirja asemel edastada hoopis lihtkirjana.³⁴ Eeltoodust saab järeldada, et kuigi Saksa seadusandja on justkui väga rangelt teate edastamisviisi osaühingu regulatsioonis reguleerinud, siis tegelikult võib

³¹ RKTko 2-16-17508, p 10; RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

³² Altmeppen, H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. Kommentar. 10. Auflage. München: C.H.Beck 2021, § 51 Rn 2.

³³ Vutt, M. Convening The General Meeting of Shareholders of a Limited Company: Estonian Law in a Digital Perspective. – International Comparative Jurisprudence 2020/6 (1), lk 99.

³⁴ Zöllner, W., Noack, U., Baumbach, A., Hueck, A. GmbH – Gesetz. Beck'sche Kurzkommentare. 22. Auflage. München: C.H.Beck 2019, § 51 Rn 39.

osaühing sellest ka põhikirjaga kõrvale kalduda. Oluline on üksnes see, et seadusest erinev teate edastamisviis saaks kindlasti sätestatud ka osaühingu põhikirjas. Vastasel juhul lasub osaühingul kohustus järgida siiski seadusega ette nähtud teate edastamisviisi. Käesoleva töö autor on seisukohal, et selleks, et lihtsustada teate edastamist, peaks ka Eesti õiguses olema äriühingutel õigus kalduda seaduses sätestatud teate edastamisviisi nõuetest kõrvale. Siinjuures on aga oluline, et äriühing ei kalduks põhikirjaga osanike, aktsionäride ning liikmete kahjuks kõrvale.

Osaühingu puhul on Eesti seadusandja koosoleku kokkukutsumise teate edastamise viisidena näinudki ette vaid osanike nimekirja kantud aadressi ning elektronposti aadressi. Aktsiaseltsi puhul on aga lisaks eeltoodud kahele edastamisviisile võimalik ka kolmas koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviis. Nimelt, aktsiaselts on ühing, kus võib olla palju aktsionäre, ning koosoleku kokkukutsumise teate saatmine igale aktsionärile eraldi võib aktsiaseltsile osutada väga koormavaks. Selle vältimiseks on seadusandja näinud ette, et olukorras, kus aktsiaseltsil on üle 50 aktsionäri, ei lasu tal kohustust teavitada igat aktsionäri koosoleku toimumisest eraldi, vaid piisab ka sellest, kui aktsiaselts avaldab üldkoosoleku toimumise teate vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes (ÄS § 294 lg 1 III lause). Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et üleriigilise levikuga päevaleheks saab lugeda näiteks Postimeest.³⁵ Samas on õiguskirjanduses leitud, et aktsiaselts ei saa valida igasugust üleriigilise levikuga päevalehte koosoleku toimumisest teavitamiseks, vaid tegemist peab olema sellise päevalehega, kust aktsionärid oskavad informatsiooni koosoleku toimumise kohta ka otsida. Selle tagamiseks tuleb aktsiaseltsil enda põhikirjas ära näidata, millist üleriigilise levikuga päevalehte ta võib kasutada, kui soovitakse sellisel viisil koosoleku toimumisest aktsionäre teavitada.³⁶ Põhjus, miks osaühingul ei ole sellist teate edastamisviisi seadusega ette nähtud seisneb õiguskirjanduse kohaselt selles, et osaühing on kinnine ning väheste liikmetega äriühing. Seega, teoreetiliselt ei saaks tekkida olukorda, kus osaühingul on üle 50 osaniku. Kui selline olukord peaks aga tekkima, oleks mõistlikum kujundada osaühing ümber aktsiaseltsiks tagamaks, et ühingu juhtimine ei muutuks liiga keeruliseks.³⁷

Alljärgnevalt analüüsib töö autor lähemalt koosoleku kokkukutsumise teate saatmisele kehtestatud nõudeid olukorras, kus osanikule või aktsionärile saadetakse koosoleku

³⁵ HMKo 15.02.2017, 2-16-17164.

³⁶ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 2005.

³⁷ *Ibidem*, äärenr 895.

kokkukutsumise teade kas osanike nimekirja või aktsiaraamatusse kantud aadressile või elektronposti aadressile.

1.2.2. Koosoleku teate saatmise nõuded osanike nimekirja või aktsiaraamatusse kantud aadressile

Osanike nimekiri on dokument, mida tulenevalt ÄS § 182 lg 1 peab juhatus. Kohtupraktikas on väljendatud seisukohta, et kuigi osanike nimekirjas olevatel kannetel ei ole selget tähendust, on antud kannetel siiski tähendus olukorras, mis puudutab osanike koosoleku kokkukutsumist. See tähendab seda, et kui juhatus kutsub osanike koosoleku kokku ning otsustab koosoleku kokkukutsumise teate osanikele saata viimase aadressile, peab juhatus valima osaniku aadressiks just selle aadressi, mis on kantud osanike nimekirja.³⁸ Autori hinnangul annab osanike nimekiri koosoleku kokkukutsujale, ühest küljest, hea ülevaate isikutest, kellele ta peab koosoleku kokkukutsumise teate saatma. Teisest küljest, saates koosoleku kokkukutsumise teate osaniku aadressile, saab osaühing olla kindel, et kõiki osaühingus olevaid osanikke on tulevasest osanike koosolekust teavitatud. See peaks andma koosoleku kokkukutsujale kindlama tunde selles osas, et ta ei ole rikkunud koosoleku kokkukutsumise nõudeid ning kui koosolekul võetakse vastu otsus, ei saa antud otsus osutada tühiseks põhjusel, et rikutud on koosoleku kokkukutsumise korda.

Kohtupraktikas on väljendatud seisukohta, et koosoleku kokkukutsumise teate kättesaamise riski kannab osanik.³⁹ See tähendab seda, et kuigi osanike nimekirja peab osaühingu juhatus, ei lasu temal kohustust tagada, et osanike nimekirja kantud osanike aadressid oleksid õiged, vaid tegemist on iga osaniku enda kohustusega.⁴⁰ See on selgitatav asjaoluga, et iga osanik, kes on osaühinguga liikmessuhtes peab, tulenevalt TsÜS § 32 ning TsÜS § 138 lg-st 1, järgima omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ning arvestama üksteise õigustatud huvidega. See kohaldub nii õiguste kui ka kohustuste täitmisel, aga ka koosoleku kokkukutsumisel.⁴¹ Sealhulgas peab osanik olema kättesaadav ning võtma osaühingu poolt saadetud teated vastu.

³⁸ RKTko 3-2-1-65-08, p 22; TMko 11.09.2020, 2-20-56/9, p 10.

³⁹ RKTko 2-16-17508, p 13; RKTko 3-2-1-10-17, p 15.

⁴⁰ RKTko 3-2-1-65-08, p 22; TrtRnko 22.02.2021, 2-20-56/17, p 3.

⁴¹ RKTko 3-2-1-99-08, p 14.

Kui osanik teab, et tema aadress on muutumas ning aadressilt, mis on kantud osanike nimekirja, ta osaühingu poolt saadetud teateid enam kätte ei saa, tuleb tal aadressi muudatusest osaühingut teavitada. Seda põhjusel, et osanikuks olemine eeldab aktiivsust ning osaühingu tegevustega kursis olekut.⁴² Eeltoodust võib järeldada, et kui isik, kes kutsub koosolekut kokku, teavitab osanikku koosoleku toimumisest selle aadressi kaudu, mis on kantud osanike nimekirja, siis ta võib üldjuhul eeldada, et nimekirjas olev aadress on õige ning osanik saab sellelt aadressilt koosoleku kokkukutsumise teate kätte. Kohtupraktikas on leitud, et kõik põhimõtted ja reeglid, mis kehtivad osaühingu puhul seoses osanike nimekirjaga on kohaldatavad ka seoses aktsiaraamatuga.⁴³

Mitte alati ei ole koosoleku kokkukutsumise teate edastamine osanike nimekirja kantud aadressile piisav, et asuda seisukohale, et osaühing on koosolekust teavitamiskohustuse täitnud. Nimelt, ÄS § 172 lg 1 III lause sätestab, et kui osaühing teab või peab teadma, et osaniku tegelik aadress erineb osanike nimekirja kantud aadressist, peab osaühing saatma koosoleku kokkukutsumise teate ka sellele aadressile või elektronposti aadressile. Kohtupraktikas on antud põhimõtet põhjendatud asjaoluga, et selline osaniku täiendav informeerimiskohustus tuleneb hea usu põhimõttest.⁴⁴

Eesti seadusandja on näinud ette üksnes selle, et koosoleku kokkukutsumise teade saadetakse osanike nimekirja kantud aadressile. Sellest võib järeldada, et isik, kes kutsub koosolekut kokku, võib valida, kas ta edastab koosoleku kokkukutsumise teate osanikule lihtkirjaga või kasutab selleks näiteks kulleriteenuseid. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et koosoleku kokkukutsumise teate võib osaniku postiaadressile edastada ka näiteks tähitud kirjaga.⁴⁵ Eestis postiteenust osutava AS Eesti Post kodulehelt⁴⁶ tuleneb, et tähitud kirja puhul on tegemist koosoleku kokkukutsumise teate edastamiseviisiga, mis erineb lihtkirja saatmisest selle poolest, et see antakse saajale üle isiklikult ning allkirja vastu. Õiguskirjanduses on öeldud, et sisuliselt on lubatud koosoleku kokkukutsumise teade edastada osanikule ka isiklikult kättetoimetamise teel, sest tegemist on teate kättetoimetamise viisiga, mis ületab seaduses sätestatud edastamisstandardi. Samas ei pruugi tegemist olla kõige mõistlikuma teate

⁴² TMKo 11.09.2020, 2-20-56/9, p 9.

⁴³ TlnRnKo 29.05.2020, 2-18-15566, p 8.1.

⁴⁴ RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

⁴⁵ RKTko 2-16-17508; RKTko 3-2-1-65-08, p 20.

⁴⁶ Omniva koduleht. – <https://www.omniva.ee/era/kiri/saatmine> (15.10.2021).

edastamisviisiga põhjusel, et vaidluse korral on äriühingul väga raske tõendada, et ta on koosoleku kokkukutsumise teate selle adressaadile ka tegelikult edastanud.⁴⁷ Sellepärast on õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et kui osaühing valib koosoleku kokkukutsumise teate edastamise viisi, peab ta alati mõtlema sellele, et kui tekib vaidlus selle üle, kas osanikule edastati koosoleku kokkukutsumise teade või mitte, kuidas saab osaühing tõendada, et osanikule on koosoleku kokkukutsumise teade üle antud.⁴⁸ Selliste vaidluste vältimiseks peab äriühing alati edastatud teate kättesaamist kuidagi ka dokumenteerima.

Aktsiaseltsi puhul näeb ÄS § 294 lg 1 II lause ette, et aktsionäridele saadetakse koosoleku kokkukutsumise teade tähtitud kirjaga aktsiaraamatusse kantud aadressil. Erinevalt osanike nimekirjast, peab aktsiaraamatut Eesti väärtpaberite registri pidaja (ÄS § 233 lg 2). Aktsiaseltsi puhul peab koosoleku kokkukutsumise teade olema aktsionärile saadetud tähtitud kirjaga, sest vastasel korral võib tekkida olukord, kus aktsiaselts ei suuda tõendada, et ta on aktsionäridele koosoleku kokkukutsumise teate edastanud. Sarnane regulatsioon tuleneb ka Saksa õigusest, mille kohaselt võib koosoleku kokkukutsumise teate edastada aktsionäridele tähtitud kirja teel, kuid seda ainult juhul, kui kõik aktsionärid on nimeliselt teada ning põhikirjaga ei ole ette nähtud muud koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviisi (AktG § 121 lg 4). Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et tähtitud kirja kasutamine eeldab, et koosolekut kokku kutsuma õigustatud isik teab lisaks aktsionäride nimedele ka nende aadresse.⁴⁹ Olukorras, kus aktsiaseltsile ei ole aktsionärid nimeliselt teada, edastatakse koosoleku kokkukutsumise teade äriühingu ametlike väljaannete kaudu (AktG § 121 lg 4). Saksa õiguskirjanduses on täpsustatud, et äriühingu ametliku väljaande all on mõeldud Saksamaa Liitvabariigi ametlikku väljaannet⁵⁰ (sks der Bundesanzeiger, ingl The Federal Gazette). Praktikas on just viimane edastamisviis ühtlasi ka põhiliseks aktsionäride koosoleku kokkukutsumise teade edastamisviisiks. See tähendab seda, et isegi kui aktsiaseltsile on aktsionärid nimeliselt teada, ei pea aktsiaselts neile ilmtingimata tähtitud kirja saatma, vaid koosoleku toimumisest võib teatada ka äriühingu ametlike väljaannete kaudu.⁵¹ Samas on ka Saksa aktsiaseltsil võimalus

⁴⁷ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 893.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Hüffer, U., Koch, J. (Bearb). Aktiengesetz. Beck'sche Kurzkommentare. Band 53. 15. Auflage. München: C.H.Beck 2021, § 121 Rn 11b.

⁵⁰ Tegemist on ametliku väljaandega, mis on välja antud Saksamaa Justiitsministeeriumi poolt, et teha erinevaid avaldusi ning teadaandeid. Samuti leiab sellelt lehelt olulisi ettevõtteuudiseid. Ametlik väljaanne on kättesaadav elektrooniliselt veebilehelt. – <https://www.bundesanzeiger.de/pub/de/start?4> (01.12.2021).

⁵¹ Grigoleit, H. C. Aktiengesetz. Kommentar. 2. Auflage. München: C.H.Beck 2020, § 121 Rn 19.

põhikirjaga kalduda seaduses sätestatud nõuetest kõrvale. Nimelt, Saksa õiguskirjanduse kohaselt on aktsiaseltsil õigus põhikirjaga koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviisi lihtsustada, nähes ette, et koosoleku kokkukutsumise teade tuleb aktsionäridele edastada lihtkirjaga, faksi, e-posti, SMS-i või lausa Facebooki sõnumite kaudu.⁵² Samuti on Saksa õiguskirjanduses lubatud edastamisviisiks loetud ka telefonikõne.⁵³ Siinkohal on aga õigusteadlased rõhutanud, et ka elektrooniliste vahendite kaudu edastatud teate puhul ei piisa ainuüksi teate saatmisest, vaid teate adressaat peab teate ka kätte saama.⁵⁴ Magistratitöö autor ei pea mõistlikuks näha koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviisidena ette telefonikõnet või sotsiaalmeediat, sest esiteks lasub äriühingul kohustus vaidluse korral tõendada, et ta on koosoleku kokkukutsumise teate edastanud. Telefonikõne vahendusel edastatud teate puhul on äriühingul võimatu koosoleku kokkukutsumise teate edastamist tõendada, sest kõnelogi ei tõenda seda, millest osapooled tegelikult rääkisid. Teiseks peab äriühing tagama, et kõik ühingu liikmed saavad koosoleku toimumisest teada. Nähes põhikirjas ette, et teade edastatakse sotsiaalmeedia vahendusel võib juhtuda, et mõned äriühingu liikmed ei saa koosolekust teada, sest nad ei kasuta sotsiaalmeediat.

Kuigi Eesti seadusandja ei näe ette, et aktsionäridele võib koosoleku kokkukutsumise teate edastada isiklikult, on õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et tegemist on lubatud teate edastamisviisiga.⁵⁵ Koosoleku kokkukutsumise teate võib aktsionäridele edastada ka lihtkirjaga, kuid sellisel viisil saadetud koosoleku kokkukutsumise teadet saab kätte loetuks lugeda ainult siis, kui aktsionär teavitab juhatust, kas kirjalikult, faksiga või elektrooniliselt, et ta on saadetud dokumendi ka kätte saanud (ÄS § 294 lg 1¹).

Sarnaselt osaühingu regulatsioonile ei ole ka aktsiaseltsi puhul aktsiaraamatusse kantud aktsionäri aadressi näol tegemist absoluutse põhimõttega ning aktsiaselts ei saa vaidluse korral tugineda aktsiaraamatu kandlele ja eeldada, et see aadress on õige. Seda põhjusel, et tulenevalt ÄS § 294 lg 3¹ juhul, kui aktsiaselts teab või peab teadma, et aktsionäri aadress, mis on kantud aktsiaraamatusse, erineb aktsionäri tegelikust aadressist, tuleb koosoleku kokkukutsumise teade saata ka sellele aadressile.

⁵² Hüffer, U., Koch, J. (Bearb), § 121 Rn 11f.

⁵³ Goette, W., Habersack, M., Klass, S. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 3 (§§ 118 – 178). 4. Auflage. München: C.H.Beck 2018, § 121 Rn 82.

⁵⁴ Vutt, M (viide 34), lk 100.

⁵⁵ Vutt, A. Äriühingu organi otsuste vaidlustamisega seotud probleeme. – Juridica 2005/I, lk 60.

Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et erinevalt Saksa seadusandjast, võimaldab Eesti seadusandja osaühingul ning aktsiaseltsil kasutada teate edastamiseks erinevaid võimalusi. See tähendab seda, et kui Eesti õiguses näeb osaühingu ning aktsiaseltsi regulatsiooni ette, et koosoleku kokkukutsumise teate võib edastada osaniku ja aktsionäri aadressile või elektroonposti aadressile, siis Saksa õiguse kohaselt tuleb teade edastada osaniku või aktsionäri aadressile. Samas, hoolimata sellest, et Saksa seadusandja ei ole teate edastamist elektronposti aadressile teinud seadusega lubatavaks, ei ole tegemist keelatud teate edastamisviisiga. Seda põhjusel, et Saksa õiguskirjanduse kohaselt võivad osaühing ning äriühing kalduda seaduses sätestatust kõrvale ning näha põhikirjaga ette, et koosoleku kokkukutsumise teade edastatakse osanike või aktsionäride elektronposti aadressile. Lisaks sellele erineb Eesti õigus Saksa õigusest ka selle poolest, et kui Saksa seadusandja on sätestanud, et osanikele tuleb teade edastada tähtitud kirjaga, siis Eesti seadusandja ei ole sellist täpsustust teinud. See tähendab seda, et Eesti õiguse kohaselt on osaühingul võimalus valida, kas ta edastab teate lihtkirjaga, tähtitud kirjaga või kulleri vahendusel. Ent hoolimata sellest, et Saksa õigus näeb teate saatmisele ette tähtitud kirja nõude, on osaühingul võimalik sellest põhikirjaga kõrvale kalduda ning sätestada, et teade edastatakse hoopis lihtkirjaga. Seevastu aktsiaseltsi regulatsioonide osas on nii Eesti kui ka Saksa seadusandja näinud ühtselt ette, et kui koosoleku kokkukutsumise teade edastatakse aktsionäri aadressile, tuleb seda teha tähtitud kirjaga.

1.2.3. Koosoleku teate saatmise nõuded osaniku või aktsionäri elektronposti aadressile

ÄS § 172 lg 1 annab koosoleku kokkukutsujale võimaluse koosoleku kokkukutsumise teade lisaks osanike nimekirja kantud aadressile saata ka elektronposti aadressile. Samasugune põhimõte kehtib ka aktsiaseltsil tulenevalt ÄS § 294 lg 1¹. Erinevus koosoleku kokkukutsumise teate saatmisel osanike nimekirja kantud aadressile või elektronposti aadressile seisneb selles, et seadusest ei tulene nõuet, mille kohaselt oleks osaniku elektronposti aadressi olemasolu osanike nimekirjas kohustuslik (ÄS § 182 lg 2). Antud põhimõte kehtib ka aktsiaraamatu osas (ÄS § 233 lg 1). See tähendab seda, et osanikud ning aktsionärid peavad seaduse alusel, vastavalt kas osanike nimekirja või aktsiaraamatusse, kandma enda elukoha või asukoha aadressi, kuid mitte elektronposti aadressi. Samas on õiguskirjanduses väljendatud seisukohta,

et hoolimata asjaolust, et seadus ei eelda osaniku või aktsionäri elektronposti aadressi olemasolu osanike nimekirjas või aktsiaraamatus, võib osanik või aktsionär selle sinna ikkagi kanda. Sellest võib järeldada, et juhul, kui osanike nimekirja või aktsiaraamatusse on lisaks osaniku ning aktsionäri aadressile kantud ka tema elektronposti aadress, võib koosoleku kokkukutsuja eeldada, et tema poolt saadetud koosoleku kokkukutsumise teade on saadetud õigesti.⁵⁶ Järelikult, kui osaniku või aktsionäri elektronposti aadress on kantud osanike nimekirja või aktsiaraamatusse, on äriühingul väga lihtne teha kindlaks, millise elektronposti aadressi kaudu ta saab osanikule või aktsionäriale koosoleku kokkukutsumise teate saata eeldades, et e-kirja aadressaadress saab selle ka kätte.

Raskusi võib tekkida aga olukorras, kus koosoleku kokkukutsuja soovib osanikku või aktsionäri koosoleku toimumisest teavitada elektronposti aadressi vahendusel, kuid osaniku või aktsionäri elektronposti aadressi ei ole osanike nimekirja või aktsiaraamatusse kantud. Tekib küsimus, millisele elektronposti aadressile tuleks sellises olukorras koosoleku kokkukutsumise teade saata, et saaks öelda, et äriühing on koosoleku kokkukutsumise teate edastanud õigesti. Tegemist on küsimusega, mis on tõusetunud ka kohtupraktikas. Nimelt, 2020. aastal oli kohtuvaidlus, kus vaieldi selle üle, kas osaühing teavitas osanikku koosoleku toimumisest või mitte. Asjaolude kohaselt saatis osaühing koosoleku kokkukutsumise teate osaniku elektronposti aadressile, mida ei olnud osanike nimekirjas. Osanik väitis, et tema ei saanud osanike koosolekule kutset. Osaühing oli aga seisukohal, et osanik pidi teate kätte saama. Osaühing põhjendas seda sellega, et elektronposti aadress, kuhu teade saadeti, on osaniku enda äritegevuses igapäevaselt kasutuses. Lisaks eelnevale on osaühing antud elektronposti aadressi kaudu osanikuga ka varasemalt suhelnud. Lõpetuseks tõi osaühing välja veel selle, et osanik on antud elektronposti aadressi kaudu ka teises menetluses kohtuga suhelnud. Maakohus asus seisukohale, et olukorras, kus osaniku elektronposti aadressi ei ole osanike nimekirja kantud, tuleb võtta arvesse neid elektronposti aadresse, mille kaudu on osanik äriühinguga varasemalt suhelnud ning millised on olnud senised tavapärased suhtluskanalid. Seda saab teha kindlaks, analüüsides järgnevaid küsimusi:

1. Millise elektronposti aadressi on osanik või aktsionär ise äriühingule avaldanud;
2. millise elektronposti aadressi vahendusel on äriühingu ning osaniku või aktsionäri varasem suhtlus toimunud;

⁵⁶ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 904.

3. kas äriühingus on väljakujunenud mingisugused konkreetsed elektroonilised suhtluskanalid.⁵⁷

Antud asjas leidis kohus, et kuna osanik tegi kohtumenetluses teatavaks ning avaldas enda kontaktina just selle konkreetse elektronposti aadressi, millele osaühing koosoleku kokkukutsumise teate edastas, võis osaühing eeldada, et osanik kasutab seda elektronposti aadressi ja saab eelduslikult sellelt dokumendid kätte.⁵⁸

Võib tekkida küsimus, kas olukorras, kus osaniku või aktsionäri elektronposti aadressi ei ole osanike nimekirjas või aktsiaraamatus, piisab ka sellest, kui äriühing tugineb füüsilisest isikust osaniku, aktsionäri või liikme rahvastikuregistris olevale elektronposti aadressile ning juriidilisest osaniku, aktsionäri või liikme äriregistris olevale elektronposti aadressile? Magistritöö autor on seisukohal, et koosoleku kokkukutsumise teate adressaat peab teate eelduslikult ka kätte saama, mistõttu füüsilisest isikust osaniku, aktsionäri või liikme puhul ei piisa, kui äriühing kasutab rahvastikuregistris olevat elektronposti aadressi. Tulenevalt rahvastikuregistri seaduse⁵⁹ §-st 27 ei anna rahvastikuregistrisse andmeid alati füüsiline isik ise, vaid seda võivad teha ka asutused ning muud isikud. Sellega võib aga kaasneda olukord, kus rahvastikuregistrisse kantud füüsilise isiku andmed ei vasta tegelikkusele. Seevastu juriidiliste isikute puhul on käesoleva töö autor seisukohal, et äriühing võiks tugineda äriregistris olevale elektronposti aadressile. Seda põhjusel, et tulenevalt ÄS § 33 lg 1, tehakse äriregistrisse kanded eelkõige juriidilise isiku enda avalduse alusel, mis tähendab seda, et eelduslikult vastavad äriregistris olevad andmed ka tegelikkusele.

Kuigi seadusandja on näinud osaühingu ning aktsiaseltsi regulatsioonis ette, et äriühingul on õigus koosoleku kokkukutsumise teade edastada ka elektronposti aadressi kaudu, on seadusandja aktsiaseltsi puhul täiendavalt sätestanud, et elektrooniliselt edastatud koosoleku kokkukutsumise teate saab aktsionäri poolt lugeda kätte saaduks alles siis, kui aktsionär on saatnud juhatusele dokumendi kättesaamist kinnitava tõendi (ÄS § 294 lg 1¹). See tähendab seda, et kui osaühing on koosoleku kokkukutsumise teate osanikule edastanud õigesti juba ainuüksi sellega, kui ta on teate saatnud õigele elektronposti aadressile, siis aktsiaselts on seda teinud alles siis, kui aktsionär annab aktsiaseltsile teada, et ta on saadetud e-kirja ka kätte

⁵⁷ TrtRnKo 22.10.2020, 2-19-13721, p 3.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Rahvastikuregistri seadus. – RT I, 12.03.2022, 13.

saanud. Eeltoodu ei tähenda aga seda, et sellise nõude kehtestamine oleks osaühingu puhul kuidagi välistatud. Ka osaühingul on õigus näha selline nõue põhikirjaga ette, kuid magistritöö autor ei pea seda osaühingu puhul vajalikuks. Seda põhjusel, et erinevalt aktsionäridest, kes on aktsiaseltsis pigem passiivseteks investoriteks ning keda üritatakse koosoleku regulatsiooniga muuta ühingu juhtimisel osalejateks, osalevad osanikud osaühingu juhtimisel ise. Eeltoodust tulenevalt on osanikud osaühingu tegevusega rohkem kursis kui aktsionärid aktsiaseltsi tegevusega, mistõttu vajavad aktsionärid ka rohkem kaitset. Just aktsionäride kaitsmine ongi ÄS §-s 294 lg 1¹ sätestatu eesmärgiks, st tagada, et aktsionärid saavad koosoleku toimumisest kindlasti teada.

Aktsiaseltsile on iseloomulik veel ka see, et tulenevalt ÄS § 294 lg 1¹ on tal õigus edastada koosoleku kokkukutsumise teade ka faksi teel, kuid et ka sellisel viisil edastatud teadet saaks lugeda aktsionäri poolt kätte saaduks, peab aktsionär saatma juhatusele tõendi, mis kinnitab dokumendi kättesaamist.

Eeltoodust saab järeldada, et kuigi Eesti seadusandja on jätnud nii osaühingule kui ka aktsiaseltsile võimaluse edastada koosoleku kokkukutsumise teade osaniku ning aktsionäri elektronposti aadressile, siis erinevalt osanikest, lasub aktsionäridel kohustus anda aktsiaseltsile teada, et vastava teade on nende poolt ka kätte saadud. Vastasel juhul ei ole aktsiaselts temal lasuvat koosolekust teavitamiskohustust täitnud. Lisaks tuleb asuda seisukohale, et kuigi teate edastamine on seadusega lubatud ka elektronposti aadressile, ei ole tegemist alati kõige mõistlikuma teate edastamisviisiga. Seda põhjusel, et osanike nimekiri ning aktsiaraamat ei pea sisaldama informatsiooni osaniku ning aktsionäri elektronposti aadressi kohta. Sellises olukorras ei või äriühing edastada teadet ükskõik millisele osaniku või aktsionäri elektronposti aadressile, vaid teade tuleb saata sellele elektronposti aadressile, kust osanik või aktsionär saab koosoleku kokkukutsumise teate eelduslikult ka kätte. See eeldab aga seda, et äriühing peab esmalt välja selgitama, millist elektronposti aadressi osanik või aktsionär kasutab.

1.2.4. Tulundusühistu liikmete üldkoosoleku kokkukutsumise teate saatmise nõuded

Nõuded, mis on seatud tulundusühistu liikmetele saadetavale üldkoosoleku kokkukutsumise teatele, tulenevad TÜS §-st § 41, mille lg 1 II lause sätestab, et ühistu liikmetele tuleb üldkoosoleku kokkukutsumise teade saata liikmete nimekirja kantud aadressile. Autori hinnangul kehtivad tulundusühistu liikmete nimekirja kantud aadressile samasugused põhimõtted nagu osanike nimekirja või aktsiaraamatusse kantud aadressile. See tähendab seda, et ka tulundusühistu liige peab ise tagama, et tema aadress, mis on kantud ühistu liikmete nimekirja, oleks õige. Juhul, kui liikme aadress on muutumas, on ühistu liikme kohustus sellest tulundusühistut teavitada. Autori seisukohta kinnitab ka kohtupraktika, kus on väljendatud seisukohta, et üldkoosoleku kokkukutsumise teate kättesaamise riski kannab ühingu liige ning tulundusühistu on kutsunud üldkoosoleku õigesti kokku, kui ühistu liikmele on saadetud üldkoosoleku kokkukutsumise teade ühistu liikme nimekirja kantud aadressile.⁶⁰

Ka tulundusühistu regulatsiooni alusel ei ole eeltoodud teate edastamisviisi puhul tegemist absoluutse põhimõttega, sest TÜS § 41 lg 1 III lause sätestab, et kui ühistu teab või peab teadma, et liikme aadress erineb ühistu liikmete nimekirja kantud aadressist, tuleb teade saata ka sellele aadressile. Mõistele „aadress“ annab selgituse TÜS § 15 lg 1 p 1, millest tulenevalt mõeldakse aadressi all liikme elu- või asukohta.⁶¹ Samas ei ole tulundusühistu regulatsioonis mõiste „aadress“ all alati mõeldud ainult ühistu liikme elu- või asukohta. Näiteks 1. juulist 2009. aastal kuni 30. märtsini 2014. aastal kehtinud TÜS redaktsioonis mõisteti mõistet „aadress“ teisiti kui praegu kehtiva õiguse kohaselt. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tegi 2015. aastal kohtuotsuse, kus asus seisukohale, et TÜS § 41 lõiget 1, mis kehtis alates 1. juulist 2009 kuni 30. märtsini 2014 kehtinud TÜS redaktsioonis, tuleb mõiste „aadress“ sisustamisel lähtuda antud sätte eesmärgist, selle seosest teiste sätetega ning sellest, kuidas mõistetakse sõna „aadress“ tavakeeles. Sellest tulenevalt asus Riigikohus seisukohale, et TÜS § 41 lg 1 nimetatud aadressi all tuleb mõelda nii tava- kui ka elektronposti aadressi.⁶² Selline mõiste sisustamine tulenes asjaolust, et 1. juulist 2009. aastal kuni 30. märtsini 2014. aastal kehtinud TÜS redaktsioonis ei olnud eraldi normi, mis oleks võimaldanud üldkoosoleku

⁶⁰ TlnRnKo 14.09.2018, 2-17-11769, p 16.

⁶¹ Elukoha mõiste annab TsÜS § 14 lg 1, mis sätestab, et isiku elukoht on koht, kus isik alaliselt või peamiselt elab.

⁶² RKPJKo 3-4-1-51-14, p-d 54 – 59.

kokkukutsumise teadet ühistu liikmetele edastada elektronposti aadressile. Selline võimalus nähti seaduses selgelt ette alles 31.03.2014 aastal jõustunud TÜS redaktsiooniga, kus TÜS § 41 lg 1¹ sätestas, et üldkoosoleku toimumise teate võib ühistu liikmele aadressi asemel saata liikmete nimekirja kantud elektronposti aadressil, kuid tingimusel, et ühistu liige on vastavasisulise kirjaliku taotluse edastanud ühistule. Juhul, kui ühistu liige ei ole tulundusühistut teavitanud asjaolust, et üldkoosoleku kokkukutsumise teade tuleb talle saata elektronposti aadressile, peab koosoleku kokkukutsuja teavitama ühistu liiget üldkoosoleku toimumisest ühistu liikme aadressile edastatud teatega. Antud põhimõtet ei ole aja jooksul muudetud, mistõttu võib ka praegu kehtiva õiguse kohaselt anda ühistu liikmele üldkoosoleku toimumisest teada elektronposti aadressi vahendusel, aga seda ainult siis, kui ühistu liige on andud tulundusühistule vastavasisulise kirjaliku taotluse.

Nii nagu osaühing ning aktsiaseltsi puhul, ei näe seadus ka tulundusühistu puhul ette nõuet, et ühistu liikmete nimekirja tuleks kanda ühistu liikme elektronposti aadress (TÜS § 15 lg 1). Seega on töö autor seisukohal, et põhimõtted, mis kehtivad osaühingu ning aktsiaseltsi puhul seoses elektronposti aadressiga, on kohaldatavad ka tulundusühistu puhul.

Lisaks eeltoodud võimalustele on seadusandja näinud ette, et kui tulundusühistul on liikmeid üle 50, ei pea koosoleku kokkukutsuja saatma üldkoosoleku toimumise teateid igale ühistu liikmele eraldi, vaid tulundusühistul on õigus avaldada koosoleku kokkukutsumise teade vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes. Kui ühistul on olemas oma koduleht, tuleb üldkoosoleku kokkukutsumise teade postitada ka sinna (TÜS § 41 lg 1²). Seadusandja on samasuguse sisuga sätte näinud ette ka aktsiaseltsi puhul ning nii nagu aktsiaseltsi sätte puhul, leiab käesoleva magistritöö autor, et ka TÜS § 41 lg 1² eesmärgiks on vähendada tulundusühistu koormust olukorras, kus ühistul on palju liikmeid.

Eeltoodust saab järeldada, et Eesti seadusandja on reguleerinud koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviise kapitaliühingute ning tulundusühistu regulatsioonides väga sarnaselt. Sarnaselt kapitaliühingutele, on ka tulundusühistul õigus valida, kas teavitada ühistu liikmeid koosoleku toimumisest liikme aadressile või elektronposti aadressile saadetud teatega. Erinevus seisneb aga selles, et erinevalt osaühingust ning aktsiaseltsist, tulundusühistu on koosoleku kokkukutsumise teate edastanud liikme elektronposti aadressile nõuetekohaselt vaid siis, kui ühistu liige on tulundusühistule teinud kirjaliku taotluse, et viimane saadaks teate tema elektronposti aadressile. Juhul, kui ühistu liige ei ole seda taotlenud, kuid tulundusühistu on

teate siiski liikme elektronposti aadressile saatnud, ei ole tulundusühistu täitnud temal lasuvat koosolekust teavitamiskohustust. Tulundusühistu regulatsioon sarnaneb aktsiaseltsi regulatsiooniga veel selle poolest, et mõlemates regulatsioonides on lubatud üle 50 liikme või aktsionäri korral avaldada koosoleku kokkukutsumise teade hoopis ühes üleriigilise levikuga päevalehes.

1.3. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaeg

1.3.1. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtajast üldiselt

Seadus näeb koosoleku kokkukutsumise teate edastamisele ette kindla tähtaja. Saksa õiguskirjanduses on seda põhjendatud sellega, et sellisel juhul on teate saajatel piisavalt aega koosolekuks valmistuda – st tutvuda, milliste küsimuste üle hakatakse koosolekul arutlema. See peaks tagama selle, et osanikud, aktsionärid ning ühistu liikmed saavad otsuste vastuvõtmisel informeeritult osaleda.⁶³ Eesti õiguskirjanduses on lisatud, et koosoleku kokkukutsumise teate edastamisele seadusega ette nähtud tähtaeg on oluline, sest siis on äriühing teadlik, millal ta võib koosolekut pidada ilma, et tekiks olukord, kus koosolekul vastuvõetud otsused osutuvad tühised, sest äriühing on koosoleku kokkukutsumise korda oluliselt rikkunud.⁶⁴

Õiguskirjanduse kohaselt kujutab koosoleku kokkukutsumise teate saatmine endast kindlale isikule suunatud tahteavaldust TsÜS § 69 lg 1 I lause mõttes.⁶⁵ Täpsemalt öeldes on tegemist tahteavaldusega, mis tehakse eemalviibijale. Kuigi TsÜS § 69 lg 2 II lause sätestab, et eemalviibijale tehtud tahteavaldus loetakse kätte saaduks, kui see on jõudnud tahteavalduse saaja elu- või asukohta ja tal on mõistlik võimalus sellega tutvuda, ei kehti antud põhimõtte ühinguõiguses koosoleku kokkukutsumise teate edastamisel. Riigikohtu tsiviilkolleegium väljendas 2017. aastal tehtud kohtuotsuses seisukohta, mille kohaselt selleks, et teha kindlaks,

⁶³ Fleischer, H., Goette, W. Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Band 2 (§§ 35 – 52). 3. Auflage. München: C.H.Beck 2019, § 51 Rn 2.

⁶⁴ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 908.

⁶⁵ *Ibidem*, äärenr 893.

kas osanikud, aktsionärid või liikmed on koosoleku kokkukutsumise teate saanud kätte, ei tule hinnata mitte seda, millal on koosoleku kokkukutsumise teate adressaadiks oleval isikul mõistlik võimalus tema aadressile tulnud teatega tutvuda, nagu sätestab TsÜS § 69 lg 2 II lause, vaid ühinguõiguses on koosoleku kokkukutsumise teate kättesaamine seotud tähtajaga, mille jooksul tuleb osanikku, aktsionäri või liiget koosoleku toimumisest teavitada. See tähendab seda, et eraõiguslik juriidiline isik peab koosoleku kokkukutsumise teate saatma selliselt, et teate tavalise edastamise korral saab öelda, et vastav teade jõudis teate adressaadini ning viimasel oli võimalik sellega eelduslikult õigel ajal tutvuda.⁶⁶ Saksa õiguskirjanduses on koosoleku kokkukutsumise teate edastamise kohta öeldud, et siinjuures ei ole oluline, kas osanik, aktsionär või liige, kellele koosoleku kokkukutsumise teade on adresseeritud, sai antud teate ka füüsiliselt kätte või mitte.⁶⁷

Osaühingu ning tulundusühistu puhul peab koosoleku kokkukutsumise teade olema saadetud osanikele ning ühistu liikmetele selliselt, et see jõuaks tavalise edastamise korral selle adressaadini vähemalt üks nädal (seitse päeva) enne koosoleku toimumist (ÄS § 172 lg 1 IV lause, TÜS § 41 lg 1 IV lause). Samasuguse regulatsiooni on ette näinud ka Saksa seadusandja osaühingu puhul, kus tulenevalt GmbHG § 51 lg 1 II lausest peab koosoleku kokkukutsumise teade olema saadetud osanikele vähemalt 1 nädal enne koosolekut.

Aktsiaseltsi puhul tuleb eristada korralist üldkoosolekut ning erakorralist üldkoosolekut. Korraline üldkoosolek korraldatakse tavaliselt selleks, et kinnitada majandusaasta aruanne (ÄS § 291 lg 1 II lause). Selleks näeb seadus ette, et aktsionäre tuleb korralise üldkoosoleku toimumisest teavitada ette vähemalt kolm nädalat (ÄS § 294 lg 3 I lause). Õiguskirjanduses on öeldud, et põhjus, miks seadus näeb korralise koosoleku kokku kutsumisele ette nii pika teavitamise tähtaja tuleneb sellest, et korralisel üldkoosolekul hakatakse arutlema küsimuse üle, mis nõuab aktsionäridelt enne koosoleku toimumist aastaaruandega ning audiitori aruandega tutvumist. Tegemist on väga mahukate dokumentidega, mistõttu ei ole ühenädalane ettevalmistus koosolekuks piisav.⁶⁸ Lisaks annab pikem teavitamistähtaeg aktsionärile võimaluse aastaaruannete põhjal selgitada välja, milline on aktsiaseltsi majanduslik olukord. Teiste küsimuste vastuvõtmiseks võib aktsiaselts korraldada erakorralise üldkoosoleku, mille kokkukutsumise jaoks näeb seadus ette ühe nädalase etteteatamise tähtaja (ÄS § 294 lg 3 III

⁶⁶ RKTko 3-2-1-10-17, p 16.

⁶⁷ Fleischer, H., Goette, W, § 51 Rn 25.

⁶⁸ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 2009.

lause). Samas ei tähenda eeltoodu seda, et korralisel üldkoosolekul ei võiks otsustada küsimuste üle, mille jaoks tavaliselt korraldatakse erakorraline üldkoosolek. Aktsiaseltsi korralist ning erakorralist üldkoosolekut eristatakse ka Saksa õiguskirjanduses,⁶⁹ kuid mitte seaduses. Sellest tulenevalt tuleb Saksa õiguses kõik aktsionäride üldkoosolekud kokku kutsuda hiljemalt 30 päeva enne üldkoosoleku toimumist (AktG § 123 lg 1 I lause).

Seadusega on ettenähtud kindel tähtaeg, millal tuleb osanikke, aktsionäre ning liikmeid koosoleku toimumisest teavitada. Tegemist ei ole aga absoluutse nõudega. See tähendab seda, et äriühingul on seaduses sätestatud tähtajast võimalus põhikirjaga kõrvale kalduda. Samas ei saa äriühing näha põhikirjaga ette ükskõik millist koosolekust teavitamise tähtaeg, vaid tegemist võib olla ainult seaduses sätestatud tähtajast pikema tähtajaga. Samasugune põhimõte tuleneb ka Saksa õigusest, kus on öeldud, et seaduses ettenähtud koosoleku kokkukutsumise tähtaeg on kohustuslik, mida äriühing ei või põhikirjaga lühendada,⁷⁰ aga mida on lubatud muuta põhikirjaga pikemaks.⁷¹ Eesti kohtupraktika põhjal on näha, et äriühingud näevadki tihti peale põhikirjaga ette seaduses sätestatud koosolekust etteteatamise tähtajast pikema tähtaja. Näiteks 2015. aastal lahendas Harju Maakohus vaidlust, kus osaühingu põhikirja järgi tuli osanikke koosoleku toimumisest teavitada vähemalt kolm nädalat varem.⁷² 2018. aastal oli Tallinna Ringkonnakohtus vaidlus, kus hooneühistu põhikiri nägi ette, et ühistu liikmeid tuleb üldkoosoleku toimumisest teavitada vähemalt kaks nädalat enne koosoleku toimumist.⁷³

Seaduses sätestatud koosoleku kokkukutsumise tähtaja puhul on tegemist minimaalse tähtajaga, jättes lahtiseks koosoleku kokkukutsumise maksimaalse tähtaja. Siiski tuleb arvestada, et lähtudes hea usu põhimõttest ning mõistlikkuse põhimõttest ei tohiks koosolekust teavitamise tähtaeg olla ka liiga pikk. Muidu on üsna suur tõenäosus, et osanikud, aktsionärid ning liikmed unustavad koosoleku aja ja see takistab neil oma õigusi teostamast ehk nad ei saa koosolekul osaleda ning arutelu all oleva küsimuse poolt või vastu hääletada. Saksa õiguskirjanduses on leitud, et koosoleku toimumisest teavitamine ei tohiks kindlasti olla pikem kui 90 päeva enne koosoleku toimumist.⁷⁴

⁶⁹ Käerdi, M. jt, lk 584 – 585. –
https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf
(04.11.2021).

⁷⁰ Fleischer, H., Goette, W, § 51 Rn 23.

⁷¹ Altmeppen, H, § 51 Rn 4.

⁷² HMKo 20.11.2015, 2-15-1524/19, p 21.

⁷³ TlnRnKo 14.09.2018, 2-17-11769/12, p 14.

⁷⁴ Hüffer, U., Koch, J. (Bearb), § 121 Rn 2.

1.3.2. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaja arvutamine

Kohtupraktikas on leitud, et koosoleku kokkukutsumise teade peab olema osanikele saadetud selliselt, et see jõuaks tavalise edastamise korral selle adressaadini vähemalt üks nädal enne osanike koosolekut. See tähendab seda, et kui osaühing otsustab pidada osanike koosolekut, peab koosoleku kokkukutsumise teate eeldatava kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääma vähemalt seitse päeva ning osaühing võib koosolekut pidada alles kaheksandal päeval.⁷⁵ Samasugune põhimõte kehtib ka tulundusühistu ning aktsiaseltsi puhul selle erisusega, et aktsiaseltsi korralise üldkoosoleku kokku kutsumise korral peab teate eeldatava kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääma vähemalt kolm nädalat. Koosoleku kokkukutsumise teate eeldatava kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääva tähtaja arvutamisel tuleb lähtuda sellest, mis on sätestatud TsÜS 6. osas. Samamoodi arvutatakse koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaegu ka Saksa õiguses. See tähendab seda, et ka Saksa õiguses võetakse tähtaja arvutamisel arvesse Saksa tsiviilkoodeksit (sks *Bürgerliches Gesetzbuch*⁷⁶ ehk BGB), kohaldades BGB § 187 lg 1 ja § 188 lg 2. Lisaks peab ka Saksa õiguse kohaselt koosoleku toimumise ning koosoleku kokkukutsumise teate eeldusliku kätte saamise vahele jääma seadusega ette nähtud tähtaeg ning koosolekut võib pidada alles etteteatamistähtaja möödumisele järgneval päeval.⁷⁷

Seoses tähtaja arvutamisega tegi Riigikohtu tsiviilkolleegium 2003. aastal lahendi, kus ta viitas 1994. aastal vastu võetud tsiviilseadustiku üldosa seaduse 2000. aasta redaktsiooni⁷⁸ paragrahvi 106 lõikele 7, mis sätestas, et kui tähtpäev satub riigipühale või muule puhkepäevale, loetakse tähtpäev saabunuks puhkepäevale järgneval tööpäeval. Sellega seoses asus Riigikohus seisukohale, et kui arvutatakse osanike koosoleku kokkukutsumise tähtaega ning muid sarnaseid tähtaegu, mis ei ole seotud tahteavalduste või muude õigustoimingute tegemisega, siis antud säte ei kohaldu. Seda põhjusel, et äriühingul ei ole seadusega keelatud pidada koosolekut ka puhkepäeval ning sellest tulenevalt ei saa koosoleku kokkukutsumise tähtaja

⁷⁵ HMKo 11.12.2017, 2-17-6971, p 13.

⁷⁶ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 21. Dezember 2021 (BGBl. I S. 5252) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html> (25.11.2021).

⁷⁷ Zöllner, W., Noack, U., Baumbach, A., Hueck, A, § 51 Rn 20.

⁷⁸ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 1994, 53, 889.

arvestamisel lähtuda puhkepäevadele kehtestatud erisustest.⁷⁹ Riigikohus ei ole 2003. aastal väljendatud seisukohta muutnud, millest tulenevalt tuleb ka kehtiva õiguse kohaselt jätta TsÜS § 136 lg 8 tähelepanuta. Sarnast seisukohta on väljendatud ka Saksa õiguskirjanduses ehk ka Saksa õiguses ei tule koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaja arvutamisel kohaldamisele BGB §-s 193 sätestatud erireegel.⁸⁰ Hoolimata eeltoodust ei ole Saksa õiguses ühtset seisukohta küsimuses, kas äriühing võib osanike, aktsionäride või liikmete koosolekut üldse nädalavahetusel või riigipühal pidada. Koosoleku pidamise kasuks nädalavahetusel või riigipühal räägib Saksa õiguskirjanduse kohaselt asjaolu, et osanikel, aktsionäridel või liikmetel ei ole, erinevalt teistest töötajatest, nädalavahetuse või riigipühadel üldist puhkust. Sellest tulenevalt tuleks pidada lubatavaks, et koosolek kutsutakse kokku nädalavahetusel või riigipühal. Samas on oluline, et kui äriühing plaanib koosolekut pidada nädalavahetusel või riigipühal, arvestaks ta ka osanike, aktsionäride ning liikmete huvidega. Lisaks eelnevale on Saksa õiguskirjanduses lisatud, et koosoleku pidamine nädalavahetusel või riigipühal võib isegi vajalikuks osutuda, kui selliselt saab tagada, et võimalikult paljud osanikud, aktsionärid või liikmed saavad koosolekul osaleda.⁸¹

1.3.3. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise tähtaja arvutamise erisused postiaadressi ning elektronposti aadressi kasutamisel

Nagu eelnevalt märgitud, peab äriühing saatma koosoleku kokkukutsumise teate osanikele, aktsionäridele ning liikmetele sellise tähtaja jooksul, et teate eeldatava kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääks, kas seaduses sätestatud või äriühingu põhikirjaga ette nähtud koosolekust etteteatamise tähtaeg. See, millal saab öelda, et osanik, aktsionär või liige on koosoleku kokkukutsumise teate eeldatavalt kätte saanud, sõltub aga sellest, kuidas on äriühing koosoleku kokkukutsumise teadet otsustanud edastada – kas postiteenuse või elektronposti aadressi vahendusel.

Valides koosoleku kokkukutsumise teate edastamiseks postiteenused, sõltub koosoleku kokkukutsumise teate eeldatav kättesaamine sellest, kui palju aega kulub postiteenuse osutajal

⁷⁹ RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

⁸⁰ Zöllner, W., Noack, U., Baumbach, A., Hueck, A, § 51 Rn 20.

⁸¹ Fleischer, H., Goette, W, § 48 Rn 102 – 102b.

kirja edastamiseks selle adressaadini. See tähendab omakorda seda, et selleks, et äriühing saaks olla kindel, et ta ei riku koosoleku kokkukutsumise korda, tuleb tal seadusega või põhikirjaga ette nähtud koosolekust etteteatamistähtajale juurde liita aeg, mis postiteenuse osutajal kulub kirja edastamisele selle adressaadini. Saksa õiguskirjanduses on eeltoodud põhjendatud asjaoluga, et vastasel juhul jääks osanike, aktsionäride ning liikmete huvid tähelepanuta, sest sellisel juhul kuluks oluline osa etteteatamistähtajast teate edastamisele ning koosolekuks valimistumiseks jääks oluliselt vähem aega, kui seadusega on ette nähtud. Sellest tulenevalt tuleb, valitseva seisukoha järgi, koosoleku kokkukutsumise tähtaega hakata lugema hetkest, mil võib eeldada, et kiri on jõudnud selle adressaadini.⁸² Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et äriühingul ei lasu kohustust tõendada, et postiteenuse osutaja poolt edastatud kiri jõudis ka füüsiliselt selle adressaadini. Oluliseks on üksnes asjaolu, et postisaadetis on saadetud õigele aadressile ning sellisel viisil, et tavalise edastamise korral jõuaks teade selle adressaadini õigel ajal.⁸³ Postisaadetise tavalise edastamise tähtaegade kindlaks tegemiseks tuleb kohtupraktika kohaselt kohaldada postiseadust,⁸⁴ mille § 27 lg 2 p 7 kohaselt on postisaadetiste tavaline edastamise tähtaeg määratud postiteenuse osutaja tüüptingimustes.⁸⁵ Kohus on oma varasemas praktikas lugenud üldtuntud postiteenuse osutajaks AS Eesti Posti,⁸⁶ mistõttu tuleb lähtuda nende poolt kehtestatud tüüptingimustest.⁸⁷ Välja võiks tuua 3 põhilist viisi, kuidas ning kuhu saab koosoleku kokkukutsumise teateid edastada ning milline on eeldatav tähtaeg, mil teade jõuab selle adressaadini:

1. Edastades koosoleku kokkukutsumise teate osanikule, aktsionärile ning liikmele riigisisese lihtsaadetisena, mis on riigisisesele postiteenuse osutajale antud üle kirjakasti või postkontori kaudu enne kirjakasti hiliseimat tühjendusaega, toimetatakse kiri selle adressaadile kätte üleandmise päevale järgneval tööpäeval;
2. edastades koosoleku kokkukutsumise teate osanikule, aktsionärile ning liikmele riigisisese tähtitud kirja kaudu, toimetatakse kiri selle adressaadile kätte kirja üleandmise päevale ülejärgneval tööpäeval;

⁸² Fleischer, H., Goette, W, § 51 Rn 25.

⁸³ TlnRnKo 29.05.2020, 2-18-15566, p 8.3.

⁸⁴ Postiseadus. – RT I, 13.03.2019, 115. (Edaspidi: PostiS).

⁸⁵ HMKo 20.05.2016, 2-15-17451, p 8.

⁸⁶ RKTkm 3-2-1-129-07, p 7.

⁸⁷ AS Eesti Post tüüptingimused on kätte saadavad järgmiselt veebilehelt: AS Eesti Post universaalse postiteenuse tüüptingimused. – <https://www.omniva.ee/public/files/failid/Universaalse-postiteenuse-tyyptingimused-EST-01072021.pdf> (20.10.2021).

3. edastades koosoleku kokkukutsumise teate osanikule, aktsionärile ning liikmele välisriiki, edastatakse kiri selle adressaadile umbes 3 – 5 päeva jooksul.⁸⁸

Kui postiteenuse kaudu edastatud koosoleku kokkukutsumise teate eeldatava kättesaamise osas on konkreetselt välja toodud, millal saab osanik, aktsionär või liige koosoleku kokkukutsumise teate eelduslikult kätte, siis elektronposti aadressi vahendusel edastatud koosoleku kokkukutsumise teate osas see nii ei ole. Nimelt, kui äriühing on otsustanud edastada koosoleku kokkukutsumise teate elektronposti aadressi kaudu, tuleb teate eelduslik kättesaamine tuvastada kohtupraktikas asutud seisukohtade alusel.

Riigikohtu tsiviilkolleegium väljendas 2007. aastal seisukohta, et kui äriühing on otsustanud osanikke, aktsionäre või liikmeid koosoleku toimumisest teavitada elektronposti aadressi vahendusel, on saadetud e-kiri saadud kätte hetkest, kui see on jõudnud selle adressaadini ning tal on olnud mõistlik võimalus saadetud e-kirjaga tutvuda. Kolleegium leidis, et e-kiri on jõudnud selle adressaadini hetkel, mil see on saabunud e-kirja adressaadi või tema poolt valitud teenusepakkuja serverisse. See, mis hetkel on e-kirja saaja konkreetse kirja ka tegelikult kätte saanud, sõltub aga sellest, mis hetkest on tal mõistlik võimalus sellega tutvuda. Antud lahendis leidis Riigikohus, et mõistlik aeg e-kirjaga tutvumiseks sõltub sellest, kas e-kirja saajal on juurdepääs internetile püsivalt või mitte. Näiteks majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate isikute puhul tuleb eeldada, et nad kontrollivad oma e-posti vähemalt üks kord päevas. Sellest tulenevalt tuleb asuda seisukohale, et majandus- ja kutsetegevuses tegutsevad isikud saavad e-kirja kätte hiljemalt üks päev pärast selle saabumist adressaadi või tema poolt valitud teenusepakkuja serverisse.⁸⁹ 2017. aastal tegi Riigikohtu tsiviilkolleegium uue lahendi, kus väljendati seisukohta, et e-kirja kaudu edastatud koosoleku kokkukutsumise teade tuleb lugeda adressaadi poolt kätte saaduks samal päeval kui e-kiri saadeti. Lisaks eeltoodule tõi Riigikohus välja, et kui koosoleku kokkukutsumise teade on edastatud elektronposti aadressile, mille kaudu on äriühing oma liikmega ka tavapäraselt suhelnud, ei ole koosoleku kokkukutsumise teate kohale jõudnuks lugemisel tähendust asjaolul, kas tegemist on töömeiliga või mitte. Seda aga ainult siis, kui äriühing teab, et osanikul, aktsionäril või liikmel on konkreetsele töömeilile igal ajal juurdepääs. Juhul, kui äriühing teab, et äriühingu liikmel ei ole konkreetsele

⁸⁸ *Ibidem* (21.10.2021).

⁸⁹ RKTko 3-2-1-123-07, p 12.

elektronposti aadressile töövälisel ajal ligipääsu, tuleb antud asjaolu teate kohale jõudnuks lugemisel võtta siiski arvesse.⁹⁰

Eeltoodust nähtub, et kohtupraktikas elektronposti aadressi kaudu edastatava teate eeldusliku kätte saamise kohta väljendatud seisukohtade rakendamine sõltub paljuski konkreetse kaasuse üksikasjadest. Sellest tulenevalt on töö autor seisukohal, et kui äriühing soovib koosoleku teadet edastada osaniku, aktsionäri või liikme elektronposti aadressile, siis selleks, et vältida koosoleku kokkukutsumise korra nõuete olulist rikkumist, tuleks antud teate edastamiseks varuda rohkem aega kui seadus sätestab.

Käesolevast peatükist saab järeldada, et nii Eesti kui ka Saksa seadusandja on näinud koosoleku kokkukutsumiseks ette kindla tähtaja. Tegemist ei ole aga absoluutse nõudega. Seda põhjusel, et äriühingul on õigus sellest põhikirjaga kõrvale kalduda. Samas ei ole äriühingul õigust seaduses sätestatud koosoleku kokkukutsumise tähtaega põhikirjaga lühendada, vaid tal on õigus seda põhikirjaga ainult pikendada. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamisel peab äriühing tagama, et teate eeldatava kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääks, kas seadusega sätestatud või äriühingu põhikirjaga ette nähtud koosolekust etteteatamise tähtaeg. Teate eeldatav kättesaamine sõltub sellest, millisel viisil on teade edastatud. Kasutades teate edastamiseks postiteenuseid, tuleb teate eeldatav kättesaamine tuvastada AS Eesti Post tüüptingimuste alusel. Siinkohal on määravaks asjaolu, kas teade on edastatud lihtkirjaga või tähitud kirjaga, samuti võib teate eeldatavat kättesaamist mõjutada see, kui teade saadetakse välismaale. Edastades teate osaniku, aktsionäri või liikme elektronposti aadressile, sõltub teate eeldatav kättesaamine Riigikohtu seisukohtade põhjal sellest, millal on e-kiri jõudnud selle aadressaadini ning millal on tal olnud mõistlik võimalus sellega tutvuda.

⁹⁰ RKTko 3-2-1-10-17, p-d 15 – 16.

1.4. Koosoleku kokkukutsumise teate sisu nõuded

1.4.1. Teate sisule esitatavad üldised nõuded

Koosolekust teatamise eesmärgiks on tagada, et osanikud, aktsionärid ning liikmed saaksid koosoleku kokkukutsumise teatest kogu informatsiooni, mida neile on vaja selleks, et koosolekule kohale tulla ning informeeritult hääletada. Järgmiseks analüüsib töö autor, milliseid nõudeid peab koosoleku kokkukutsumise teade endas sisaldama ning kuidas on antud nõudeid sisustatud.

Tulenevalt ÄS § 172 lg 2 peab osaühing näitama koosoleku kokkukutsumise teates ära, millal ning kus koosolek toimub, milline on koosoleku päevakord ning koht või osaühingu kodulehe aadress, kus on võimalik tutvuda otsuste eelnõudega ja põhjendustega. Hoolimata eeltoodust on seadusandja jätnud koosoleku kokkukutsujale õiguse täiendada koosoleku kokkukutsumise teadet informatsiooniga, mis on tema meelest koosolekuga seonduvalt tähtsust omav. Põhjus, miks koosoleku kokkukutsumise teates tuleb näidata ära koht, kus on võimalik otsuste eelnõudega ja põhjendustega tutvuda seisneb selles, et koosoleku kokkukutsumise teade ei pea sisaldama otsuste eelnõusid.⁹¹ Selleks aga, et osanikud saaksid osanike koosolekul informeeritult osaleda on oluline, et neil oleks juurdepääs kõikidele materjalidele, mis on koosolekul osalemiseks vajalikud. Samas, uurides kohtupraktikat, tuleb asuda seisukohale, et kuigi seadus otseselt ei nõua eelnõude lisamist koosoleku kokkukutsumise teate juurde, tehakse seda praktikas siiski.⁹² See on ka arusaadav, sest siis saab osaühing olla kindel, et ta on teinud kõik endast oleneva selleks, et osanik saaks koosolekul informeeritult ning ettevalmistunult osaleda. ÄS § 172 lg 2 näeb ette veel selle, et kui osaühing võimaldab elektroonilist või posti teel hääletamist, tuleb koosoleku kokkukutsumise teates ära näidata ka teave elektroonilise ja posti teel hääletamise korra ja tähtaja kohta. Kui võrrelda Eesti õigust Saksa õigusega, siis ilmneb, et Saksa GmbHG-s ei ole norme selle kohta, millist informatsiooni peab osaühing koosoleku kokkukutsumise teates osanikele jagama. Samas võib Saksa õiguskirjanduse põhjal

⁹¹ ÄS § 171² lg 2 II lause sätestab, et otsuste eelnõud võib täiendavalt märkida koosoleku kokkukutsumise teatesse. Oluline on antud juhul sõna „võib“. See tähendab seda, et koosoleku kokkukutsumise teate juurde võib lisada otsuste eelnõud, aga seda ei pea tegema.

⁹² TrtRnKo 22.10.2020, 2-19-13721; HMKo 17.04.2020, 2-19-13702/9; TlnRnKo 20.04.2018, 2-15-14922, p 24.

öelda, et Saksa õigus ei erine kuidagi Eesti õigusest. Nimelt, ka Saksa õiguse kohaselt peab osanike koosoleku kokkukutsumise teade endas sisaldama ajakriteeriumi, kohakriteeriumi ning päevakorra kriteeriumi.⁹³

Nõuded, mis on seadusega ette nähtud tulundusühistu koosoleku kokkukutsumise teate sisule, ei erine osaühingu koosoleku kokkukutsumise teate sisule sätestatud nõuetest. See tähendab, et ka tulundusühistu peab üldkoosoleku kokkukutsumise teates ära näitama üldkoosoleku toimumisaja ja – koha ning päevakorra (TÜS § 41 lg 2 I lause). Kui üldkoosolekul muudetakse ka põhikirja, peab teates ära näitama, millised muudatused on kavandatud (TÜS § 41 lg 2 II lause).

Aktsiaseltsi puhul on seadusandja ette näinud mitmeid nõudeid, mis peavad üldkoosoleku kokkukutsumise teates kirjas olema, mistõttu ei hakka käesoleva töö autor kõiki nõudeid eraldi välja tooma. Antud nõuded on kirjas ÄS § 294 lg 4. Kui võrrelda aktsiaseltsile seadusega kehtestatud koosoleku kokkukutsumise teate sisu nõudeid sellega, mida on seadusandja näinud ette osaühingule ning tulundusühistule, võiks tuua välja, et sarnaselt eelmainitud äriühingutele, peab ka aktsiaselts üldkoosoleku kokkukutsumise teates tooma välja, mis ajal ning kus üldkoosolek toimub ja milline on üldkoosoleku päevakord. Saksa õiguses on aktsiaseltsi üldkoosoleku kokkukutsumise teate sisu reguleeritud AktG § 121 lõikes 3, mis näeb ette, et üldkoosoleku kokkukutsumise teates peab tooma välja aktsiaseltsi ärinime ning asukohta. Saksa õiguskirjanduses on täpsustavalt öeldud, et ärinimega koos tuleb välja kirjutada ka juriidilise isiku vorm, kas siis täielikult või kasutades lühendit ning juhul, kui aktsiaseltsil on mitu asukohta, tuleb üldkoosoleku kokkukutsumise teates ära näidata mõlemad.⁹⁴ Lisaks peab teates olema märgitud, mis ajal ning kus üldkoosolek toimub ja juurde peab lisama ka üldkoosoleku päevakorra (AktG § 121 lg 3). Koosoleku toimumise koha märkimise kohta on Saksa õiguskirjanduses öeldud, et teade peab andma informatsiooni ka selle kohta, millises ruumis üldkoosolek toimub.⁹⁵ Võrreldes Saksa õigust Eesti õigusega, tuleb asuda seisukohale, et Saksa õiguse kohaselt peab aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise teade sisaldama endas tunduvalt vähem informatsiooni kui Eesti õiguse kohaselt. Samas on Saksa

⁹³ Hopt, K. J., Baumbach, A. Handelsgesetzbuch. Beck'sche Kurzkommentare. Band 9. 40 Auflage. München: C.H.Beck 2021, § 119 Rn 29.

⁹⁴ Hüffer, U., Koch, J. (Bearb.), § 121 Rn 9.

⁹⁵ Henssler, M., Strohn, L. Gesellschaftsrecht. Beck'sche Kurzkommentare. Band 62. 5. Auflage. München: C.H.Beck 2021, § 121 Rn 9.

õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et AktG § 121 lg 3 sätestab üldkoosoleku kokkukutsumise teatele minimaalsed nõuded,⁹⁶ mis tähendab seda, et ka Saksa õiguses ei ole välistatud informatsioonirohkemad teated.

Eeltoodust saab järeldada, et kõik käesolevas magistritöös uuritavad kapitaliühingud peavad koosoleku kokkukutsumise teates kindlasti välja tooma, millal ning kus koosolek toimub ja milline on koosoleku päevakord. Selles osas ei erine Saksa õigus mitte kuidagi Eesti õigusest.

1.4.2. Koosoleku toimumiskohale ning toimumisajale esitatavad nõuded

Osaühingu ning tulundusühistu puhul ei näe kehtiv õigus ette kindlat kohta, kus koosolek tuleb korraldada. Seevastu aktsiaseltsi puhul näeb Eesti seadus ette, et üldkoosolek tuleb viia läbi seal, kus on aktsiaseltsi asukoht (ÄS § 295). Mida lugeda eraõigusliku juriidilise isiku asukohaks, tuleneb TsÜS §-st 29 lg 1¹, mille kohaselt eraõigusliku juriidilise isiku asukohaks on koht Eestis, mis on kirjas kas ühingulepingus või põhikirjas. Magistritöö autori arvates võiks analoogia põhjal ka osaühing ning tulundusühistu pidada koosolekut seal, kus on tema asukoht. Seda põhjusel, et äriühingu korraldatud koosolek on ikkagi äriühinguga niivõrd seotud. Samuti võimaldaks koosoleku pidamine äriühingu asukohas vältida olukorda, kus äriühing korraldab koosoleku kohas, kuhu kõigil liikmetel ei olegi võimalik tulla. Autoriga samasugust seisukohta on väljendanud ka Euroopa mudeläriühinguseadust koostanud töögrupp, kes leidis, et koosolek peaks toimuma ettevõtte registrijärgses asukohas.⁹⁷ Samas on Eesti kohtupraktikas näha, et kui seaduses ei ole koosoleku toimumiskohta kindlaks määratud, viiakse koosolek läbi seal, kus on seda kõigi huvisid arvesse võttes kõige parem teha, ning selleks kohaks ei pruugi olla äriühingu asukoht. Näiteks praktikas on osanike koosolekut viidud läbi notaribüroos⁹⁸ ning isegi advokaadibüroos.⁹⁹

Õiguskirjanduse kohaselt on ühinguõiguses pikka aega eeldatud, et osanikud, aktsionärid ning liikmed peavad otsuste vastuvõtmiseks viima läbi koosoleku, mis eeldab kõikide isikute

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ Andersen, P. K. jt. European Model Companies Act (EMCA). First edition, 2017. – Nordic & European Company Law. LSN Research Paper Series, No. 16-26, lk 242.

⁹⁸ HMKo 01.06.2006, 2-05-19858, p 4.

⁹⁹ HMKo 06.02.2008, 2-07-4994/4.

füüsilist kohalolekut samal ajal ning samas kohas.¹⁰⁰ 20. mail 2020. aastal algatati aga tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärgiks, eelnõu seletuskirja kohaselt, oli laiendada kõikide juriidiliste isikute organite võimalust, korraldada elektroonilisi koosolekuid ning võtta antud koosolekul vastu otsuseid.¹⁰¹ Antud muudatus jõustus 24. mail 2020. aastal, mis tähendab seda, et juriidilise isiku organi liikmed ei pea enam koosolekust osa võtmiseks minema füüsiliselt koosoleku toimumiskohta, vaid neil on õigus oma õigusi teostada ka elektrooniliste vahendite abil. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt peaks antud muudatus võrdsustama füüsilist ning elektrooniliste vahendite kaudu koosolekust osalemist. See väljendub selles, et juriidilise organi liikmed saavad koosolekul osaleda, kas osaliselt või täielikult elektrooniliste vahendite kaudu. Osaline elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemine tähendab seda, et mõned juriidilise organi liikmed võtavad koosolekust osa tavapäraselt ehk on füüsiliselt kohal ning teised liikmed osalevad elektrooniliste vahendite abil. Täielik elektrooniline koosolek tähendab seda, et kõik koosolekul osalejad viibivad eri kohtades ning kogu omavaheline suhtlus toimub elektrooniliselt. Viimasel juhul on tegemist täiselektronilise koosolekuga.¹⁰² Oluline on veel märkida, et viidatud eelnõu seletuskirja kohaselt tuleb reaalajas toimuval koosolekul osaleda kahesuunalise sidevahendi abil ehk nii pildis kui ka helis.¹⁰³

Sarnaselt Eesti õigusele näeb ka Saksa õigus ette, et kui aktsiaselts ei ole enda põhikirjaga näinud ette teisiti, toimub üldkoosolek seal, kus on aktsiaseltsi asukoht (AktG § 121 lg 5 I lause). Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et sellise regulatsiooni eesmärgiks on kaitsta vähemusaktsionäre selle eest, et üldkoosoleku toimumiskohta ei määrataks meelevaldselt.¹⁰⁴ Võib tunduda, et kui põhikirjaga ei ole ette nähtud võimalust pidada koosolekut aktsiaseltsi asukohast väljaspool, siis peab alati üldkoosoleku pidama aktsiaseltsi asukohas. Kindlasti pole

¹⁰⁰ Vutt, M. Digital Opportunities for – and Legal Impediments to – Participation in a General Meeting of Shareholders. – Juridica International 2020/29, lk 38. – https://juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2020_29_digital_opportunities_for_and_legal_impediments_to_participation_in_a_general_meeting_of_shareholders (27.03.2022).

¹⁰¹ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) 180 SE eelnõu seletuskiri, 2020, lk 1. – [https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5a580d80-9735-437f-ab2e-00123eba9343/Tsiviilseadustiku%20%C3%BCldosa%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20\(elektrooniliste%20v%C3%B5imaluste%20laiendamine%20koosolekute%20korraldamisel%20ja%20otsuste%20vastuv%C3%B5tmisel\)](https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5a580d80-9735-437f-ab2e-00123eba9343/Tsiviilseadustiku%20%C3%BCldosa%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20(elektrooniliste%20v%C3%B5imaluste%20laiendamine%20koosolekute%20korraldamisel%20ja%20otsuste%20vastuv%C3%B5tmisel)) (27.03.2022).

¹⁰² *Ibidem*, lk 4.

¹⁰³ *Ibidem*, lk 3.

¹⁰⁴ Hüffer, U., Koch, J. (Bearb), § 121 Rn 12.

see nii. Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et olukorras, kus on olemas oluline põhjus, võib aktsiaselts pidada üldkoosolekut ka kusagil mujal kui ühingu asukoht, hoolimata sellest, et põhikirjaga ei ole sellist korda ette nähtud. Selliseks olukorraks võib pidada seda, kui aktsiaseltsi asukohas ei ole koosoleku läbiviimiseks sobivat ruumi või kui on olemas mõni teine koosoleku pidamise koht, mis on kõikidele aktsionäridele sobilikum.¹⁰⁵ Juhul, kui aktsiaselts on aga otsustanud põhikirjaga määrata koosoleku toimumise kohaks aktsiaseltsi asukohast muu asukoha, siis selle kohta on Saksa õiguskirjanduses öeldud, et aktsiaselts võib näha põhikirjaga ette ka mitu asukohta või piirata koosoleku toimumise kohta piirkondlikult.¹⁰⁶

Kuid nii nagu Eesti õiguses, ei pea ka Saksa õiguse kohaselt koosoleku pidamiseks enam ilmtingimata füüsilist kohalolekut nõudvat koosolekut korraldama, sest alates 27. märtsist 2020. aastast on ka Saksa õiguse¹⁰⁷ kohaselt võimalik korraldada elektroonilisi koosolekuid tingimusel, et äriühing peab kinni virtuaalsele koosolekule seadusega sätestatud kriteeriumitest. Nendeks kriteeriumiteks, tulenevalt C19-MaßnG § 1 lg-st 2, on (1) koosolek viiakse läbi nii helis kui ka pildis, (2) osanikul või aktsionäril on võimalus enda hääleõigust kasutada, (3) osanikul või aktsionäril on võimalus esitada küsimusi ning (4) osanikule või aktsionäriale, kes on kasutanud enda hääleõigust, tagatakse võimalus esitada koosolekul vastuvõetud otsusele vastuväiteid ka siis, kui ta ei osale koosolekul. Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et kui äriühing ei suuda või ei soovi eelmainitud tingimusi täita, siis ei ole ka virtuaalse koosoleku korraldamine lubatud.¹⁰⁸

Koosoleku kokkukutsumise teates ei piisa ainult koosoleku toimumiskoha määramisest, vaid see peab sisaldama ka informatsiooni selle kohta, mis ajal koosolek toimub. Saksa õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et koosoleku toimumise aega tuleb sisustada selliselt, et see sisaldaks endas nii koosoleku toimumise päeva kui ka kellaaega.¹⁰⁹ Autori hinnangul tuleks selliselt ka Eesti õiguses koosoleku toimumisaega sisustada. Vaadates Eesti

¹⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁷ Vt Gesetz über Maßnahmen im Gesellschafts-, Genossenschafts-, Vereins-, Stiftungs- und Wohnungseigentumsrecht zur Bekämpfung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie vom 27. März 2020 (BGBl. I S. 569, 570), das zuletzt durch Artikel 15 des Gesetzes vom 10. September 2021 (BGBl. I S. 4147) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gesruacovbekg/BJNR057000020.html> (22.04.2022). (Edaspidi: C19-MaßnG).

¹⁰⁸ Simons, C., Hauser, J. Die virtuelle Hauptversammlung. – Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht 2020/13, lk 498.

¹⁰⁹ Hüffer, U., Koch, J. (Bearb), § 121 Rn 9.

kohtupraktikat, tuleb asuda seisukohale, et praktikas märgitaksegi koosoleku toimumisaega kuupäevalise ning kellaajalise täpsusega.¹¹⁰ Kuigi seadusandja on jätnud nii Eesti kui ka Saksa õiguses kellaaja sisustamise lahtiseks, on Saksa õiguskirjanduses öeldud, et aja määramisel tuleb järgida põhimõtet, mille kohaselt peab koosoleku toimumise aeg olema mõistlik. See tähendab seda, et koosolek võib toimuda kõige varem kell 8.00 hommikul. Koosoleku lõppemise kohta on Saksa õiguses levinud seisukoht, et koosolek peab lõppema samal päeval, mil koosolekuga alustati.¹¹¹ Eesti õiguskirjanduse kohaselt on äriühingul aga õigus teha koosolekul vaheaeg. Vaheaja pikkuse määramisel tuleb lähtuda hea usu ja mõistlikkuse põhimõttest, kuid vaheaeg ei tohi olla ka nii pikk, mille jooksul jõuab äriühing kutsuda kokku uue koosoleku.¹¹²

Eeltoodust saab järeldada, et kuigi ühinguõiguses on pikka aega järgitud põhimõtet, et kõik koosolekul osalejad peavad koosolekust osavõtmiseks olema füüsilist samal ajal samas kohas, on kehtiva õiguse kohaselt nüüd kõikidel juriidiliste isikute organitel võimalust korraldada ka elektroonilisi koosolekuid. Koosolek ei pea lõppema samal päeval, mil sellega alustati, vaid Eesti õiguse kohaselt on koosolekule võimalik teha ka vaheaeg. Kuid koosolek peab tulema uuesti kokku, kui selle tinginud asjaolud on ära langenud. See tähendab seda, et vaheaeg ei saa olla ka liiga pikk.

1.4.3. Koosoleku päevakorra ja selle muutmisele esitatavad nõuded

Üldjuhul peab päevakorra välja pakkuma see, kes koosoleku kokku kutsub. Kui näiteks osanike koosoleku kutsub kokku osaühingu juhatuse, lasub juhatusel ka kohustus määrata osanike koosoleku päevakord. Koosoleku kokkukutsuja ning päevakorra määraja kattuvad omavahel ka tulundusühistu regulatsioonis (TÜS § 40 lg-d 1, 2, TÜS § 40¹ lg 1). Seevastu aktsiaseltsi puhul see nii ei ole. Nimelt, ÄS § 293 lg 1 näeb ette, et üldkoosoleku päevakorra koostab nõukogu. Autori arvates ei saa sellist regulatsiooni pidada põhjendatuks, sest aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise kohustus on seadusega pandud juhatusel (ÄS § 291 lg 2, ÄS

¹¹⁰ HMKo 11.12.2017, 2-17-6971, p 6; VMKo 07.12.2017, 2-17-7977.

¹¹¹ Drinhausen, F., Eckstein, H-M. Beck'sches Handbuch der AG: Gesellschaftsrecht, Steuerrecht, BO. 3. Auflage. München: C.H.Beck 2018, § 5 Rn 91.

¹¹² Saare, K. jt (viide 2), äärenr 936.

§ 292 lg 1). Juhatus aga ei saa temal lasuvat kohustust iseseisvalt täita, sest päevakorra koostamise kohustus on seadusega antud nõukogule. Tekib küsimus, kas juhatus võiks sellisel juhul määrata ise päevakorra? Õiguskirjanduses on leitud, et määrares päevakorra ise, võib juhatusle heita ette omavolilist tegutsemist, kuid jättes päevakorra koostamata, saab öelda, et juhatus on olnud tegevusetu.¹¹³ Probleemi lahendamiseks on õiguskirjanduses asunud seisukohale, et juhul, kui nõukogu ei ole üldkoosoleku päevakorda määranud, peaks päevakorra määramise õigus minema üle juhatusle. Eeltoodu ei tähenda aga seda, et juhatus ei peaks andma nõukogule võimalust üldkoosoleku päevakorda määrata ning asuma kohe ise päevakorda koostama. Juhatusel lasub kohustus teha mõistlikke pingutusi, et nõukogu koostaks üldkoosoleku päevakorra. Juhul, kui nõukogu vaatamata juhatusle nõudele päevakorda ei määra, alles siis on juhatusel õigus koostada üldkoosoleku kokkukutsumiseks päevakord ise.¹¹⁴ Lisaks eelnevale on õiguskirjanduses leitud, et nõukogu poolt määramata jäänud päevakord ei tohiks olla vaadeldav kui koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine ning üldkoosoleku otsuse tühisuse alusena. Muidu võiks juhatus või nõukogu tahtlikult rikkuda päevakorra määramise korda ning minna pärast koosolekul tehtud otsuse vastuvõtmist kohtusse nõudes vastuvõetud otsuse tühisuse tuvastamist.¹¹⁵ Antud küsimuse osas on tekkinud palju vaidlusi, mistõttu on õigusteadlased asunud seisukohale, et ÄS § 293 lg 1 I lause vajab muutmist selliselt, et ka aktsiaseltsi puhul oleks päevakorra määramise õigus juhatusel.¹¹⁶

Rääkides päevakorra muutmise (sh ka täiendamise), tuleb alustada sellest, et oluline on eristada, kas koosoleku päevakorda muudetakse enne koosoleku toimumist või koosoleku ajal. Käesolevas magistritöös keskendutakse koosoleku kokkukutsumisele ning koosoleku kokkukutsumise korra olulisele rikkumisele, millest tulenevalt uurib töö autor antud magistritöös ainult seda, millised nõuded kohalduvad päevakorra muutmisele enne koosolekut. Nagu eelnevalt märgitud, siis kehtiva õiguse kohaselt koostab koosoleku päevakorra isik, kellele on seadusega antud kohustus kutsuda ka koosolek kokku. Erandiks on aktsiaselts, mille puhul näeb seadus ette, et üldkoosoleku kutsub kokku juhatus, kuid päevakorra määramise kohustus on aktsiaseltsi nõukogul. Seadusandja on näinud ette, et juhul, kui eraõigusliku juriidilise isiku juhatus ei täida temal lasuvat kohustust kutsuda koosolek kokku, läheb antud

¹¹³ Vutt, A (viide 56), lk 57.

¹¹⁴ *Ibidem*, lk 58.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ Käerdi, M. jt, lk 534. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf (02.11.2021).

õigus üle koosoleku kokkukutsumist taotlenud organile või isikule.¹¹⁷ Samas ei anna kehtiv õigus vastust küsimusele, kas olukorras, kus äriühingu koosoleku kokkukutsumise nõude on juhatuse asemel esitanud muu organ või isik, lasub juhatusel kohustus võtta koosoleku päevakorra koostamisel arvesse selle organi või isiku soovitud päevakord või mitte? Väljaarvatud aktsiaselts, mille puhul ÄS § 293 lg 2¹ on sätestanud, et kui erakorraline üldkoosolek kutsutakse kokku audiitori või aktsionäride nõudel, võivad audiitor või aktsionärid, kelle nõudel üldkoosolek kokku kutsutakse, nõuda samaaegselt üldkoosoleku kokkukutsumise taotluse esitamisega küsimuste võtmist erakorralise üldkoosoleku päevakorda. Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et hetkel ei ole kehtiva õiguse kohaselt tagatud, et organ või isikud, kes on esitanud nõude kutsuda koosolek kokku, saaks koosoleku päevakorda küsimuse, mille üle nad kindlasti soovivad toimuval koosolekul arutleda. Üks võimalus eelnimetatud probleemi lahendada oleks taotleda päevakorra täiendamist või muutmist.

Osaühingu puhul reguleerib päevakorra muutmist ning täiendamist ÄS § 171¹, mille lõige 3 reguleerib päevakorra muutmist ja täiendamist koosolekul ning mille lõige 2 reguleerib päevakorra täiendamist ning muutmist enne koosolekut. Riigikohtu tsiviilkolleegium on öelnud, et ÄS § 171¹ lg 2 teine lause, mis sätestab, et päevakorda ei muudeta enne koosolekut, kui vastav nõue esitatakse hiljem kui kolm päeva enne osanike koosoleku toimumist, on üksnes tähtaeg, millest hiljem esitatud päevakorra täiendamise taotlused võib osaühingu juhatus jätta tähelepanuta. See tähendab seda, et kui juhatusele on esitatud päevakorra täiendamise taotlus hiljem kui kolm päeva enne osanike koosoleku toimumist, siis ei pea juhatus vastavat taotlust arvestama. Kuid kui päevakorra täiendamise taotlus on esitatud juhatusele ÄS § 171¹ lg 2 II lauset järgides, tuleb selleks, et pärast koosoleku teate saatmist ning enne koosolekut laekunud täiendavaid küsimusi ka tegelikult päevakorda panna, lähtuda ÄS § 172 lõikest 3. ÄS § 172 lg 3 sätestab, et kui pärast osanike koosoleku kokkukutsumise teate saatmist päevakorda osanike nõudel muudetakse, tuleb päevakorra muutmisest enne osanike koosoleku toimumist teatada samas korras ja sama tähtaja jooksul nagu osanike koosoleku kokkukutsumise teate saatmisel. Sellega viitab ÄS § 172 lg 3 sätestatu teatamise osas ÄS § 172 lg 1 neljandale lõikele, mistõttu tuleb päevakorra täiendamisest ette teatada samamoodi nagu koosoleku toimumisest –

¹¹⁷ Tulenevalt ÄS § 171 lõikest 3, läheb antud õigus osaühingu puhul üle nõukogule, audiitorile või osanikele. Tulenevalt ÄS § 292 lõikest 2, läheb aktsiaseltsi puhul antud õigus üle aktsionäridele, nõukogule või audiitorile. Tulenevalt TUS § 40 lõikest 4, läheb antud õigus tulundusühistu puhul üle ühistu liikmetele, nõukogule, audiitorile või revidendile.

päevakorra täiendamise teade peab jõudma selle adressaatideni vähemalt üks nädal enne osanike koosoleku toimumist.¹¹⁸ See tähendab seda, et koosoleku päevakorda saab muuta ainult siis, kui päevakorra muutmise teavitamise ning koosoleku toimumise vahele jääb piisavalt aega. Lisaks eeltoodule on Riigikohtu tsiviilkolleegium väljendanud seisukohta, et ekslik on lähtuda seisukohast, mille kohaselt on ÄS § 172 lg 3 mõeldud reguleerima seda, kui muudetakse kogu koosoleku päevakorda ning ÄS § 171¹ lg 3 reguleerib juba kindlaksmääratud päevakorra täiendamist mõne lisaküsimusega. Päevakorra muutmine ja selle täiendamine ei ole erinevad mõisted. Seega, mistahes esialgse päevakorraga võrreldes uute ja otsustamist vajavate küsimuste päevakorda lisamise puhul kohaldub ÄS § 172 lg 1 neljas lause koostoimes ÄS § 172 lõikega 3.¹¹⁹

Kui osaühingu puhul saab päevakorda muuta üksnes osanike nõusolekul, siis aktsiaseltsi puhul näeb ÄS § 293 lg 2 ette, et päevakorra muutust võivad nõuda nii aktsiaseltsi juhatus kui ka aktsionärid, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/10 aktsiakapitalist, börsiaktsiaseltsi korral aktsionärid, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/20 aktsiakapitalist. Lisaks isiku erinevusele, kellel on seaduse alusel õigus nõuda päevakorra täiendamist, näeb seadus ette osaühingust ka mõnevõrra teistsuguse tähtaja, millal vastav nõue peab olema esitatud. Nimelt, ÄS § 293 lg 2 kohaselt võivad juhatus või aktsionärid nõuda täiendavate küsimuste võtmist korralise üldkoosoleku päevakorda, kui vastav nõue on esitatud hiljemalt 15 päeva enne üldkoosoleku toimumist. ÄS § 294 lg 6 kohaselt, kui pärast korralise üldkoosoleku kokkukutsumisest teatamist päevakorda juhatuse või aktsionäri nõudel muudetakse, tuleb päevakorra muutmise eelnevalt enne korralise üldkoosoleku toimumist teatada samas korras nagu üldkoosoleku kokkukutsumisest. Päevakorra muutmise eelnevalt enne üldkoosoleku toimumist ette teatama vähemalt nädal aega, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud pikemat tähtaega. Kuigi aktsiaseltsi puhul saab eristada korralist üldkoosolekut ning erakorralist üldkoosolekust, siis päevakorda on võimalik, eelnevast lähtuvalt, muuta ainult korralise üldkoosoleku puhul. Õiguskirjanduses on seda selgitatud sellega, et kuivõrd erakorralisest üldkoosolekust tuleb ette teatada üks nädal, siis selle ajajooksul ei ole kohe kindlasti võimalik täita 15-päevase etteteatamise kriteeriumit, mida päevakorra täiendamise nõue nõuab.¹²⁰

¹¹⁸ RKTKo 3-2-1-10-17, p 18.

¹¹⁹ *Ibidem*, p 19.

¹²⁰ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 2019.

Tulundusühistu puhul näeb TÜS § 40¹ lg 2 ette, et päevakorda võivad täiendavate küsimuste võtmist nõuda kas vähemalt 1/5 ühistu liikmetest või vähemalt kaks liiget, kui ühistu on alla kümne liikmeline. Kasutades päevakorra täiendamise nõuet, tuleb esitada iga täiendava küsimuse kohta ka põhjendus. Sellist õigust võivad ühistu liikmed kasutada mitte hiljem kui 3 päeva pärast üldkoosoleku kokkukutsumisest teatamist. Muidugi võib põhikirjaga näha ette pikem tähtaeg (TÜS § 40¹ lg 3). TÜS § 40¹ lg 4 kohaselt võib tulundusühistu liikmed esitada päevakorra täiendamise nõuet ainult üks kord.

Kuigi seadus on näinud ette, et osanikel, aktsionäridel ning liikmetel on õigus nõuda täiendavate küsimuste võtmist päevakorda, ei taga see alati seda, et nende soovitud küsimus ka tegelikult koosoleku päevakorda võetakse. Nimelt, 2018. aastal oli Tartu Ringkonnakohtus vaidlus, kus osanik esitas 19. aprillil toimuva osanike koosoleku päevakorra täiendamiseks 13. aprillil taotluse. Osaühing otsustas aga osaniku poolt taotletud päevakorrapunkti 19. aprillil toimuva osaniku koosoleku päevakorda mitte lisada. Osaühing põhjendas seda sellega, et osaniku taotletud päevakorrapunkti päevakorda lisamisega ei oleks olnud võimalik muudetud päevakorrast teisi osanikke ÄS § 172 lg 3 ettenähtud tähtaja jooksul teavitada.¹²¹ Teine vaidlus seoses päevakorra täiendamisega toimus 2017. aastal Pärnu Maakohtus. Nii nagu eelnevas kohtuasjas, esitas ka antud vaidluses osanik koosoleku päevakorra täiendamiseks osaühingu juhatusele taotluse. Osaühingu juhatus ei lisanud osaniku poolt taotletud päevakorra täiendusi päevakorda, vaid kutsus osaniku poolt taotletud päevakorraga võrreldes täiesti erineva päevakorra ning eelnõudega koosoleku kokku. Konkreetsetes vaidluses põhjendas osaühingu juhatus oma tegevust sellega, et kõik osaniku taotletud küsimused olid juba osaühingu juhatuse koostatud päevakorras esindatud.¹²²

Eeltoodust saab järeldada, et aktsiaseltsi regulatsioon vajab muutmist osas, mille kohaselt koosoleku kokkukutsumise õigus on juhatusel, kuid päevakorra koostamise õigus nõukogul. Seda põhjusel, et õigusteadlaste seas on olnud palju vaidlusi seoses sellega, mis saab siis, kui nõukogu ei ole päevakorda koostanud. Lisaks eeltoodule tuleb asuda seisukohale, et osanikul, aktsionäril ning liikmel on võimalik enne koosoleku toimumist taotleda seaduses sätestatud tähtaega järgides päevakorra täiendamist. Vastav taotlus tuleb äriühingule esitada seaduses sätestatud tähtaega järgides. Päevakorra koostaja ei pea päevakorra täiendamise taotlust alati rahuldama, kuid kui antud taotlus siiski rahuldatakse, tuleb muudetud päevakorrast ka kõiki

¹²¹ TrtRnKo 28.05.2018, 2-17-7658, p-d 1 – 2.

¹²² PMKo 06.03.2017, 06-16-11250.

teisi osanikke, aktsionäre ning liikmeid enne koosoleku toimumist, sama tähtaja jooksul nagu koosoleku kokkukutsumisestki, teavitada.

2. Koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine ja selle kõrvaldamise võimalused

2.1. Koosoleku kokkukutsumise nõuete olulisest rikkumisest üldiselt

Nii tsiviilseadustiku üldosa seaduses kui ka eraõigusliku juriidiliste isikute liikide kohta käivates eriseaduses on juriidiliste isikute poolt vastuvõetud otsuste tühisuse reguleerimisel lähtutud põhimõttest, et eraõigusliku juriidilise isiku organi poolt vastuvõetud otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel on oluliselt rikutud seaduses või põhikirjas olevaid nõudeid. See tähendab seda, et koosolekul vastuvõetud otsuste tühisust ei too endaga kaasa mitte igasugused rikkumised, vaid tegemist peab olema olulise rikkumisega. Kuna seadus ei näe ette, mis on oluline rikkumine, jääb selle sisustamine kohtupraktika ülesandeks. Samas ei tähenda eeltoodu seda, et õiguse rakendajad oleksid täiesti teadmatuses selles osas, millised rikkumised on kohtu hinnangul olulised ning millised mitte. Kohtupraktika kohaselt tuleb oluliseks rikkumiseks lugeda raskemaid sisu – ja protseduurivigu. Need on eelkõige olukorrad, kus rikutud on osaniku, aktsionäri või liikme õigust saada teada koosoleku toimumisest või takistatud on nende isikute koosolekul osalemisõigus.¹²³ Erinevalt Eesti õigusest ei hinda koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist Saksa õiguses kohus, vaid sellised rikkumised on välja toodud seaduses. Aktsiaseltsi regulatsioonis on koosoleku kokkukutsumise korra olulised rikkumised, mis toovad endaga kaasa üldkoosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse, sätestatud AktG § 241 p 1. Saksa osaühingut reguleerivas GmbHG-s ei ole antud küsimust reguleeritud, mistõttu kohaldatakse ka osaühingule AktG-s sätestatud põhimõtteid, võttes arvesse GmbHG enda eripära. AktG § 241 p 1 näeb ette, et koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega on tegemist juhul, kui koosoleku on kokku kutsunud seadusega mitte õigustatud isik (AktG § 121 lg 2). Oluline on rikkumine ka siis, kui rikutud on AktG § 121 lg 3 I lauses sätestatud. Viidatud sätte kohaselt peab koosoleku kokkukutsumise teade sisaldama äriühingu ärinime ja asukohta ning millal ja kus koosolek toimub. Samas on Saksa õiguskirjanduses täpsustatud, et AktG § 121 lg 3 I lauses sätestatud on oluliselt rikutud juhul, kui koosoleku kokkukutsumise teatest ei tulene, mis ajal ning kus koosolek aset leiab või

¹²³ PMKo 10.02.2017, 2-16-4612, p 4.

tegemist on ebaselge informatsiooniga.¹²⁴ Kolmandaks on koosoleku kokkukutsumise korda oluliselt rikutud, kui äriühing on rikkunud koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviisi (AktG § 121 lg 4). Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et siia alla läheb ka olukord, kus äriühing ei olegi koosoleku kokkukutsumise teadet saatnud.¹²⁵

Uurides Eestis kehtivat õigust, tuleb asuda seisukohale, et kui kapitaliühingute ning tulundusühistu regulatsioonide kohaselt toob otsuse tühisuse kaasa koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine, siis mittetulundusühingute seadus¹²⁶ § 24¹ lg 1 näeb ette, et üldkoosolekul vastuvõetud otsus on tühine, kui otsuse vastuvõtmisel on rikutud üldkoosoleku kokkukutsumise korda. Antud erinevus on kapitaliühingute, tulundusühistu ning mittetulundusühingu regulatsioonidesse tulnud sisse 2009. aastal. Seda põhjusel, et 15. novembril 2009. aastal jõustunud äriseadustiku¹²⁷ ning tulundusühistuseadustiku¹²⁸ redaktsioonides muudeti seaduse teksti selliselt, koosoleku kokkukutsumise korra rikkumist täiendati sõnaga „oluliselt“. See tähendab seda, et alates 15. novembrist 2009. aastast räägitakse tulundusühistuseaduses ning äriseadustikus koosoleku kokkukutsumise korra olulisest rikkumisest. 15. novembril 2009. aastal muudeti ka mittetulundusühingute seadust,¹²⁹ kuid antud redaktsioonis ei täiendatud koosoleku kokkukutsumise korra rikkumist sõnaga „oluline“. Autor on seisukohal, et tegemist ei ole taotlusliku erinevusega, vaid seadusloome ebajärjekindlusega. Seega, kui osaühingu, aktsiaseltsi, tulundusühingu puhul toob koosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse endaga kaasa koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine, siis mittetulundusühingute puhul piisab otsuse tühisuse saavutamiseks ükskõik kui tõsisest koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisest. Praktikas ei ole aga MTÜ puhul koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise ning mitteolulise rikkumise vahel väga suurt vahet tehtud. Nii nagu kapitaliühingute ning tulundusühistu puhul, on ka mittetulundusühingute puhul kohtupraktikas leitud, et koosoleku kokkukutsumise korda on rikutud, kui ühingu liikmeid ei ole koosoleku toimumisest seaduses sätestatud tähtaega järgides teavitatud,¹³⁰ üldkoosolekut ei ole kutsunud kokku seaduses kirjas olev inimene,¹³¹ üldkoosoleku

¹²⁴ Henssler, M., Strohn, L, § 241 Rn 26.

¹²⁵ *Ibidem*, § 241 Rn 27.

¹²⁶ Mittetulundusühingute seadus. – RT I, 23.05.2020, 6.

¹²⁷ Äriseadustik. – RT I 1995, 26, 355.

¹²⁸ Tulundusühistuseadus. – RT I 2002, 3, 6.

¹²⁹ Mittetulundusühingute seadus. – RT I 1996, 42, 811.

¹³⁰ TrtRnKo 18.06.2020, 2-17-1099, p 3.

¹³¹ TrtRnKm 24.01.2020, 2-19-10059, p-d 8 – 9.

kokkukutsumise teade ei vasta sisupoolest seaduses välja toodud kriteeriumitele,¹³² üldkoosoleku teates märgitud päevakord ei ole piisavalt selge ning arusaadav.¹³³ Kuigi hetkel lähtutakse MTÜS § 24¹ lg 1 tõlgendamisel sellest, et koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine võib olla ka oluline rikkumine ilma, et see seaduses kirjas oleks, on MTÜS § 24¹ kavas muuta. Nimelt, mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde lisatud seletuskirjas on näha, et seoses MTÜS § 24¹ kavandatakse muudatusi kokku kahes lõikes. MTÜS § 24¹ lg 1 kehtiva sõnastuse kohaselt on üldkoosoleku otsus tühine, kui otsuse vastuvõtmisel rikuti üldkoosoleku kokkukutsumise korda. Kavandatud muudatuse järgi on plaanis MTÜS § 24¹ lg 1 sõnastust muuta selliselt, et üldkoosoleku otsus on tühine, kui koosoleku kokkukutsumisel või otsuse eelnõu saatmisel koosolekut kokkukutsumata rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda. Seletuskirja kohaselt tuleneb antud muudatus asjaolust, et ühinguõiguses on tunnustatud üldkoosoleku kokkukutsumise ja otsuse eelnõu saatmise korra oluline rikkumine.¹³⁴

Autori arvates on selguse mõttes oluline välja tuua, et osaühingu regulatsioonis on seadusandja pidanud vajalikuks eristada koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist ning otsuse tegemise korra olulist rikkumist (ÄS § 177¹ lg 1). Õiguskirjanduses on koosoleku kokkukutsumise korda ning otsuse tegemise korda eristatud selliselt, et kui otsus võetakse vastu koosolekul, toob tühisuse kaasa koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine ja kui otsus võetakse vastu koosolekut kokku kutsumata, siis on otsus tühine, kui on oluliselt rikutud otsuse tegemise korda.¹³⁵

Eeltoodut kokku võttes saab öelda, et Eesti ning Saksa õiguses on koosoleku kokkukutsumise korra nõuete oluline rikkumine erinevalt reguleeritud. Kui Eesti õiguses teeb koosoleku kokkukutsumise nõuete olulise rikkumise kindlaks kohus, siis Saksa õiguses tulenevad antud rikkumised seadusest. Lisaks eeltoodule ei ole kõikides Eesti eraõiguslike juriidiliste isikute regulatsioonides juttu olulisest rikkumisest, sest 2009. aastal, kui muudeti äriseadustikku ning tulundusühistuseadustikku, jäeti mittetulundusühingute seadus muutmata. Kuid sellest

¹³² HMKo 30.10.2017, 2-14-53403, p 16.

¹³³ HMKo 16.05.2016, 2-16-1186, p 32.

¹³⁴ Mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri, 2019, lk 6. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/mittetulundusuhingute_seaduse_eelnou_seletuskiri_14.10.2019.pdf (06.11.2021).

¹³⁵ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 1007.

hoolimata sisustatakse koosoleku kokkukutsumise korra rikkumist MTÜ-de puhul samamoodi nagu seda tehakse osaühingu, aktsiaseltsi ning tulundusühistu regulatsioonides.

2.2. Koosoleku kokkukutsumise teate saatmise nõuete oluline rikkumine

Järgmiseks analüüsib autor, millised on kohtupraktikas olnud tüüpilised koosoleku kokkukutsumise korra olulised rikkumised ning millistes olukordades on koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist pigem eitatud.

Nagu eespool märgitud, vastutab osanike või liikmete nimekirjas ning aktsiaraamatus olevate andmete õigsuse eest iga osanik, aktsionär ning liige ise. 2006. aastal tekkis praktikas aga olukord, kus osanike nimekirjas olevat kannet oli muudetud ilma osaniku avalduseta ning nõusolekuta. Nimelt, osanike nimekirja kohaselt oli osaühingul kaks osanikku – osanik A ning osanik R. Osanik A, olles ühtlasi ka osaühingu juhatuse liige, muutis aga osanike nimekirja selliselt, et osanik R omas temale kuuluvat osa justkui oma abikaasaga M ühiselt. See tähendab seda, et osanike nimekirja lisati ka M-i andmed. Tulenevalt osanike nimekirjas tehtud muudatusest edastas osaühing koosoleku kokkukutsumise teate M-ile, jättes osanikule R koosoleku toimumise kohta teate edastamata. Osanik R ei saanud koosoleku toimumist teada ka kuidagi muul viisil, mistõttu jäigi tal osanike koosolekul osalemata. Osanik R leidis, et osaühing rikkus koosoleku kokkukutsumise korda. Riigikohus asus seisukohale, et kui koosoleku kokkukutsumise teade saadetakse osanikule osanike nimekirja kantud aadressil, kuid nimekirja kantud aadressi on eelnevalt ilma osaniku avalduseta või nõusolekuta muudetud, on rikutud koosoleku kokkukutsumise korda ning osaühing ei saa vaidluse korral tugineda vastuväitele, et tal oli õigus eeldada osanike nimekirja kantud aadressi õigusust.¹³⁶

Eelneva kaasuse pinnalt võiks arutleda selle üle et juhul, kui osanik R oleks koosoleku toimumisest saanud kuidagi muul viisil teada ning osanike koosolekul osalenud, kas sellisel juhul oleks võinud koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist eitada? Seda põhjusel, et koosoleku kokkukutsumise reeglite eesmärgiks on eelkõige tagada, et osanikud, aktsionärid

¹³⁶ RKTKo 3-2-1-65-08, p 26.

ning liikmed saaksid koosolekul osaleda. Olukorras, kus koosoleku toimumisest ei ole küll seaduses sätestatud nõudeid järgides teavitatud, kuid selle toimumisest on siiski teada saadud, ei ole koosolekul osalemine siiski enam takistatud. Selle üle on arutletud ka õiguskirjanduses ning jõutud on järelduseni, et asjaolu, et koosoleku toimumisest on saadud teada muul viisil kui seaduses sätestatud nõuded järgides, ei paranda koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist.¹³⁷

Tulundusühistu puhul sai välja toodud, et kehtiva õiguse kohaselt tuleb koosoleku kokkukutsumise teade saata ühistu liikmete nimekirja kantud aadressile või liikme taotlusel tema elektronposti aadressile. Sellest tuleneval ei ole kohtupraktikas loetud koosolekust teavitamise nõuet täidetuks olukorras, kui seda on tehtud telefoni teel või riputades teate ühistule kuuluva hoone seina peale. Sellises olukorras on asutud seisukohale, et ühistu on oluliselt rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda.¹³⁸

Samas mitte kõik kohtunikud ei ole eeltooduga nõustunud. Nimelt, 2020. aastal lahendas Tartu Ringkonnakohus vaidlust, mis puudutas samuti küsimust, kas ühistule kuuluva hoone seina peale üles riputatud teade üldkoosoleku toimumise kohta on piisav, et lugeda koosolekust teavitamise kriteerium täidetuks. Asjaolude kohaselt oli hooneühistul põhikiri, mille kohaselt tuli üldkoosoleku toimumise teade ühistu liikmetele edastada liikme nimekirja kantud aadressile. Samuti nägi põhikiri ette, et üldkoosoleku toimumise teade pannakse kaks nädalat enne üldkoosoleku toimumist üles teadetetahvlile. Hooneühistu valis üldkoosolekust teavitamiseks teise variandi ehk üldkoosoleku kokkukutsumise teade pandi hooneühistule kuuluva garaaži teadetetahvlile. Tartu Maakohus leidis, et hoolimata põhikirja sättest, mille kohaselt tuleb üldkoosoleku toimumise teade panna garaaži teadetetahvlile, ei tee see olematuks ühistu kohustust järgida TÜS § 41 lg 1 sätestatud nõuet ning ühistu põhikirjas olevat punkti, mille kohaselt tuleb üldkoosoleku kokkukutsumise teade saata ühistu liikmete nimekirja kantud aadressile. Maakohus lisas, et üldkoosoleku kokkukutsumise teate ülespanek garaaži teadetetahvlile ei ole piisav tagamaks, et ühistu liikmed oleksid üldkoosoleku toimumisest teadlikud, sest ühistu liikme aadressiks ei saa pidada tema garaaži numbrit. Kuna ühistu üldkoosolekul osales vähe inimesi, asus kohus seisukohale, et info üldkoosoleku toimumise kohta ei jõudnud paljude ühistu liikmeteni ning hooneühistu on rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda. Ringkonnakohus ei nõustunud maakohtu seisukohtadega ning asus

¹³⁷ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 902.

¹³⁸ HMKo 01.07.2020, 2-20-5520, p 8.

seisukohale, et hooneühistu ei ole oluliselt rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda. Ringkonnakohus põhjendas seda sellega, et üldkoosoleku kokkukutsumise teate riputamine garaaži teadetetahvlile täitis oma eesmärgi, milleks oli teavitada ühistu liikmeid toimuvast üldkoosolekust.¹³⁹ Magistritöö autor on seisukohal, et konkreetsetes vaidluses tuleks koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist siiski jaatada. Seda põhjusel, et koosoleku kokkukutsumise teate edastamise eesmärgiks on eelkõige tagada, et kõik adressaadid oleksid koosoleku toimumisest teadlikud. Antud vaidluses oli küll ühingu põhikirjas punkt, mille kohaselt pannakse koosoleku kokkukutsumise teade ka hooneühistule kuuluva garaaži teadetetahvlile, kuid magistritöö autori hinnangul ei ole see piisav. Seda põhjusel, et võibolla kõik ühistu liikmed ei kasuta garaaži iga päev. Autor ei pea mõistlikuks ka seda, et olukorras, kus ühistu liige ei viibi igapäevaselt hooneühistule kuuluvas garaažis, peaks tulema aeg-ajalt garaaži, et kontrollida, kas garaažis oleval teadetetahvil on informatsiooni üldkoosoleku toimumise kohta.

Rääkides äriühingu õigusest enda põhikirjaga koosoleku kokkukutsumise korra nõudeid täpsustada, on kohtupraktikas näha, et isegi kui äriühing on põhikirjaga näinud ette seaduses sätestatud erineva koosoleku kokkukutsumise korra, on tal kohustus järgida ka seaduses sätestatud nõudeid. Sellise sisuga vaidlus jõudis näiteks 2018. aastal Tallinna Ringkonnakohtusse, kus hooneühistu oli enda põhikirjas täpsustanud, et üldkoosoleku kokkukutsumise teade edastatakse ühistu liikmetele lihtkirjaga. Tegelikult edastati üldkoosoleku kokkukutsumise teated ühingu liikmetele käsipostiga ning korduskoosoleku toimumisest anti ühistu liikmetele teada tähtitud kirjaga. Käesoleva vaidluse üheks küsimuseks oligi see, kas antud juhul võis olla tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, kuna hooneühistu ei järginud põhikirjas sätestatud koosoleku kokkukutsumise korda. Ringkonnakohus leidis, et olukorras, kus äriühingu põhikirjas on kutse edastamisviisiks märgitud lihtkirjaga saatmine, kuid tegelikult edastatakse kutse käsipostiga või tähtitud kirjaga, ei ole tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Üldkoosolek tuleb igal juhul lugeda õigesti kokku kutsutuks, kui ühistu saadab üldkoosoleku kokkukutsumise teate ühistu liikmele ükskõik mil viisil, oluline on vaid see, et teade saadetakse ühistu liikmele liikmete nimekirja kantud aadressil ning viisil, et see jõuaks tavalise edastamise korral ühistu liikmeni.¹⁴⁰

¹³⁹ TrtRnKo 28.09.2020, 2-19-16646, p-d 3, 8 – 9.

¹⁴⁰ TlnRnKo 14.09.2018, 2-17-11769, p 16.

Nagu eelnevalt sai mainitud, on tulundusühistu oluliselt rikkunud koosoleku kokkukutsumise edastamisviisi olukorras, kus koosoleku kokkukutsumise teade on ühistu liikmetele edastatud näiteks telefoni teel. Samasugune põhimõte kohaldub ka osaühingu puhul. Nimelt, õiguskirjanduses on leitud, et osaühing on rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda, kui osanikke on koosoleku toimumisest teavitatud sotsiaalmeedia vahendusel või telefoni teel.¹⁴¹ Õiguskirjanduses on seda selgitatud asjaoluga, et kui koosolekut kokku kutsuv isik edastab koosoleku kokkukutsumise teate muul viisil kui see, mis on seadusega ette nähtud, siis on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Seda põhjusel, et tulenevalt seadusest ei ole teistel teadete edastamisviisidel õiguslikku tähendust.¹⁴² Äriühing ei saa eelmainitud edastamisviisidele anda õiguslikku tähendust ka põhikirjaga, sest põhikirjaga võib ette näha seadusest vaid rangemad nõuded. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et osanike koosoleku toimumisest teadaandmine kolmanda isiku vahendusel ei ole samuti kooskõlas sellega, mida näeb ÄS § 172 lg 1 ette.¹⁴³ Seega, ka kolmanda isiku kaudu edastatud koosoleku kokkukutsumise teadet tuleb pidada koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks.

Koosoleku kokkukutsumise teate edastamise nõuet ei saa täidetuks lugeda üksnes sellega, et äriühing on oma osanikule, aktsionärile või liikmele midagi saatnud. Oluline on, et see, mida saadetakse, oleks koosoleku teade. Harju Maakohus tegi 2012. aastal kohtuotsuse, kus asjaolude kohaselt sai osanik osaühingult kaks tähtitud kirja, kuid osaniku seisukohtade kohaselt oli esimese tähtitud kirjas kassi pildiga postkaart ning teises tähtitud kirjas koera pilt. Kuna osaühingu poolt saadetud kirjad ei olnud koosoleku kokkukutsumise teated, ei saanud osanik koosolekul osaleda. Kohus nõustus osanikuga ning asus antud vaidluses olevate tõendite pinnalt seisukohale, et kuna osaühingu poolt saadetud tähtitud kirjad ei sisaldanud endas kutset koosolekule, on osaühing rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁴⁴ Edastatav kiri ei tohi olla ka selline, kus ümbrikus ei olegi mitte midagi. Antud põhimõte tuleneb 2008. aastal Harju Maakohtu poolt tehtud kohtuotsusest, kus osaühing saatis osanikule koosoleku toimumise kohta tähtkirja, kuid selgus, et saadetud ümbrikus ei olnud ühtegi teadet. Kohus leidis, et kuivõrd osanikku ei ole osanike koosolekule kutsutud, on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega.¹⁴⁵ Eeltoodu põhjal saab järeldada, et nii vale sisuga kirja saatmine

¹⁴¹ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 907.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ TlnRnKo 15.12.2008, 2-08-1656, p 13.

¹⁴⁴ HMKo 10.05.2012, 2-10-26717, p-d 25 – 29.

¹⁴⁵ HMKo 25.03.2008, 2-05-18737.

kui ka tühja ümbriku saatmine on võrdsustatav koosolekust teavitamata jätmisega, tuues endaga kaasa koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise.

Töö autor jõudis esimeses peatükis järeldusele, et sisuliselt on Eesti seadusandja andud äriühingule õiguse valida, kas ta edastab koosoleku kokkukutsumise teate liikmele aadressile või elektronposti aadressile. Tartu Ringkonnakohus tegi aga 2020. aastal otsuse, mille asjaolude kohaselt teavitas osaühing osanikku koosoleku toimumisest elektronposti vahendusel. Tegemist oli elektronposti aadressiga, mis ei olnud osanike nimekirja kantud, kuid osaühingu sõnul on ta samalt elektronposti aadressilt ka varasemalt osanikku koosoleku toimumisest teavitanud ning viimane on need teated saanud kätte ja koosolekutel osalenud. Maakohus leidis, et osaühing ei rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda ning jättis hagi rahuldamata. Ringkonnakohus aga leidis, et osaühing on rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda. Argumendiks oli asjaolu, et kuna elektronposti aadress, mille kaudu osaühing andis osanikule koosoleku toimumisest teada, ei olnud kantud osanikke nimekirja, pidanuks osaühing ÄS § 172 lg 1 järgi osanikku koosoleku toimumisest teavitama hoopis posti teel.¹⁴⁶ Käesoleva töö autor ei nõustu ringkonnakohtu seisukohaga põhjusel, et seaduses ei ole nõuet, mis näeks ette kohustuse kanda osanike nimekirja ka osaniku elektronposti aadressi. See tähendab seda, et osanik võib enda elektronposti aadressi osanike nimekirja kanda, kuid ta ei ole selleks kohustatud. Asjaolu, et käesolevas kaasuses ei olnud osaniku elektronposti aadressi osanike nimekirja kantud, ei võta osaühingult ära õigust valida koosoleku kokkukutsumise teate edastamiseks osaniku elektronposti aadressi. Siinjuures on aga oluline, et kui osanik ei ole enda elektronposti aadressi osanike nimekirja kandnud, lasub osaühingul kohustus saata koosoleku kokkukutsumise teade õigele elektronposti aadressile. Seda põhjusel, et kui osanike nimekirja kantud elektronposti aadressi puhul saab eeldada, et tegemist on õige elektronposti aadressiga, mille kaudu saab osanik teate ka kätte, siis osanike nimekirja kandmata elektronposti aadressi puhul seda teha ei saa. Sellises olukorras lasub osaühingul endal kohustus teha esmalt kindlaks, millisel elektronposti aadressilt saab osanik saadetud teate ka eelduslikult kätte. Samas võib ÄS § 172 lg-t 1 tõlgendada grammatiliselt mitmeti ning jõuda järeldusele, et koosoleku kokkukutsumise teade tuleb osanikele saata kas osanike nimekirja kantud aadressile või osanike nimekirja kantud elektronposti aadressile. Tagamaks välja toodud normi rakendamisel teatav õigusselgus ning ühtlasi lihtsustamaks äriühingu tegevust, teeb töö autor ettepaneku sõnastada antud säte täpsemalt ümber. See tähendab seda, et

¹⁴⁶ TrtRnKo 22.10.2020, 2-19-13721, p 7.

seadusest võiks tuleneda kohustus, mille kohaselt peab osanike nimekirjas lisaks osaniku aadressile olema ka tema elektronposti aadress. Antud kohustus ei peaks piirduma ainult osaühingu regulatsiooniga, vaid võiks sisalduda ka teistes äriühinguid reguleerivates seadustes. Põhjusel, et ka näiteks aktsiaseltsi ning tulundusühistu puhul ei ole seaduses nõuet, et aktsionär või liige peavad äriühingule andma enda kehtiva elektronposti aadressi.

Järgmiseks analüüsib autor, millised on olukorrad, mille puhul tuleb koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist eitada. Riigikohus ei ole koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks pidanud seda, kui koosoleku kokkukutsumise teade on läinud edastamise käigus kaduma või kui osanik ei ole koosoleku kokkukutsumise teadet saanud kätte põhjusel, et teda ei ole saadud osanike nimekirja kantud aadressi kaudu kätte ning koosoleku kokkukutsumise teade tagastatakse osaühingule. Seda põhjusel, et muidu tekiks olukord, kus korrektse koosoleku kokkukutsumise tõendamine muutuks osaühingule põhjendamatult raskeks, hakates takistama osaühingu efektiivset juhtimist.¹⁴⁷ Kohtupraktikas on leitud, et antud põhimõtted on kohaldatav ka koosoleku kokkukutsumise teate edastamisel elektronposti aadressi kaudu.¹⁴⁸ Hoolimata sellest, et eeltoodud kohtulahendid puudutavad osaühingut, on kohtupraktikas väljendatud seisukohta, et antud põhimõtted on kohaldatavad ka aktsiaseltsi¹⁴⁹ ning tulundusühistu puhul.¹⁵⁰

Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et seoses koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviisiga, on kohtupraktikas välja kujunenud kindlad seisukohad, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millal mitteolulise rikkumisega. Nimelt, koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega on kindlasti tegemist siis, kui osanike või liikmete nimekirjas ning aktsiaraamatus olevat kannet on ilma osaniku, aktsionäri või liikme nõusolekuta muudetud ning äriühing on teate saatnud muudetud aadressile või elektronposti aadressile. Sellises olukorras ei kehti osanike või liikmete nimekirjas ning aktsiaraamatus olevate andmete õigsuse eeldus. Koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist ei paranda ka asjaolu, kui osanik, aktsionär või liige, keda ei ole koosoleku toimumisest, kas nõuetekohaselt või üldse teavitatud, on koosoleku toimumisest teada saanud kuidagi muul viisil. Õiguskirjanduses on väljendatud seisukohta, et oluliseks rikkumiseks saab

¹⁴⁷ RKTKo 3-2-1-10-17, p 15.

¹⁴⁸ TrtRnKo 22.10.2020, 2-19-13721, p 3.

¹⁴⁹ TlnRnKo 29.05.2020, 2-18-15566, p 8.1.

¹⁵⁰ TlnRnKo 14.09.2018, 2-17-11769, p 16.

pidada ka kõiki neid teate edastamisviise, millele seadus ei ole andnud õiguslikku tähendust. Sellest tulenevalt on kohtupraktikas ning õiguskirjanduses oluliseks rikkumiseks peetud seda, kui liikmeid või osanikke on koosoleku toimumisest teavitatud telefoni teel. Lisaks eeltoodule, osaühingu regulatsioon ei anna õiguslikku tähendust ei sotsiaalmeediale ega ka kolmanda isiku kaudu edastatud teatele, mistõttu tuleb eelneval viisil edastatud koosoleku kokkukutsumise teadet pidada oluliseks rikkumiseks. Olukorda, kus äriühing on edastanud osanikule, aktsionärile või liikmele vale sisuga kirja või täiesti tühja ümbriku, tuleb võrdsustada koosolekust teavitamata jätmisega. See tähendab seda, et selline olukord toob endaga kaasa koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise. Kohtupraktikas on välja toodud ka juhtumid, kus olulist rikkumist tuleb pigem eitada. Sellisteks juhtumiteks on eelkõige see, kui koosoleku kokkukutsumise teade on läinud edastamise käigus kaduma või kui koosoleku kokkukutsumise teadet ei ole kätte saadud põhjusel, et koosoleku kokkukutsumise teade on äriühingule tagastatud.

2.3. Koosoleku kokkukutsumise teate edastamistähtaja nõuete oluline rikkumine

Koosoleku kokkukutsumise teade tuleb edastada selliselt, et teate eeldusliku kättesaamise ning koosoleku pidamise vahele jääks seaduses või põhikirjas ettenähtud koosolekust teavitamistähtaeg. Vastasel korral on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Näiteks, 2003. aastal lahendas Riigikohtu tsiviilkolleegium vaidlust, mille asjaolude kohaselt toimus 25. juunil osanike koosolek. Osanikule anti koosoleku toimumisest teada 17. juunil tähtitud kirja teel, kuid mille osanik sai enda sõnul kätte alles 22. juunil. Antud vaidluses leidis kinnitust, et osanikule saadeti 17. juuni tähtitud kiri, kuid kolleegiumi hinnangul sai osanik kirja kätte 19. juunil. Seaduses sätestatud ühenädalane teatamistähtaeg möödus 26. juunil, mistõttu osanike koosolek oleks võinud toimuda 25. juuni asemel alles 27. juunil. Eeltoodu pinnalt asus Riigikohus seisukohale, et kuna koosoleku kokkukutsumise teate kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele ei jäänud 7 päeva, nagu seadus nõuab, on osaühing rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁵¹ Tegemist on küll väga vana lahendiga, kuid antud lahendist tulenevad põhimõtted on kohaldatavad ka praegu. Autori arvates näitab

¹⁵¹ RKTKo 3-2-1-6-03, p 13.

konkreetne vaidlus väga hästi seda, et teate edastamistähtaja nõuetekohaseks täitmiseks tuleb teate saatmisel võtta arvesse ka aega, palju postiteenuse osutajal kulub kirja edastamiseks selle adressaadini. Ainuüksi sellest ei piisa, et kiri on postiteenuse osutajale üle antud, vaid kiri peab jõudma ka selle adressaadini ning alles sellest hetkest hakkab kulgema aeg, mis peab jääma teate kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele. Näiteks, Tallinna Ringkonnakohus tegi 2021. aastal otsuse, kus aktsiaselts andis aktsionärile saadetava üldkoosoleku kokkukutsumise teade postiasutusele üle 28. jaanuaril. Kuna tegemist oli tähtitud kirjaga, pidi aktsiaselts arvestama, et AS Eesti Post edastab tähtitud kirja selle saajale 3 tööpäeva jooksul. Seega võis aktsionär saada antud kirja eelduslikult kätte hiljemalt 31. jaanuaril. Selleks, et üldkoosoleku teate kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääks vähemalt 7 päeva, oleks aktsionäride üldkoosolekut saanud pidada alles 8. veebruaril. Tegelikult toimus üldkoosolek aga 7. veebruaril, mistõttu rikkus aktsiaselts koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁵²

Kui postiga edastatud teate kättesaamise kindlaks tegemisel saab juhinduda AS Eesti Post poolt välja toodud informatsioonist, siis elektronposti vahendusel edastatud teadete puhul on see mõnevõrra keerulisem. E-kirja kättesaamise kindlaks tegemisel tuleb üldiselt juhinduda sellest, millised on Riigikohtu seisukohad, kuid praktikas on näha, et antud seisukohti ei ole praktikas üheselt rakendatud. Sellest tulenevalt võib juhtuda, et ühes otsuses on leitud, et tegemist on koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning teises mitte. 2018. aastal lahendas Tallinna Ringkonnakohus vaidlust, mille asjaolude kohaselt edastas osaühing koosoleku toimumise teate osanike tööalastele e-posti aadressitele laupäeval, 26. septembril. Kuna teade edastati puhkepäeval, tõusetus küsimus, millisest ajast saab teate eelduslikult lugeda kättesaaduks. Maakohus leidis, et koosoleku kokkukutsumise teade saadeti osanike tööalastele elektronposti aadressitele, mistõttu pidid osanikud saama selle kätte laupäevale järgneval tööpäeval ehk esmaspäeval, 28. septembril. Maakohus põhjendas seda asjaoluga, et osanikel ei lasu kohustust kontrollida tööalaseid elektronposti aadresse väljaspool tavalist tööaega. Kuna osanike koosolek toimus 05. oktoobril, rikkus osaühing maakohtu hinnangul koosoleku kokkukutsumise korda. Ringkonnakohus aga ei nõustunud maakohtuga. Ringkonnakohus tõi välja, et kui koosoleku kokkukutsumise teade on osanikele, aktsionäridele või liikmetele saadetud tavapärasel suhtluses kasutusel olnud elektronposti aadressile, siis see, et tegu oli teise elektronposti aadressiga, ei ole teate kohale jõudnuks lugemise hindamisel oluline. Kui aga äriühing teab, et osanikul, aktsionäril või liikmel ei ole töövälisel ajal sellele elektronposti

¹⁵² TlnRnKo 23.04.2021, 2-20-7013, p 55.

aadressile juurdepääsu, on tegu asjaoluga, mida tuleb teate kohale jõudnuks lugemise hindamisel võtta arvesse. Tuginedes eeltoodule leidis ringkonnakohus, et antud vaidluses saab lugeda koosoleku kokkukutsumise teade kätte saaduks samal päeval kui teade saadeti, ehk laupäeval 26. septembril ja kuna teade saadeti osanikele vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist, ei rikkunud osaühing 5. oktoobril toimunud kokkukutsumise korda.¹⁵³ Magistritöö autor nõustub ringkonnakohtu seisukohaga põhjusel, et osanikuks, aktsionäriks või liikmeks olemist ei saa samastada töösuhtega, vaid tegemist on erilise liikmessuhtega, mis on omane just äriühingule ning tema juhtorganite liikmetele.

Õiguskirjanduses on leitud, et kui koosoleku kokkukutsumise teade edastamisel on seaduses või põhikirjas sätestatud koosolekust teavitamise tähtaega rikutud kasvõi ühe päeva võrra, ei saa antud rikkumist pidada ebaoluliseks.¹⁵⁴ Seda põhimõtet on rakendatud ka kohtupraktikas. 2016. aastal oli Harju Maakohtus vaidlus, kus osaühing korraldas kaks osanike koosolekut. Esimene koosolek pidi toimuma 5. augustil ning teine 19. augustil. Osanikule edastati kaks tähtkirja. Esimese koosoleku toimumise kohta 27. juulil ning teise koosoleku toimumise kohta 10. augustil. Kohus leidis, et võttes arvesse AS Eesti Post poolt kehtestatud tüüptingimusi, mille kohaselt riigisisised tähtsaadetisena edastatavad kirjad toimetatakse kirja saaja elu- või asukohta hiljemalt postisaadetise üleandmise päevale ülejärgmisel päeval, st esimese kirja kätte saamist saab eeldada 29. juuli ning teise 12. augustil, ei ole antud vaidluses koosoleku pidamise ning teate eeldusliku kättesaamise vahele jäänud ühte nädalat. Sellest tulenevalt on rikutud koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁵⁵ Osaühing oleks konkreetsetes vaidluses võinud esimest osanike koosolekut pidada 6. augustil ning teist 20. augustil, mis tähendab, et osanikku teavitati koosoleku toimumisest ühepäevase hilinemisega. Tegemist ei ole aga absoluutse põhimõttega, sest praktikas on jõutud eeltoodust ka teistsugusele järeldusele. Nimelt, Harju Maakohus lahendas 2015. aastal vaidlust, kus osaühingu põhikirja kohaselt tuli osanike koosoleku toimumisest teavitada osanikke vähemalt 3 nädalat enne koosoleku toimumist. Osaühing ei pidanud põhikirjas sätestatud nõudest kinni, sest osanikke teavitati koosoleku toimumisest 21 päeva asemel hoopis 20 päeva enne. Maakohus leidis, et antud juhul ei ole tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, sest osanik sai ikkagi koosolekul osaleda ning oma osanikuõigusi teostada.¹⁵⁶

¹⁵³ TlnRnKo 20.04.2018, 2-15-14922, p-d 6, 24.

¹⁵⁴ HMKo 11.12.2017, 2-17-6971, p 15.

¹⁵⁵ HMKo 20.05.2016, 2-15-17451, p 8.

¹⁵⁶ HMKo 20.11.2015, 2-15-1524, p-d 21 – 25.

On näha, et antud peatükis käsitletav teema valmistab praktikas mõnevõrra raskusi, sest töö koostamise käigus avastas töö autor nii mitmeidki kohtulahendeid, kus oli tähtaja arvutamise reeglite vastu eksitud. Näitena tooksin 2014. aastal tehtud Harju Maakohtus otsuse, kus kohus leidis, et koosoleku kokkukutsumise korda ei ole rikutud. Asjaolude kohaselt sai aktsionär üldkoosoleku kokkukutsumise teate kätte 15. novembril. Aktsionäride erakorraline üldkoosolek toimus 22. novembril. Kohtu hinnangul oli antud olukorras ühenädalane üldkoosolekust etteteatamise nõue täidetud.¹⁵⁷ Magistritöö autor sellega ei nõustu. Magistritöö autori hinnangul oleks aktsionäride erakorraline üldkoosolek võinud toimuda alles 23. novembril, mistõttu aktsiaselts on koosoleku kokkukutsumise korda rikkunud.

Eeltoodust saab järeldada, et koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist saab jaatada olukorras, kus äriühing ei ole kinni pidanud, kas seaduses või põhikirjas ette nähtud koosolekust teavitamise tähtajast. Vaidlusi on aga tekitanud asjaolu, kas oluliseks rikkumiseks saab pidada ka seda, kui koosolekust on teavitatud ühe päevase hilinemisega. Selles küsimuses ei ole ühtset seisukohta, sest õiguskirjanduse kohaselt ei ole tegemist ebaolulise rikkumisega. Samasugust seisukohta on ka kohtupraktikas avaldatud, kuid mitte kõik kohtunikud ei ole sellega nõustunud. Sellest võib järeldada, et ühepäevast teate edastamisega hilinemist võib pidada nii oluliseks rikkumiseks, aga ka mitteoluliseks rikkumiseks.

2.4. Koosoleku kokkukutsumise teate sisu nõuete oluline rikkumine

2.4.1. Koosoleku kokkukutsumise teate sisu olulisest rikkumisest üldiselt

Koosoleku kokkukutsumise teate sisu peab endas hõlmama kõiki seaduses sätestatud ning põhikirjaga ette nähtud nõudeid. Seda põhjusel, et tulenevalt kohtupraktikas väljendatud seisukohast olukorras, kus äriühing ei ole koosoleku kokkukutsumise teatesse pannud kirja kõiki seadusega või põhikirjaga ette nähtud andmeid, on ta oluliselt rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁵⁸ Selline põhimõte tuleneb ka Saksa õigusest.¹⁵⁹ Kohtupraktikas on

¹⁵⁷ TMKo 10.02.2014, 2-12-47144.

¹⁵⁸ TlnRnKo 23.04.2021, 2-20-7013, p 52.

¹⁵⁹ Drinhausen, F., Eckstein, H-M, § 5 Rn 94.

asunud seisukohale, et koosoleku kokkukutsumise teates vajalike andmete märkimata jätmine takistab koosolekul osalejatel teostada enda hääleõigust ja avaldada läbimõeldud arvamust.¹⁶⁰ Kuna seadus ei eelda, et koosoleku kokkukutsumise teade peaks olema allkirjastatud enne, kui see edastatakse koosolekul osalejatele, ei ole praktikas jõutud ka järeldusele, et allkirjastamata koosoleku kokkukutsumise teade ei vasta seaduse nõuetele.¹⁶¹ See tähendab seda, et allkirjastamata koosoleku kokkukutsumise teadete puhul ei ole tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Samas on praktikas tõusetunud üles nii mitmeidki vaidlusi seoses koosoleku toimumiskoha määramisega ning päevakorra sätestamisega. Alljärgnevalt uurib töö autor täpsemalt, millal on tegemist koosoleku toimumiskoha ning päevakorra olulise rikkumisega ning millal mitte.

2.4.2. Koosoleku toimumiskoha nõuete oluline rikkumine

Seadusandja on näinud nii kapitaliühingute aga ka tulundusühistu regulatsioonides ette, et koosoleku kokkukutsumise teade peab kindlasti sisaldama infot selle kohta, kus koosolek toimub. Samas ei piisa üksnes koosoleku toimumiskoha avaldamisest, vaid õigustatud isikutele peab olema tagatud ka faktiline võimalus koosolekul osaleda. Antud põhimõtte tuleneb Harju Maakohtu poolt 2008. aastal tehtud otsusest, kus väljendati seisukohta, et äriühing peab koosolekut pidama kohas, kuhu on kõikidele koosolekul osalejatele tagatud koosoleku toimumise ajal faktiline juurdepääs. Konkreetsetes vaidluses kutsus osaühing kokku osanike koosoleku, andes osanikele teada, et koosolek toimub Tallinnas, Mustamäe tee 18, I korrusel. Osanik läks koosoleku kokkukutsumise teates kirjas olevale aadressile, kuid koha peal selgus, et hoonel on kaks ust ja mõlemad ukse on lukus. Hoone esimene uks oli koodiga, mille osas osaühing väitis, et osanik teadis konkreetse ukse koodi. Hoone teine uks oli lukus ning osanikul puudus antud ukse võti. Osaühing leidis, et kuigi hoone mõlemad ukse olid lukus, oleks osanik võinud temale või büroosse, kus koosolek pidi toimuma, helistada, et saada antud hoonesse sisse. Kohus asus eeltoodud asjaolude alusel seisukohale, et koosoleku osalemist ei saa seada sõltuvusse asjaolust, kas koosolekul osaleja suudab mõelda välja erinevaid viise, kuidas pääseda lukustatud uksest sisse, sh kas koosolekul osaleja oskab helistada erinevatele telefoninumbritele. Helistamine konkreetsele isikule, et pääseda suletud uksest sisse, võib olla

¹⁶⁰ TlnRnKo 03.05.2017, 2-16-8010, p 19.

¹⁶¹ TlnRnKo 20.04.2018, 2-15-14922, p 24.

aktsepteeritav ainult siis, kui see oleks äriühingus väljakujunenud praktika või olukorras, kus vajalikud juhtnöörid hoonesse sissepääsemiseks on jäetud näiteks koosoleku kokkukutsumise teatesse. Kuna konkreetsetes vaidlustes ei antud osanikule täpseid juhtnööre, kuidas pääseda koodiga udest mööda, ei saanud ta osanike koosolekul osaleda ning kohus leidis, et osaühing on rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁶²

Nagu esimeses peatükis selgus, on aktsiaseltsi regulatsioonis sätestatud, et aktsionäride üldkoosolek tuleb läbi viia seal, kus on aktsiaseltsi asukoht. Praktikas ei ole aga koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks peetud seda, kui aktsiaselts ei pea üldkoosolekut seal, kus on tema asukoht. Sellesisuline vaidlus oli 2018. aastal Viru Maakohtus, kus asjaolude kohaselt oli aktsiaseltsi põhikirjas sätestatud, et aktsiaseltsi asukohaks on Jõhvi linn. Tegelikult korraldati aga aktsionäride üldkoosolek Tallinnas. Üks aktsionäridest esitas aktsiaseltsi vastu hagi leides, et viimane on viinud üldkoosoleku läbi vales asukohas, rikkudes sellega koosoleku kokkukutsumise korda. Viru Maakohus sellega ei nõustunud ning leidis, et asjaolu, et aktsiaselts pidas aktsionäride üldkoosolekut aktsiaseltsi asukoha asemel Tallinnas, ei takistanud aktsionäridel üldkoosolekul osalemast. Kohtu hinnangul pidas aktsiaselts üldkoosolekut enamusele aktsionäridele sobivamas kohas, tagades seejuures, et kõik aktsionärid oleksid siiski kursis, et üldkoosolek toimub Tallinnas.¹⁶³ Aktsionär esitas maakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse, kuid ka ringkonnakohus leidis, et aktsionäride üldkoosoleku pidamine aktsiaseltsi asukohast mujal ei ole konkreetsetes vaidlustes rikkumine, mis tooks endaga kaasa koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise.¹⁶⁴ Autori hinnangul saab eeltoodud vaidluse pinnalt järeldada, et alati ei pea äriühing pidama koosolekut seal, kus on tema asukoht. Seega, kui äriühing leiab, et mõni teine koht on koosoleku läbiviimiseks etem, sobides ka koosolekul osalejatele paremini, on ÄS § 295 sätestatust kõrvale kaldumine lubatud. Seejuures on aga oluline, et äriühing annaks koosolekul osalejatele edasi täpse informatsiooni, kus koosolek toimub, vältimaks koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist.

Lisaks aktsiaseltsiga seotud vaidlusele on eeltoodud põhimõtte leidnud rakendamist ka osaühingu puhul. Kuigi osaühingu puhul ei näe seadusandja ette konkreetset kohta, kus osaühing peab osanike koosolekut pidama, väljendas käesoleva töö autor esimeses peatükis seisukohta, et ka osaühing võiks osanike koosolekut pidada eelkõige osaühingu asukohas.

¹⁶² HMKo 20.02.2008, 2-07-7815.

¹⁶³ VMKo 20.12.2018, 2-18-12925, p 8.1.1.

¹⁶⁴ TrtRnKo 02.07.2019, 2-18-1295, p 8.2.

Kohtupraktikas on aga leitud, et kui äriühingul on omavahelise praktika raames kujunenud välja, et koosolek toimub mujal kui äriühingu asukohas, siis ei saa olla tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Kõnealuses vaidluses toimus osanike koosolek advokaadibüroos ning kuna osaühing on osanike koosolekut ka varasemalt advokaadibüroos pidanud asus kohus seisukohale, et osaühing ei ole koosoleku kokkukutsumisega seadust rikkunud.¹⁶⁵ Käesoleva töö autori arvates võiks aga olulise rikkumisega olla tegemist olukorras, kus äriühing valib koosoleku pidamiseks koha, mis ei ole äriühingu või selle liikmetega mitte kuidagi seotud ning kuhu kohale minek on seetõttu ka raskendatud. Sisuliselt takistab äriühing sellises olukorras koosolekul osalemist ja see ei ole kooskõlas ühinguõigusliku hea usu põhimõttega.

Eeltoodust saab järeldada, et koosoleku kokkukutsumisel ei piisa ainult sellest, et koosoleku teates on ära märgitud koosoleku toimumiskoht. Oluline on ka see, et äriühing tagaks kõikidele koosolekul osalejatele koosoleku toimumiskohta ka faktilise juurdepääsu. Vastasel juhul on äriühing oluliselt rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda. Rääkides koosoleku toimumiskoha määramisest, tuleb asuda seisukohale, et kuigi aktsiaseltsi regulatsioonis on välja toodud, et üldkoosolek tuleb läbi viia seal, kus on aktsiaseltsi asukoht, ei ole oluliseks rikkumiseks see, kui aktsiaselts ei korralda üldkoosolekut oma asukohas. Seda aga ainult juhul, kui üldkoosolekut on peetud enamusele sobivamas kohas ning aktsiaselts on taganud, et kõik aktsionärid teavad, kus üldkoosolek toimub. Seega saab järeldada, et oluliseks rikkumiseks tuleb pidada seda, kui koosoleku toimumiskohaks on valitud asukoht, mis takistab koosolekul osalemist.

2.4.3. Koosoleku päevakorra teatavakstegemise nõuete oluline rikkumine

Kohtupraktikas on leitud, et põhjus, miks päevakorra olemasolu koosoleku kokkukutsumise teates on niivõrd oluline seisneb selles, et päevakord on koosolekul osalevate isikute jaoks keskseks teabeallikaks, andes ülevaate, millised küsimused tulevad koosolekul arutamisele.¹⁶⁶ Sellest tulenevalt on oluline, et päevakorra koostamisel on koosolekul arutamisele tulevad küsimused võimalikult selgelt ära näidatud.

¹⁶⁵ HMKo 06.02.2008, 2-07-4994.

¹⁶⁶ *Ibidem*.

Riigikohtu tsiviilkolleegium on mitmes kohtuotsuses leidnud, et kui koosoleku kokkukutsumise teates ei ole koosolekul arutamisele tulevat küsimust, kas selgelt või üldse ära näidatud, on see käsitatav koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisena.¹⁶⁷ Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et tegemaks kindlaks, kas koosoleku kokkukutsumise teatele lisatud päevakord on piisavalt põhjalik või mitte, tuleb analüüsida, mis on päevakorranõude eesmärk ning selle alusel hinnata, kas osanikul, aktsionäril või liikmel oli antud olukorras mõistlik võimalus näha ette otsustamisele tulevate küsimuste ringi ja kas päevakorra ebamäärasus mõjutas kuidagi nende võimalust koosolekul osaleda.¹⁶⁸

2020. aastal oli kohtus vaidlus, kus põhiliseks probleemiks oli küsimus, kas koosoleku päevakorrapunkt oli sõnastatud liiga üldiselt selleks, et võtta vastu otsust, millega arvata ühingust liikmed välja. Asjaolude kohaselt sisaldas MTÜ üldkoosoleku päevakord punkti „ETSL-i liikmelisusest ja heast tavast“. Antud päevakorrapunkti arutamise raames leidis MTÜ, et liikmed on rikkunud ETSL Hea Tava juhendis välja toodud põhimõtteid, kahjustades sellega oluliselt MTÜ mainet. Sellest tulenevalt otsustas MTÜ nad liikmete hulgast välja arvata. Harju Maakohus leidis, et liikmete väljaarvamise näol on tegemist niivõrd olulise küsimusega, millega sekkutakse isiku õigustesse ning sellise küsimuse üle ei saa otsustada päevakorrapunkti all, mis on sõnastatud nii üldiselt. Kohus asus seisukohale, et kui ühing tahab enda seast kedagi välja arvata, peaks vastav küsimus koosoleku kokkukutsumise teates välja toodud päevakorrast selgelt nähtuma. Sealjuures ei piisa üldisest märkimisest, vaid oluline on välja tuua ühingust välja arvatavad isikud nimeliselt. Seda seetõttu, et liikmestaatuse kaotus toob sisuliselt kaasa võimatuse sel alal edasi tegutseda. Seega, kui ühing otsustab kedagi enda seast välja arvata, peab see koosoleku teates avaldatavas päevakorras olema märgitud sedavõrd selgelt, et igale ühingu liikmele on arusaadav, kas ning keda soovitakse ühingust välja arvata. Kohtu hinnangul ei saanud mõistlik inimene praeguse päevakorrapunkti all aru, et selle raames hakatakse kedagi välja arvama, sest päevakorrapunktis ei ole kordagi mainitud otsuste tegemist kellegi võimaliku välja arvamise kohta. Päevakorrapunkti sõnastusest jäi kohtu arvates kõrvaltvaatavale mõistlikule isikule mulje, et üldkoosolekul soovitatakse ühingu liikmetele tuletada meelde hea tava järgimise kohustust. Kokkuvõttes leidis kohus, et sellises olukorras on koosoleku kokkukutsumise korda rikutud.¹⁶⁹ Käesoleva töö autor nõustub antud asjas maakohtu

¹⁶⁷ RKTko 3-2-1-22-08, p 11; RKTko 3-2-1-6-03, p 14.

¹⁶⁸ HMKo 22.02.2012, 2-11-39846, p 79; RKTko 3-2-1-181-12, p 14.

¹⁶⁹ HMKo 30.03.2020, 2-18-10117, p-d 15 – 17.

seisukohtadega, sest keskmine mõistlik isik ei saa tõesti järeldada, et „liikmelisus ja hea tava“ päevakorrapunktina tähendaks seda, et hääletusele pannakse liikmete väljaarvamine.

Kohtupraktika kohaselt ei saa liikmeid välja arvata ka sellise päevakorrapunkti alusel, mille kohaselt tuleb koosolekul jooksvate küsimuste all arutamisele hoiubokside rendile andmisega seotud probleemid. Isegi kui äriühing väidab, et liige pidi olema teadlik, et hoiubokside rendile andmisega seotud probleemide all hakatakse arutama liikme väljaarvamist. Mõistlik inimene, kes asub päevakorrapunkti lugema võib järeldada, et koosolekul võidakse arutada probleemide üle, mis on seotud hoiubokside rendile andmisega, kuid kindlasti ei saa sellisest päevakorrapunktist järeldada, et koosolekul hakatakse võtma vastu otsust liikme väljaarvamise kohta. Sellisel viisil vastuvõetud otsusega on rikutud koosoleku kokkukutsumise korda TÜS § 52¹ lg 1 p 3 alusel.¹⁷⁰

Kui aga koosolekul soovitakse hakata otsustama juhatuse liikme valimise ning ametiaja pikendamise küsimuse üle, ei pea neid küsimusi koosoleku päevakorras tingimata eristama. Seda seetõttu, et Riigikohus on leidnud, et juhatuse liikmete ametiaja pikendamine ning samade isikute juhatusse valimine on sisuliselt samatähenduslik.¹⁷¹ Samas on kohtupraktikas asutud seisukohale, et kui ühingu päevakorraga nähakse ette juhatuse liikme valimine ning juhatuse liikmekandidaatideks on üles seatud kaks konkreetset kandidaati, ei või koosolekul kutsuda juhatuse liiget tagasi ega valida juhatuse liikmeks kedagi kolmandat. Seda põhjusel, et nähes päevakorras ette konkreetsed juhatuse liikmekandidaatide nimed, võib ühingu liige mõistlikult tõlgendades eeldada, et otsus võetakse vastu üksnes kahe nimetatud kandidaadi suhtes. Selline päevakorra sõnastus ei võimalda valida juhatuse liikmeks täiendavaid isikuid või kutsuda kedagi olemasolevat juhatuse liikme positsioonilt tagasi. Pigem jätab selline päevakorra sõnastus ebamääraseks küsimuse, kas lisaks kahele ülesseatud juhatuse liikmekandidaadile on koosolekul kavas teha veel mingeid muudatusi juhatuses.¹⁷²

Liiga ebamääraseks päevakorrapunktiks on kohtupraktikas loetud ka seda, kui äriühing on päevakorras märkinud „otsuse vastuvõtmine osaühingu edasise töö osas.“ Riigikohtu hinnangul ei ole nimetatud punkti sõnastus piisavalt selge, et selle alusel võiks mõistlik osanik järeldada, et osanike koosolekul hakatakse arutama äriühingu likvideerimise küsimust. Kui

¹⁷⁰ RKTko 2-20-5520, p 15.

¹⁷¹ RKTkm 2-18-4121, p 17.

¹⁷² HMKo 22.02.2012, 2-11-39846, p-d 91 – 93.

koosoleku kokkukutsumise teade sisaldab endas sellises sõnastuses päevakorrapunkti ning koosolekul otsustati selle päevakorrapunkti all osaühing likvideerida, on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisega ning vastuvõetud otsus on tühine.¹⁷³

Kui eelpool mainitud kaasustes leidis kohus, et päevakord on sõnastatud liiga üldsõnaliselt, siis ühes kohtuvaidluses tugines korteriühistu väljakujunenud praktikale, mille kohaselt ta märgibki üldkoosoleku päevakorra üldkoosoleku kokkukutsumise teatesse üldsõnaliselt. Asjaolude kohaselt võeti üldkoosolekul vastu otsuseid, mis ei kattunud üldkoosoleku kokkukutsumise teates välja toodud päevakorraga. Ühistu liikmetele edastatud üldkoosoleku kokkukutsumise teadetes ei toonud korteriühistu välja, et nimetatud koosolekul otsustatakse muu hulgas tariifide ja remonditööde kinnitamine ning korteriühistu juhatuse esimehe hüvitise kinnitamine. Kohus leidis, et kuivõrd korteriühistu liikmete näol on tegemist korteriomanikega, ei pruugi kõikidel korteriühistu liikmetel olla õiguslaseid teadmisi ning sellest tulenevalt ei pruukinud kõik korteriomanikud saada aru, et eelnevalt nimetatud küsimustes hakatakse üldkoosolekul otsuseid vastu võtma. Kuna päevakord tuleb üldkoosoleku kokkukutsumise teatesse märkida selliselt, et liikmetel on päevakorra alusel arusaadav, milliseid küsimusi hakatakse konkreetsel üldkoosolekul arutama, ei pidanud kohus korteriühistu tegevust, mille kohaselt on tal välja kujunenud praktika märkida üldkoosoleku kokkukutsumise teatesse päevakord üldsõnaliselt, heauskseks ega heade kommetega kooskõlas olevaks. Kohus asus seisukohale, et üldsõnaliselt edastatud päevakord võib liikmeid eksitada, mõjutades korteriühistu liikme õiguste realiseerimist korteriühistu üldkoosolekul osalemisel ja seal otsuste vastuvõtmisel. Seega leidis kohus, et korteriühistu rikkus oluliselt koosoleku kokkukutsumise korda.¹⁷⁴

Siiski ei ole alati kohtupraktikas peetud päevakorra ebamäära sõnastust koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks. Harju Maakohtus oli 2012. aastal vaidlus, kus asjaolude kohaselt kutsus osaühing kokku osanike koosoleku, et muuta osaühingu põhikirja. Koosoleku kokkukutsumise teatesse lisatud päevakorras nähti ette kindlad põhikirjapunktid, mille muutmist oli kavas koosolekul otsustada. Tegelikult muudeti aga ka selliseid põhikirja punkte, mida päevakorras ei olnud märgitud. Kohus leidis, et kuigi päevakord oli koosoleku kokkukutsumise teates näidatud ebamääraselt, ei ole antud juhul tegemist koosoleku

¹⁷³ RKTko 3-2-1-22-08, p 13.

¹⁷⁴ HMKo 19.11.2020, 2-18-12673.

kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, mis tooks endaga kaasa vastuvõetud otsuste tühisuse. Seda põhjusel, et koosoleku kokkukutsumise teatele lisati juurde osaühingu põhikirja uus versioon, mistõttu oli osanikel võimalik kutsele lisatud põhikirja projektiga tutvudes teada saada põhikirja muudatuste täpsem sisu.¹⁷⁵

Kohtupraktikas on leitud, et koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega on tegemist ka juhul, kui koosolekul hakatakse otsustama küsimuse üle, mida ei ole päevakorras üldse märgitud.¹⁷⁶ Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et põhjus, miks koosolekul ei või reeglina arutada küsimuste üle, mida ei ole päevakorras ära näidatud seisneb ühest küljest selles, et muidu ei ole osanikel, aktsionäridel ning liikmetel võimalust ennast koosolekuks ette valmistada. Teisest küljest aga seetõttu, et selliselt saab vältida olukordi, kus liikmed muutuksid lihtsalt eelnõude formaalseteks kinnitajateks.¹⁷⁷ Samas ei keela seadus arutada eelnevalt päevakorda võtmata koosolekuga seotud korralduslike küsimuste üle (TÜS § 40¹ lg 6, ÄS § 171¹ lg 4, ÄS § 293 lg 4). Nimelt võib koosolekul, eelnevalt päevakorda võtmata, otsustada näiteks selle üle, millal kutsuda kokku järgmine koosolek või arutleda, kuidas viia koosolekul läbi otsuse poolt hääletamine jms. Selliste küsimuste üle arutlemine koosolekul ei too endaga kaasa koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist ega vastuvõetud otsuse tühisust. Kindlasti ei pea koosolekul arutlema kõiki päevakorda võetud küsimusi. Kohtupraktikast tuleneb, et olukorras, kus mõni küsimus on jäetud koosolekul tähelepanuta, ei ole tegemist asjaoluga, mida saaks käsitleda koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisena.¹⁷⁸

Juhul, kui enne koosoleku toimumist soovitakse päevakorda muuta, tuleb vastavast muudatusest kõiki koosolekul osalejaid teavitada seaduses sätestatud tähtajast kinni pidades. Seda põhjusel, et Riigikohtu poolt 2017. aastal tehtud kohtuotsusest numbriga 3-2-1-10-17 saab järeldada, et rikkudes seaduses ette nähtud päevakorra muutmise teavitamise tähtaega, on oluliselt rikutud koosoleku kokkukutsumise korda, mistõttu on koosolekul vastuvõetud otsus tühine.¹⁷⁹ Näiteks 20. aprillil 2018. aastal tegi Tallinna Ringkonnakohus lahendi, kus asjaolude kohaselt muudeti osanike koosoleku päevakorda, millest osanikke teavitati kolm

¹⁷⁵ HMKo 22.02.2012, 2-11-39846, p-d 81 – 82.

¹⁷⁶ RKTko 3-2-1-181-12, p 14.

¹⁷⁷ Saare, K. jt (viide 2), äärenr 919.

¹⁷⁸ HMKo 14.03.2007, 2-06-31956.

¹⁷⁹ RKTko 3-2-1-10-17, p 13, p 19.

päeva enne koosoleku toimumist. Osaühingut reguleeriv seadus näeb aga ette, et päevakorra muutmisest tuleb osanikke teatada vähemalt nädal aega enne osanike koosoleku toimumist. Sellest tulenevalt asus Tallinna Ringkonnakohus seisukohale, et osaühing on rikkunud koosoleku kokkukutsumise korda ning koosolekul vastuvõetud otsused on tühised.¹⁸⁰

Isegi kui äriühing muudab koosoleku päevakorda, kuid ei anna antud muudatusest koosolekul osalejatele teada või on teinud seda hilinemisega, ei loeta seda oluliseks rikkumiseks olukorras, kus täiendava päevakorrapunkti üle on jäetud koosolekul arutlemata. Kohtupraktikas on seda põhjendatud seisukohaga, et sellises olukorras ei ole kuidagi rikutud koosolekul osalevate liikmete hääletamisõigust ning päevakorras ei ole teemasid, mis oleksid osanike, aktsionäride või liikmete jaoks üllatuslikud.¹⁸¹

Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et seoses koosoleku kokkukutsumise teate sisu määramisega, on kohtupraktikas välja kujunenud kindlad seisukohad, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millal mitteolulise rikkumisega. Koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist tuleb kindlasti jaatada olukorras, kui päevakorras ei ole koosolekul arutamisele tulevat küsimust, kas selgelt või üldse ära näidatud. Asjaolu, kas päevakorras märgitud küsimus on piisavalt selge või mitte sõltub sellest, kas osanikul, aktsionäril või liikmel on päevakorrapunkti lugedes mõistlik võimalus ette näha, millised küsimused tulevad koosolekul otsustamisele. Oluliseks rikkumiseks ei ole aga see, kui koosolekul hakatakse, eelnevalt päevakorda võtmata, arutlema koosolekuga seotud korralduslike küsimuste üle. Samuti ei ole oluliseks rikkumiseks peetud seda, kui koosolekul ei ole kõikide, päevakorras välja toodud, küsimuste üle arutlenud. Seoses päevakorra muutmisega tuleb asuda seisukohale, et muudetud päevakord tuleb kõikidele koosolekul osalejatele saata seaduses sätestatud tähtajast kinni pidades. Vastasel korral on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Muudetud päevakorrast teavitamata jätmine või hilinemisega teavitamine ei ole oluline rikkumine vaid siis, kui muudetud päevakorrapunkti üle ei ole koosolekul arutletud.

¹⁸⁰ TlnRnKo 20.04.2018, 2-15-14922, p 25.

¹⁸¹ TrtRnKo 28.05.2018, 2-17-7658, p 12.

2.5. Koosoleku kokkukutsumise korra nõudeid rikkudes tehtud otsuse tühisuse kõrvaldamine

Koosoleku kokkukutsumise korra nõuete olulise rikkumise puhul ei ole koosolek õigustatud otsuseid vastu võtma. Sellisel koosolekul vastuvõetud otsused on tühised (ÄS § 177¹ lg 1, ÄS § 301¹ lg 1 p 4, TÜS § 52¹ lg 1 p 3). Samas on seadusandja näinud ette võimaluse, kuidas kõrvaldada kokkukutsumise korra oluline rikkumine ning ühtlasi vastuvõetud otsuse tühisus. Kui otsuseid, mis on kehtetuks tunnistatavad, saab uue otsusega kinnitada,¹⁸² siis otsuse tühisuse puhul ei ole see õiguskirjanduse kohaselt võimalik.¹⁸³ Kohtupraktikas välja toodud seisukohtade alusel on otsuse tühisust võimalik kõrvaldada esiteks selliselt, kui selle asemel võetakse vastu uus, sisuliselt samasugune otsus, kõrvaldades aga varasema otsuse tühisuse alused.¹⁸⁴ Seoses eeltooduga on kohtupraktikas veel lisatud, et uuel vastuvõetud otsusel on iseseisev edasiulatav õigusjõud, mis hakkab kehtima alates selle tegemisest, kuid see ei mõjuta esialgset tühist otsust.¹⁸⁵ Teiseks näeb seadus ette, et koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise ning ühtlasi otsuse tühisuse kõrvaldab ka see, kui kõik koosoleku liikmed võtavad koosolekust osa või kui koosolekul osalejad, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda oluliselt rikutud, kiidavad vastuvõetud otsuse omapoolse heakskiiduga heaks (ÄS § 172¹, ÄS § 296, TÜS § 42).

Praktikas on aga tõusetunud küsimus, mida on seadusandja eelnevalt välja toodud sätete all täpsemalt mõelnud. Suuremat tähelepanu antud küsimusele pöörati 24. mail 2017. aastal tehtud Riigikohtu tsiviilkolleegiumi lahendiga 3-2-1-44-17,¹⁸⁶ kus omavahel vaidlesid osaühing ning osanik. Osaniku sõnul rikkus osaühing koosoleku kokkukutsumise korda ning seetõttu on koosolekul vastuvõetud otsused tühised. Osaühing aga leidis, et kuivõrd koosolekul osalesid kõik osanikud, siis hoolimata asjaolust, kas koosoleku kokkukutsumise korda rikuti või mitte, võis koosolekul otsuseid vastu võtta. Maakohus jättis hagi rahuldamata, sest kõik osanikud olid koosolekul osavõtjate nimekirjas, millest tulenevalt on koosoleku kokkukutsumise korrast tulenenud oluline rikkumine ÄS § 172¹ esimese lause alusel kõrvaldatud. Osanik apelleeris

¹⁸² Saare, K. jt (viide 2), äärenr 1054.

¹⁸³ Varul, P. jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012, lk 292.

¹⁸⁴ HMKo 30.04.2020, 2-19-760/9; RKTKo 3-2-1-145-08, p 12.

¹⁸⁵ RKTKo 2-17-3069/29, p 11.

¹⁸⁶ RKTKo 3-2-1-44-17.

maakohthu otsuse leides, et koosoleku kokkukutsumise korra rikkumist ei paranda ÄS § 172¹ järgi üksnes osanike koosolekule ilmunine, kelle suhtes koosoleku kokkukutsumise korda rikuti, vaid oluline on ka see, et need osanikud hääletaksid vastuvõetud otsuste poolt. Ringkonnakohus leidis, et maakohus jättis hagi õigesti rahuldamata ning osaniku seisukoht on õiguslikult põhjendamatu. Sellisele järeldusele jõudis ka Riigikohtu tsiviilkolleegium leides, et ÄS § 172¹ tuleb tõlgendada selliselt, et antud normis on sätestatud kaks võimalust koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise kõrvaldamiseks:

1. ÄS § 172¹ esimese lause järgi loetakse koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine kõrvaldatuks, kui kõik osanikud on koosolekul kohal ning nõus koosolekut pidama. Asjaolu kas osanik, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda rikutud, kuid kes tuleb ikkagi koosolekule, hääletab otsuse poolt või vastu ei ole ÄS § 172¹ esimese lause järgi oluline;
2. ÄS § 172¹ teise lause järgi loetakse koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine kõrvaldatuks kui osanik, kelle suhtes koosoleku kokkukutsumise korda on rikutud, kiidab koosolekul vastuvõetud otsuse heaks. Heakskiitmise all on mõeldud seda, et otsused kiidetakse heaks tagantjäreli, st pärast koosoleku toimumist.

Riigikohtu tsiviilkolleegium on enda eelnevat seisukohta täiendatud öeldes, et olukorras, kus koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine on selgunud alles koosolekul, ei ole hea usu põhimõttest tulenevalt nõutav, et ühingu liige koosolekult lahkuks. Piisab vaid sellest, kui ühingu liige vaidleb otsuse tegemisele selles küsimuses vastu.¹⁸⁷

Mitte kõik õigusteadlased ei ole Riigikohtu tsiviilkolleegiumi poolt välja pakutud ÄS § 172¹ tõlgendusega nõustunud. Nimelt, riigikohtunik Henn Jõks ei arva, et kui osanik, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda rikutud, ilmub koosolekule ning hääletab otsuse vastu, on enda suhtes koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise kõrvaldanud. Tema hinnangul on see osanik isegi halvemas seisus kui osanik, kelle suhtes rikuti samuti koosoleku kokkukutsumise korda, kuid kes ei ilmunud koosolekule. Henn Jõks ei näe mõistlikku põhjust, miks tuleb osanikku, kelle suhtes on rikutud koosoleku kokkukutsumise korda ning kellel puudub vajalik informatsioon, et teha koosolekul kaalutletud otsus, kohelda rangemalt osanikust, kes ei tulegi koosolekule ning võidab sellega piisavalt aega, et anda või jätta andmata

¹⁸⁷ RKTKo 2-16-8010/36, p 12.

vastuvõetud otsusele kaalutletud heakskiit. Henn Jõks on seisukohal, et ÄS § 172¹ eesmärgiks on ikkagi see, et kui koosoleku kokkukutsumise korda on rikutu ning osaniku õigust osaleda informeeritult koosolekul on kahjustatud, muutub vastuvõetud otsus kehtivaks alles siis, kui osanik kiidab vastuvõetud otsuse heaks. Vastavat heakskiitu saab osanik anda kas koosolekul otsuse poolt hääletades või peale koosolekut otsust heaks kiites. Kui osanik otsustab anda aga vastuhääle, peaks selline otsus olema kooskõlas hea usu põhimõttega tühine. Henn Jõks leiab, et kolleegiumi ÄS § 172¹ tõlgendus saadab välja signaali, et kui osaühing on koosoleku kokkukutsumise korda rikkunud, on mõttekas jätta koosolekule minemata ning mitte seda otsust ka hiljem heaks kiita, sest ainult nii on võimalik tagada, et vastuvõetud otsus oleks tühine.¹⁸⁸ Käesoleva töö autor nõustub riigikohtuniku Henn Jõksi seisukohtadega põhjusel, et mõistliku isiku seisukohast peaks olulise rikkumise kõrvaldama tõesti vaid otsuse poolt hääletamine. Kuid kehtiva õiguse kohaselt kiidab osanik, aktsionär või liige, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda oluliselt rikutud ning kes hoolimata rikkumisest võtab koosolekust osa, ainuüksi koosolekule kohale tulemisega tema suhtes toime pandud rikkumise heaks. Teiseks, osaniku, aktsionäri ning liikme üheks kõige olulisemaks õiguseks on anda enda poolt või vastu hääle äriühinguga seotud küsimuste osas. Selleks, et osanik, aktsionär ning liige saaks seda üldse teha, peab ta olema nii koosoleku toimumisest teadlik, aga ka omama informatsiooni, mis küsimuste üle hakatakse koosolekul arutlema. Osanikul, aktsionäril või liikmel, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda rikutud, pole aga koosolekul osaledes võimalik teha läbikaalutletud otsust, sest tal puudub selleks vajalik informatsioon. Sellest saab järeldada, et osanik, aktsionär või liige, keda ei ole koosoleku toimumisest nõuetekohaselt teavitatud, täidab otsuse poolt või vastu hääletades küll protseduurinõudeid, aga tema väljendatud seisukoht ei tarvitse kattuda seisukohaga, mille ta oleks teinud siis, kui ta oleks olnud piisavalt informeeritud.

Oluline on märkida, et ÄS § 172¹ võimaldab kõrvaldada ainult selliseid rikkumisi, mis tulenevad koosoleku kokkukutsumise korrast. Siia alla lähevad kohtupraktikat arvesse võttes sellised rikkumised, mis on seotud näiteks koosolekust etteteatamise tähtajaga ja otsuste eelnõude osanikele kättesaadavaks tegemise nõudega.¹⁸⁹ Seega, kui rikutakse muid materiaalseid eeldusi, mis toovad endaga kaasa vastuvõetud otsuse tühisuse – näiteks võlausaldajate kaitseks kehtestatud seaduse sätet, avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätet,

¹⁸⁸ RKTko 3-2-1-44-17 koos kohtunik H. Jõksi eriarvamusega.

¹⁸⁹ RKTko 3-2-1-44-17, p-d 15 – 17.

otsus on vastuolus heade kommetega, siis sellisel juhul ei ole võimalik koosolekul vastuvõetud otsuse tühisust kõrvaldada.

Kuigi Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 24. mail 2017. aastal tehtud lahend 3-2-1-44-17 puudutab osaühingut ning ÄS § 172¹ tõlgendamist, on Riigikohus 29. novembril 2017. aastal tehtud lahendis 2-16-8010¹⁹⁰ öelnud, et ÄS § 172¹ ning ÄS § 296 on sätted, millel on sarnane sisu, mistõttu saab ka aktsionäride üldkoosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse kõrvaldamisel tugineda ÄS § 172¹ kohta käivale kohtupraktikale.¹⁹¹ Autori hinnangul tuleb sarnast analoogiat kohaldada ka TÜS § 42 tõlgendamisel.

Ka Saksa õiguse kohaselt on võimalik koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist ning sellest tulenevat otsuse tühisust kõrvaldada. Kui Eesti seadusandja on näinud kapitaliühinguid ning tulundusühistut reguleerivates seadustes vastavad normid ette, siis näiteks Saksa õiguses ei reguleeri GmbH osanike koosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse küsimust ega ka seda, kuidas peaks menetluslikult otsuse tühisust vaidlustama. Saksa õiguskirjanduse kohaselt tuleb nendes küsimustes tugineda AktG sätestatule.¹⁹² AktG § 242 lg 2 IV lause sätestab, et kui üldkoosolekul vastuvõetud otsus on AktG § 121 lg 4 II lause rikkumise tõttu tühine AktG § 241 p 1 kohaselt, on otsuse tühisus kõrvaldatud, kui üldkoosolekule mittekutsutud aktsionär on vastu võetud otsuse kiitnud heaks. See tähendab seda, et Saksa õiguses saab üldkoosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse kõrvaldada ainult siis, kui rikutud on koosoleku kokkukutsumise teate edastamise viisi kohta käivaid põhimõtteid. Rikkudes teisi koosoleku kokkukutsumise nõudeid, ei ole otsuse tühisuse kõrvaldamine võimalik. Selline seisukoht tuleneb ka Saksa õiguskirjandusest, mille kohaselt kohaldub AktG § 242 lg 2 IV lause ainult olukorras, kus aktsionärile ei ole üldkoosoleku toimumise kohta teadet saadetud.¹⁹³ Saksa õiguskirjanduses on öeldud, et otsus heakskiitmine toimub pärast üldkoosoleku toimumist. Seda tuleb käsitleda kui ühepoolset tahteavaldust ning see tuleb saata äriühingu juhatusele. Heakskiidu võib anda ükskõik millises vormis ning ükskõik millise tähtaja jooksul. Samas on Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et aktsionäril ei ole heakskiidu andmisega õigust ka lõpmatult viivitada. Lisaks eeltoodule on leitud, et kui äriühing ei ole koosoleku kokkukutsumise teadet

¹⁹⁰ RKTKo 2-16-8010/36, p 12.

¹⁹¹ Vt ka TrtRnKo 18.02.2019, 2-17-13310, p 16.

¹⁹² Hüffer, U., Koch, J. (Bearb), § 242 Rn 1.

¹⁹³ Goette, W., Habersack, M., Klass, S. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 4 (§§ 179 – 277). 5. Auflage. München: C.H.Beck 2021, § 242 Rn 13.

saatnud mitmele aktsionärile, on otsuse tühisus kõrvaldamiseks vaja iga aktsionäri eraldi nõusolekut. Isegi siis, kui vastuvõetud otsus neid ei mõjuta.¹⁹⁴ Saksa õiguskirjanduse kohaselt „parandab“ heakskiidu andmine otsuse tühisuse ning see jõustub tagasiulatuvalt. Juhul kui aktsionär, kelle suhtes rikuti koosoleku kokkukutsumise korda, st kellele ei teatatud koosoleku toimumisest, ei kiida vastuvõetud otsust heaks, jääb üldkoosolekul vastuvõetud otsus tühiseks ning seda ei saa enam uuesti heaks kiita.¹⁹⁵

Eeltoodust järeldub, et koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist, sh otsuse tühisust, on võimalik kõrvaldada. Selleks on sisuliselt kolm erinevat võimalust. Esiteks, võttes vastu uue, sisuliselt samasuguse otsuse, aga kõrvaldades varasema otsuse tühisuse alused. Teine võimalus koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise kõrvaldamiseks on see, kui kõik koosoleku liikmed võtavad koosolekust osa. Siinjuures ei ole oluline, kas isik, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda oluliselt rikutud, hääletab otsuse poolt või vastu. Kolmandaks on võimalik, et koosolekul osalejad, kelle suhtes on koosoleku kokkukutsumise korda oluliselt rikutud, kiidavad vastuvõetud otsuse omapoolse heakskiiduga heaks. Otsuse heakskiit toimub pärast koosolekut. Kui Eesti õiguses on koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist võimalik kõrvaldada kõigi rikkumiste suhtes, siis Saksa õiguses saab kõrvaldada ainult teate edastamisviisist tingitud olulist rikkumist. Lisaks sellele, kui Eesti seadusandja on näinud ette, et koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine on kõrvaldatud kas koosolekul osalemisega või otsuse heakskiitmisega peale koosolekust, siis Saksa õiguse kohaselt on olulist rikkumist võimalik kõrvaldada ainult otsuse heakskiitmisega peale koosolekut.

¹⁹⁴ *Ibidem*, § 242 Rn 16.

¹⁹⁵ *Ibidem*, § 242 Rn 17.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli uurida, millised on kapitaliühingute koosoleku kokkukutsumise peamised elemendid ning millised nõuded on seadusandja neile kehtestanud. Lisaks eeltoodule oli töö eesmärgiks teha kindlaks, kas seaduse ja kohtupraktika alusel on võimalik teha vahet, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millal mitteolulise rikkumisega.

Töö koostamisel selgus, et peamised kapitaliühingute koosoleku kokkukutsumise elemendid on teate edastamisviis, teate edastamistähtaeg ning teate sisu.

Eesti seadusandja on koosoleku kokkukutsumise teate edastamisviisidena näinud ette, et nii osaühing, aktsiaselts kui ka tulundusühistu võivad koosoleku kokkukutsumise teate osanikule, aktsionärile ning ühistu liikmele edastada viimase aadressile või elektronposti aadressile. Saksa õiguses on seadusega lubatavaks teate edastamisviisiks osaniku ning aktsionäri aadress. Samas väljendati Saksa õiguskirjanduses seisukohta, et osaühingul ning aktsiaseltsil on õigus kalduda seaduses sätestatud teate edastamisviisist põhikirjaga kõrvale ning näha ette, et koosoleku kokkukutsumise teade edastatakse osaniku või aktsionäri elektronposti aadressile.

Valides teate edastamiseks aktsionäri aadressi, tuleb teade, seadusest tulenevalt, saata tähtitud kirjaga. Töö koostamisel aga selgus, et lubatav on ka teate isiklik üleandmine ning edastamine lihtkirjaga. Erinevalt aktsiaseltsi regulatsioonist ei ole Eesti seadusandja pidanud osaühingu ning tulundusühistu regulatsioonides vajalikuks teate edastamist osaniku või liikme aadressile täpsustada. Sellest tulenevalt võib osanikule ning liikmele teadet edastada nii lihtkirjaga, tähtitud kirjaga kui ka kulleri vahendusel. Keelatud ei ole ka teate isiklik üleandmine.

Teate edastamine elektronposti aadressile ei ole alati kõige mõistlikum. Seda põhjusel, et kui elektronposti aadressi ei ole kantud osanike või ühistu liikmete nimekirja või aktsiaraamatusse, ei või äriühing teadet edastada ükskõik millisele elektronposti aadressile, vaid teade tuleb saata just sellele elektronposti aadressile, kust osanik, liige või aktsionär saab teate eelduslikult ka kätte. See eeldab aga seda, et äriühing peab esmalt välja selgitama, millist elektronposti aadressi osanik, liige või aktsionär kasutab.

Lisaks eeltoodud edastamisviisidele on aktsiaseltsi ning tulundusühistu regulatsioonis sätestatud, et olukorras, kus eelmainitud äriühingutel on üle 50 aktsionäri või liikme, ei pea teadet igale aktsionärile või liikmele eraldi saatma, vaid koosoleku kokkukutsumise teate võib edastada ühes üleriigilises päevalehes.

Nii Eesti kui ka Saksa seadusandja on koosoleku kokkukutsumiseks näinud ette kindla tähtaja. Töö koostamisel aga selgus, et tegemist ei ole absoluutse nõudega, sest äriühingul on õigus seaduses sätestatud tähtjast põhikirjaga kõrvale kalduda. Õiguskirjanduses väljendati seisukohta, et äriühingud võivad seaduses sätestatud koosoleku kokkukutsumise tähtaega põhikirjaga üksnes pikendada, mitte lühendada. Koosolekust teavitamise tähtaja pikendamisel peab äriühing arvestama, et antud tähtaeg ei oleks aga liiga pikk, sest juhul, kui osanik, aktsionär või liige unustab vahepeal koosoleku toimumise ära, on äriühing takistanud osaniku, aktsionäri või liikme koosolekul osalemisõigust.

Koosoleku kokkukutsumise tähtaja olulisus seisneb selles, et äriühing peab teate edastamisel tagama, et teate eeldatava kättesaamise ning koosoleku toimumise vahele jääks seadusega või põhikirjaga ette nähtud koosolekust teavitamise tähtaeg. Teate eeldatav kättesaamine sõltub sellest, millisel viisil on teade edastatud. Kasutades teate edastamiseks postiteenuseid, tuleb teate eeldatav kättesaamine tuvastada AS Eesti Post tüüptingimuste alusel. Siinkohal on määravaks asjaolu, kas teade on edastatud lihtkirjaga või tähitud kirjaga, samuti võib teate eeldatavat kättesaamist mõjutada see, kui teade saadetakse välismaale. Edastades teate osaniku, aktsionäri või liikme elektronposti aadressile, sõltub teate eeldatav kättesaamine Riigikohtu seisukohtade põhjal sellest, millal on e-kiri jõudnud selle aadressaadini ning millal on tal olnud mõistlik võimalus sellega tutvuda.

Töö koostamisel selgus, et nii kapitaliühingud kui ka tulundusühistu peavad koosoleku kokkukutsumise teates kindlasti välja tooma, millal ja kus koosolek toimub ning milline on koosoleku päevakord.

Seoses koosoleku toimumiskoha valimisega on ühinguõiguses pikka aega järgitud põhimõtet, et kõik koosolekul osalejad peavad koosolekust osavõtmiseks olema füüsilist samal ajal samas kohas. Eelduslikult võiks füüsilist kohalolekut nõudev koosolek toimuda äriühingu asukohas. Kuid alates 2020. aastast võib koosolekut läbi viia ka virtuaalselt.

Koosoleku toimumisaeg tuleb määrata kellaajalise ning kuupäevalise täpsusega. Koosolek ei pea lõppema samal päeval, mil sellega alustati. See tähendab seda, et kapitaliühing võib koosolekule teha vaheaja. Samas ei tohi vaheaeg olla liiga pikk ning koosolek peab jätkuma kohe, kui vaheaega tinginud asjaolud on ära langenud.

Koosoleku päevakorra koostamise kohustus on üldjuhul koosoleku kokkukutsujal ehk juhatusel. Töö koostamisel aga selgus, et aktsiaseltsi regulatsiooni kohaselt on koosoleku kokkukutsumise kohustus juhatusel, kuid päevakorra koostamise kohustus nõukogul. Eesti õigusteadlaste seas on olnud aga palju vaidlusi seoses küsimusega, mis saab siis, kui nõukogu ei ole päevakorda koostanud, mistõttu tuleks aktsiaseltsi regulatsiooni muuta.

Päevakorra täiendamist on enne koosoleku toimumist võimalik taotleda ka osanikul, aktsionäril ning liikmel. Vastav taotlus tuleb esitada seaduses sätestatud tähtaega järgides. Päevakorra koostaja ei pea päevakorra täiendamise taotlust alati rahuldama, kuid kui antud taotlus rahuldatakse, tuleb kõiki teisi osanikke, aktsionäre ning liikmeid muudetud päevakorrast teavitada enne koosoleku toimumist sama tähtaja jooksul nagu koosoleku toimumisestki.

Uurides, kas seaduse ja kohtupraktika alusel on võimalik teha vahet, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millal mitteolulise rikkumisega, leidis töö autor järgmist.

Seoses teate edastamisviisiga, tuleb koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist jaatada, kui osanike või liikmete nimekirjas ning aktsiaraamatus olevat kannet on ilma osaniku, aktsionäri või liikme nõusolekuta muudetud ning äriühing on teate saatnud muudetud aadressile. Koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist ei paranda ka asjaolu, kui osanik, aktsionär või liige, keda ei ole koosoleku toimumisest kas nõuetekohaselt või üldse teavitatud, on koosoleku toimumisest saanud teada muul viisil. Õiguskirjanduses väljendati seisukohta, et oluliseks rikkumiseks saab pidada ka kõiki neid teate edastamisviise, millele seadus ei ole andnud õiguslikku tähendust. Sellest tulenevalt tuleb olulist rikkumist jaatada näiteks olukorras, kus liikmeid või osanikke on koosoleku toimumisest teavitatud telefoni teel või osaühing on teate edastanud sotsiaalmeedia või kolmanda isiku kaudu. Olukorda, kus äriühing on osanikule, aktsionärile või liikmele edastanud vale sisuga kirja või täiesti tühja ümbriku, tuleb võrdsustada koosolekust teavitamata jätmisega, mille tagajärjeks on koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine. Koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist

on kohtupraktikas eitatud aga juhul, kui teade on läinud edastamise käigus kaduma või kui teadet ei ole kätte saadud põhjusel, et see on äriühingule tagastatud.

Seoses teate edastamistähtajaga on koosoleku kokkukutsumise korra olulist rikkumist jaatatud olukorras, kus äriühing ei ole järginud seaduses või põhikirjas ette nähtud koosolekust teavitamise tähtaega. Küsimusi on tekitanud aga asjaolu, kas oluliseks rikkumiseks saab pidada ka seda, kui koosolekust on teavitatud ühe päevase hilinemisega.

Seoses teate sisu määramisega tuleb asuda seisukohale, et teate koostamisel ei piisa ainult sellest, kui teates on ära märgitud koosoleku toimumiskoht. Äriühingul lasub kohustus tagada, et koosolekul osalejatel oleks toimumiskohta ka faktiline juurdepääs. Vastasel korral on oluliselt rikutud koosoleku kokkukutsumise korda. Rääkides koosoleku toimumiskoha määramisest, tuleb asuda seisukohale, et kuigi aktsiaseltsi regulatsiooni kohaselt peab aktsionäride üldkoosolek toimuma aktsiaseltsi asukohas, ei ole kohtupraktikas peetud oluliseks rikkumiseks seda, kui üldkoosolek toimub kuskil mujal. Seda aga ainult juhul, kui üldkoosolekut on peetud enamusele sobivamas kohas ning aktsiaselts on taganud, et kõik aktsionärid teavad, kus üldkoosolek toimub. Eeltoodust tulenevalt saab järeldada, et oluliseks rikkumiseks tuleb pidada seda, kui koosoleku toimumiskohaks on valitud koht, mis takistab koosolekul osalemist.

Koosoleku kokkukutsumise korra oluliseks rikkumiseks tuleb pidada ka seda, kui päevakorras ei ole koosolekul arutamisele tulevat küsimust kas selgelt või üldse ära näidatud. Asjaolu, kas päevakorras märgitud küsimus on piisavalt selge või mitte, sõltub sellest, kas osanikul, aktsionäril või liikmel on päevakorrapunkti lugedes mõistlik võimalus ette näha, millised küsimused tulevad koosolekul arutamisele. Olulist rikkumist ei ole jaatatud juhul, kui koosolekul hakatakse arutlema koosolekuga seotud korralduslike küsimuste üle, mida ei ole eelnevalt päevakorda võetud. Samuti ei ole oluliseks rikkumiseks peetud seda, kui koosolekul ei ole kõiki päevakorras välja toodud küsimusi arutletud. Seoses päevakorra muutmisega tuleb asuda seisukohale, et muudetud päevakord tuleb kõikidele koosolekul osalejatele saata seaduses sätestatud tähtajast kinni pidades. Vastasel korral on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Muudetud päevakorrast teavitamata jätmine või hilinemisega teavitamine ei ole oluline rikkumine vaid siis, kui muudetud päevakorrapunkti üle ei ole koosolekul arutletud.

Eeltoodust saab järeldada, et kohtupraktikas on välja kujunenud kindlad seisukohad, millal on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega ning millal mitteolulise rikkumisega.

Requirements for Convening the Meeting of Members of a Capital Company and the Consequences of Breaching the Requirements

Summary

The purpose of this master's thesis was to determine, what are the main elements for convening a meeting of members of a capital company and to analyse, what requirements have been established in Estonian legislation on convening a meeting. In addition, the main question was, is it possible to distinguish by law or by judicial practice, whether the procedure for calling a meeting has been materially violated or not.

To conduct the research, the author analysed the provisions of private limited company, public limited company and commercial association, legal literature and judicial practice made by Estonian courts of first, second and third instances. According to the law, resolutions can be adopted by the shareholders or by the members of an association as well as by the supervisory board. However, the author of this thesis only focused on, how can the shareholders and the members of an association adopt the resolutions. In addition, German law has always been a model for Estonian legislator, therefore the author has chosen to compare Estonian legal system with German legal system. In conclusion, the main methods applied in this thesis are the comparative method and the qualitative method.

One way to adopt a resolution in the capital companies and commercial association are at a meeting. The company is obligated to notify the shareholders and the members about the meeting. According to the Estonian legal literature, sending a notice of a meeting is a declaration of intention directed at a certain person pursuant to the GPCCA § 69 (1) first sentence. To be more particular, it is a declaration of intention directed at a party not present. The notice of a meeting must comply with the requirements provided in the law. In Estonian legislation, there are three main requirements for a notice convening a meeting – the method for delivery of a notice, the notice period of a meeting and the information a notice of a meeting must contain.

Estonian legislator has provided two alternative ways for delivering a notice of a meeting – the management board can send the notice of a meeting to the address or e-mail address of a shareholder and a member. According to the German legislation, the only way a notice of a meeting shall be send is to the shareholders address. However, in compliance with German literature, a private limited company and a public limited company are allowed to prescribe in the articles of association, that a notice of a meeting must be send, for example, to the e-mail address of a shareholder.

Unlike the regulations of a private limited company and a commercial association, where the legislator has not specified the form of a notice send to the address of a shareholder or a member, which means that the notice can be send by any form, it has been specified in the regulation of a public limited company. Pursuant to the CC § 294 (1) first sentence, if the management board has decided to send a notice to the address of a shareholder of a public limited company, then it must be send by registered mail. The same principle applies in German law. However, Estonian legal scholars have expressed an opinion, which allows the management board to derogate from CC § 294 (1) first sentence and hand the notice over, for example, by personally. The notice can also be sent by unregistered letter.

As said before, the management board can also send a notice to the e-mail address. However, according to the Estonian law, the list of shareholders or members and the share register does not necessarily have to include shareholder's or members' e-mail addresses. Therefore, if the e-mail address is indeed in the list of shareholders or members or in the share register, the management board can assume the email address is right and the shareholders and the members can receive the notice. If not, the management board must ascertain the right e-mail address first. For example, it could be an e-mail address through which the company and the shareholder or member have communicated before.

In addition to above, if a public limited company or a commercial association have more than 50 shareholders or members then, instead of sending a notice to each individual separately, the notice of a meeting can be published in at least one daily national newspaper.

Estonian and German legislators have stated a certain period of time, when the shareholders and the members must be notified of the meeting. However, the capital companies and the commercial association have the right to deviate from the law and lay down a different time of

a notice in the articles of association. The legal literature has stated that the companies are only allowed to extend the time of a notice and not shorten it in the articles of association. On the other hand, the time of a notice cannot be too long, otherwise the shareholders and the members could forget the meeting, which preclude their right to be part of the meeting. According to the German legal literature, the maximum time of a notice can be 90 days before the meeting.

The companies have to send the notice in such manner that it would reach to the recipient in sufficient time to allow the shareholders and members to prepare for the meeting. For example, the shareholders of a private limited company and the members of an association must have, pursuant to the law, at least one week to prepare for the meeting. If the shareholders of a public limited company are convening the annual general meeting, then they must have at least three weeks to prepare for the meeting. Calling for the special general meeting, the preparation time must be at least one week. The expected receipt of a notice depends on which way the notice is sent. If a notice of a meeting is sent by post, the expected receipt of a notice is determined via standard terms of AS Eesti Post. If a notice of a meeting is sent by e-mail address, the expected receipt of a notice depends on when the e-mail had reached to its addressee and when the addressee had the opportunity to examine the e-mail. The Supreme Court has stated that usually the expected receipt of a notice, sent via e-mail, is the day the e-mail was sent.

As said before, Estonian legislator has stated the information a notice of a meeting must contain. The notice shall definitely indicate the time, place and agenda for the meeting. However, because Estonia adopted in 2009 the directive of the European Parliament and the Council on the exercise of certain right of shareholders in listed companies, the notice of a public limited company must indicate much more than just time, place and agenda of the meeting. All the information a notice of a public limited company must indicate is stated in CC § 294 (4).

The CC § 295 states that the general meeting of a public limited company shall be held at the registered office. Unlike to the public limited company, the provisions of private limited company and commercial association do not provide the place, where the meeting shall be held. However, the author is of the opinion, that the private limited company and the commercial association could also hold their meeting at the registered office. Due to the above, it may seem as if all the shareholders and members have to be physically at the same place at the same time,

in order to held a meeting. In fact, from 2020 all the meetings can also be held totally or partially electronically.

The notice of a meeting must indicate the date of a meeting as well as the time of a meeting. The agenda of a meeting must include all of the issues that are about to be discussed at the meeting and usually it is determined by the management board. However, in the regulation of a public limited company, the supervisory board is obligated to determine the agenda of a meeting. It has brought up a lot of discussion, because the management board cannot perform their obligation, if the supervisory board has not perform their obligation. Therefore, Estonian legal scholars have expressed an opinion that in public limited company as well, the management board must have the right to determine the agenda of a meeting. The shareholders and members have the right to supplement the agenda before the meeting. In order to do that, they must sent an application in the period of time the law states. If the application is satisfied, the body who determines the agenda, must change the agenda and communicate the new agenda to other members or shareholders.

Following, the author of the thesis analysed, is it possible to distinguish by law or by judicial practice, whether the procedure for calling a meeting has been materially violated or not.

If the entry, that is in the list of shareholders or members or in the share register, has been changed without a permission of a shareholder or a member and the company has sent a notice to the changed address, the company has materially violated the procedure for calling a meeting. This situation is equal with the situation, where the shareholder or member has not even got a notice of meeting. According to the legal literature, even if the shareholder or the member has found out about the meeting any another way, the company has still materially violated the procedure for calling a meeting. Companies must comply with the requirements stated in the law. If the notice of a meeting has been sent any other way, the company has materially violated the procedure for calling a meeting. This principle applies only in the situation, where the companies have not deviated from the law in the articles of association. According to the judicial practice, the envelope which contains a notice of a meeting, must definitely contain a notice. If the envelope is, for example, empty or does not contain a notice, the company has materially violated the procedure for calling a meeting. The material violation of the procedure for calling a meeting must be denied, if the envelope, containing the notice, got lost in the delivery or has been returned to the company.

The company has materially violated the procedure for calling a meeting, if the shareholder or member does not have enough time, stated in the law or in the articles of association, to prepare for the meeting. However, one question still remains, has the company also violated the procedure for calling a meeting in a situation, where the shareholder or member has one day less than the law or the articles of association has stated, to prepare for the meeting. Estonian legal scholars have expressed an opinion, that it is something which cannot be ignored. However, there is a court judgment, where the judge came to the conclusion that in this situation, the company has not materially violated the procedure for calling a meeting.

The notice, sent to the shareholders and members, must contain every requirement the law and the articles of association has provided. Otherwise, the shareholders or the members right to participate in the meeting and right to vote may be violated, and the consequence of such violation is that the resolution adopted in the meeting is void.

According to the judicial practice, it is not sufficient, if the notice indicates the place of a meeting. The person, participating at the meeting, must also get physically into the building, where the meeting is held or else the company has materially violated the procedure for calling a meeting. As said before, pursuant to the law, the public limited company must held their meeting at the registered office. However, according to the judicial practice, the public limited company is allowed to hold the meeting somewhere else, as long as it does not prevent shareholder's right to participate at the meeting. Thus, a company has materially violated the procedure for calling a meeting, if the place of a meeting does not allow majority of participants to participate at a meeting.

The agenda of a meeting must include all the issues that are about to be discussed at the meeting. In this way, in order to vote for the resolution, the participants of a meeting can acquaint themselves with necessary documents etc. The item on the agenda must be clear. It means that the shareholder or the member, who reads the item on the agenda, must foresee every potential question. If the agenda of a meeting does not contain every question that are about to be discussed at the meeting or the item on the agenda is unclear, the company has materially violated the procedure for calling a meeting. However, according to the law, the company is allowed to discuss, when the next meeting may be called and settle submissions concerning operational issues related to the agenda or to the procedure for holding a meeting, without including them in the agenda beforehand. As said before, shareholders and members

can demand the inclusion of additional issues on the agenda. The management board is obligated, in such changes to the agenda, to inform other shareholders and members within the same term as prescribed for the dispatch of the notice on calling a meeting. If the management board does not inform or informs with a delay, the company has materially violated the procedure for calling a meeting.

The consequence of breaching the requirements for convening a meeting of a capital company is that the adopted resolution is void. However, the nullity of a resolution can be eliminated. One way to do that is by adopting a new resolution in the same issue. The capital companies and commercial association must call a new meeting, but this time, without any procedure violation. The second way to eliminate the material violation of the procedure for calling a meeting is by having every shareholder or member at the meeting. Even the shareholder or member against whom the company has violated the procedure for calling a meeting. Pursuant to the Supreme Court decision, it is not important, whether the shareholder or member, against whom the company has violated the procedure for calling a meeting, is voting in favor or against to the resolution. If the shareholder or member, against whom the company has violated the procedure for calling a meeting, did not participate at the meeting, he or she can approve the adopted resolution after the meeting.

Lühendid

äärenr – äärenumber

AktG – Aktiengesetz

ÄS – Äriseadustik

BGB – Bürgerliches Gesetzbuch

C19-MaßnG – Gesetz über Maßnahmen im Gesellschafts-, Genossenschafts-, Vereins-, Stiftungs- und Wohneigentumsrecht zur Bekämpfung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie

CC – Commercial Code

etc. – et cetera

GmbHG – Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung

GPCCA – General Part of the Civil Code Act

HMKo – Harju Maakohtu otsus

ingl – inglise keeles

jms – ja muu säärast

jt – ja teised

Komm – kommentaar

Komm vlj – kommenteeritud väljaanne

lg – lõige

lk – lehekülg

MTÜ – mittetulundusühing

MTÜS – Mittetulundusühingute seadus

nr – number

OÜ – osaühing

p – punkt

PMKo – Pärnu Maakohtu otsus

PostiS – postiseadus

RKPJKo – Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus

RKTKm – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi määrus

RKTKo – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus

Rn – Rangnummer

sh – sealhulgas

sks – saksa keeles

st – see tähendab

TlnRnKm – Tallinna Ringkonnakohtu määrus

TlnRnKo – Tallinna Ringkonnakohtu otsus

TMKo – Tartu Maakohtu otsus

TrtRnKm – Tartu Ringkonnakohtu määrus

TrtRnKo – Tartu Ringkonnakohtu otsus

TsMS – Tsiviilkohtumenetluse seadustik

TsÜS – Tsiviilseadustiku üldosa seadus

TÜS – Tulundusühistuseadus

VMKm – Viru Maakohtu määrus

VMKo – Viru Maakohtu otsus

vt – vaata

ZPO – Zivilprozessordnung

Kasutatud kirjandus

1. Altmeppen, H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. Kommentar. 10. Auflage. München: C.H.Beck 2021.
2. Andersen, P. K. jt. European Model Companies Act (EMCA). First edition, 2017. – Nordic & European Company Law. LSN Research Paper Series, No. 16-26.
3. AS Eesti Post universaalse postiteenuse tüüptingimused. – <https://www.omniva.ee/public/files/failid/Universaalse-postiteenuse-tyyptingimused-EST-01072021.pdf> (20.10.2021).
4. Bundesanzeiger. – <https://www.bundesanzeiger.de/pub/de/start?4> (01.12.2021).
5. Drinhausen, F., Eckstein, H-M. Beck'sches Handbuch der AG: Gesellschaftsrecht, Steuerrecht, BO. 3. Auflage. München: C.H.Beck 2018.
6. Fleischer, H., Goette, W. Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Band 2 (§§ 35 – 52). 3. Auflage. München: C.H.Beck 2019, § 51 Rn 25.
7. Goette, W., Habersack, M., Klass, S. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 3 (§§ 118 – 178). 4. Auflage. München: C.H.Beck 2018.
8. Goette, W., Habersack, M., Klass, S. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 4 (§§ 179 – 277). 5. Auflage. München: C.H.Beck 2021.
9. Grigoleit, H. C. Aktiengesetz. Kommentar. 2. Auflage. München: C.H.Beck 2020.
10. Henssler, M., Strohn, L. Gesellschaftsrecht. Beck'sche Kurzkommentare. Band 62. 5. Auflage. München: C.H.Beck 2021.
11. Hopt, K. J., Baumbach, A. Handelsgesetzbuch. Beck'sche Kurzkommentare. Band 9. 40. Auflage. München: C.H.Beck 2021.
12. Hüffer, U., Koch, J. (Bearb). Aktiengesetz. Beck'sche Kurzkommentare. Band 53. 15. Auflage. München: C.H.Beck 2021.
13. Jürimäe, K. Osanike otsuste tegemist reguleerivate normide kohustuslikkus ja võimalus neist põhikirjaga kõrvale kalduda. Magistritöö. Juhendaja *dr.iur* Andres Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2020. – https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68138/jurimae_kirti.pdf?sequence=1&isAllowed=y (28.02.2022).
14. Käerdi, M. jt. Ühinguõiguse revisjon. Analüüs-kontseptsioon. Tallinn: Justiitsministeerium 2018. –

- https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf (11.10.2021).
15. Mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri 2019. – https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/mittetulundusuhingute_seaduse_eelnou_seletuskiri_14.10.2019.pdf (06.11.2021).
 16. Omniva koduleht. – <https://www.omniva.ee/era/kiri/saatmine> (15.10.2021).
 17. Saare, K. jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015.
 18. Saare, K. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. – *Juridica* 2010/VII.
 19. Simons, C., Hauser, J. Die virtuelle Hauptversammlung. – *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht* 2020/13.
 20. Zöllner, W., Noack, U., Baumbach, A., Hueck, A. GmbH – Gesetz. Beck'sche Kurzkommentare. 22. Auflage. München: C.H.Beck 2019.
 21. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) 180 SE eelnõu seletuskiri 2020. – [https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5a580d80-9735-437f-ab2e-00123eba9343/Tsiviilseadustiku%20%C3%BCldosa%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20\(elektrooniliste%20v%C3%B5imaluste%20laiendamise%20koosolekute%20korraldamisel%20ja%20otsuste%20vastuv%C3%B5tmisel\)](https://m.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5a580d80-9735-437f-ab2e-00123eba9343/Tsiviilseadustiku%20%C3%BCldosa%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20(elektrooniliste%20v%C3%B5imaluste%20laiendamise%20koosolekute%20korraldamisel%20ja%20otsuste%20vastuv%C3%B5tmisel)) (27.03.2022).
 22. Varul, P. jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010.
 23. Varul, P. jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012.
 24. Vutt, A. Äriühingu organi otsuste vaidlustamisega seotud probleeme. – *Juridica* 2005/I.
 25. Vutt, A., Vutt, M. Shareholders' Draft Resolutions in Estonian Company Law: An Example of Unreasonable Transposition of the Shareholders Rights Directive. – *Juridica International* 2018/27. – https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2018_27_69_shareholders-draft-resolutions-in-estonian-company-law-an-example-of-unreasonable-transposition-of-the-shareholder-rights-directive (10.11.2021).
 26. Vutt, M. Convening The General Meeting of Shareholders of a Limited Company: Estonian Law in a Digital Perspective. – *International Comparative Jurisprudence* 2020/6 (1).

27. Vutt, M. Digital Opportunities for – and Legal Impediments to – Participation in a General Meeting of Shareholders. – Juridica International 2020/29. – https://juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2020_29_digital_opportunities_for_and_legal_impediments_to_participation_in_a_general_meeting_of_shareholders (27.03.2022).
28. Vutt, M. Osaniku ja aktsionäri hääletamiskohustus kui hääle kohtulahendiga asendamise eeldus. – Juridica 2017/6.

Kasutatud õigusaktid

29. 11. juuli 2007. aasta Euroopa Parlamendi ja Euroopa direktiiv nr 2007/36/EÜ noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. – ELT L 184, lk 1 – 31. – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02007L0036-20170609&from=EN> (25.10.2021).
30. Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 61 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist. – <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/BJNR010890965.html> (25.11.2021).
31. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 21. Dezember 2021 (BGBl. I S. 5252) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html> (25.11.2021).
32. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 64 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html> (25.11.2021).
33. Gesetz über Maßnahmen im Gesellschafts-, Genossenschafts-, Vereins-, Stiftungs- und Wohnungseigentumsrecht zur Bekämpfung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie vom 27. März 2020 (BGBl. I S. 569, 570), das zuletzt durch Artikel 15 des Gesetzes vom 10. September 2021 (BGBl. I S. 4147) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gesruacovbekg/BJNR057000020.html> (22.04.2022).
34. Mittetulundusühingute seadus. – RT I 1996, 42, 811.
35. Mittetulundusühingute seadus. – RT I, 23.05.2020, 6.
36. Postiseadus. – RT I, 13.03.2019, 115.
37. Rahvastikuregistri seadus. – RT I, 12.03.2022, 13.
38. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 1994, 53, 889.
39. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 22.03.2021, 8.
40. Tulundusühistuseadus. – RT I 2002, 3, 6.
41. Tulundusühistuseadus. – RT I, 23.05.2020, 8.

42. Äriseadustik. – RT I 1995, 26, 355.
43. Äriseadustik. – RT I, 23.11.2021, 2.

Kasutatud kohtupraktika

Riigikohtu lahendid

- 44. RKPJKo 3-4-1-51-14.
- 45. RKTkm 2-18-4121.
- 46. RKTkm 3-2-1-129-07.
- 47. RKTko 2-16-17508.
- 48. RKTko 2-16-8010/36.
- 49. RKTko 2-17-3069/29.
- 50. RKTko 2-20-5520.
- 51. RKTko 3-2-1-10-17.
- 52. RKTko 3-2-1-123-07.
- 53. RKTko 3-2-1-145-08.
- 54. RKTko 3-2-1-157-10.
- 55. RKTko 3-2-1-181-12.
- 56. RKTko 3-2-1-22-08.
- 57. RKTko 3-2-1-38-06.
- 58. RKTko 3-2-1-44-17.
- 59. RKTko 3-2-1-55-14.
- 60. RKTko 3-2-1-6-03.
- 61. RKTko 3-2-1-65-08.
- 62. RKTko 3-2-1-72-13.
- 63. RKTko 3-2-1-82-02.
- 64. RKTko 3-2-1-99-08.

Ringkonnakohtute lahendid

- 65. TlnRnKo 03.05.2017, 2-16-8010.
- 66. TlnRnKo 14.09.2018, 2-17-11769.

- 67. TlnRnKo 15.12.2008, 2-08-1656.
- 68. TlnRnKo 20.04.2018, 2-15-14922.
- 69. TlnRnKo 23.04.2021, 2-20-7013.
- 70. TlnRnKo 29.05.2020, 2-18-15566.
- 71. TrtRnKo 02.07.2019, 2-18-1295.
- 72. TrtRnKm 24.01.2020, 2-19-10059.
- 73. TrtRnKo 18.02.2019, 2-17-13310.
- 74. TrtRnKo 18.06.2020, 2-17-1099.
- 75. TrtRnKo 22.02.2021, 2-20-56/17.
- 76. TrtRnKo 22.10.2020, 2-19-13721.
- 77. TrtRnKo 28.05.2018, 2-17-7658.
- 78. TrtRnKo 28.09.2020, 2-19-16646.

Maakohtute lahendid

- 79. TMKo 31.03.2015, 2-14-55558.
- 80. HMKo 30.10.2017, 2-14-53403.
- 81. HMKo 25.03.2008, 2-05-18737.
- 82. HMKo 30.03.2020, 2-18-10117.
- 83. HMKo 30.04.2020, 2-19-760/9.
- 84. HMKo 16.05.2016, 2-16-1186.
- 85. HMKo 20.11.2015, 2-15-1524/19.
- 86. TMKo 11.09.2020, 2-20-56/9.
- 87. HMKo 01.06.2006, 2-05-19858.
- 88. HMKo 10.05.2012, 2-10-26717.
- 89. TMKo 10.02.2014, 2-12-47144.
- 90. PMKo 06.03.2017, 06-16-11250.
- 91. HMKo 01.07.2020, 2-20-5520.
- 92. HMKo 06.02.2008, 2-07-4994/4.
- 93. VMKo 07.12.2017, 2-17-7977.
- 94. PMKo 10.02.2017, 2-16-4612.
- 95. HMKo 11.12.2017, 2-17-6971.

96. HMKo 14.03.2007, 2-06-31956.
97. HMKo 15.02.2017, 2-16-17164.
98. HMKo 17.04.2020, 2-19-13702/9.
99. HMKo 19.04.2017, 2-16-17496.
100. HMKo 19.11.2020, 2-18-12673.
101. HMKo 20.02.2008, 2-07-7815.
102. HMKo 20.05.2016, 2-15-17451.
103. VMKo 20.12.2018, 2-18-12925.
104. HMKo 21.12.2012, 2-11-17700.
105. HMKo 22.02.2012, 2-11-39846.